T.C.

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ATATÜRK KİTAPLIĞI Bel_Yz_K1582 NUMARALI CÖNK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞAKİR ŞİMŞEK

1410061004

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Program: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Muharrem Kaya

HAZİRAN 2017

T.C.

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ATATÜRK KİTAPLIĞI Bel_Yz_K1582 NUMARALI CÖNK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞAKİR ŞİMŞEK

1410061004

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Program: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Muharrem Kaya

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Vahit Türk

: Prof. Dr. Mehmet Açа

HAZİRAN 2017

T.C.

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ATATÜRK KİTAPLIĞI Bel_Yz_K1582 NUMARALI CÖNK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞAKİR ŞİMŞEK

1410061004

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 08 Haziran 2017

Tezin Savunulduğu Tarih : 22 Haziran 2017

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Muharrem Kaya

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Vahit Türk

: Prof. Dr. Mehmet Açа

ÖNSÖZ

Âşık Edebiyatı'nda âşık şiirlerinin toplanıldığı el yazması mecmualar olan cönkler, âşıklar ve şiirleri hakkında bilgiler bulabildiğimiz yazılı eserler arasındadır. Âşıklar veya âşık fasıllarında okuma yazma bilenler tarafından kaleme alınan cönkler, incelendikçe birçok şair ve şiirler gün yüzüne çıkmaktadır. Genellikle deriyle kaplı olup uzunlamasına açılan ensiz, dar sayfalardan meydana gelmektedirler. Halk kültürü, edebiyatı, şiiri açısından bir antoloji özelliği taşırlar.

İçerisinde Âşıklık geleneği ürünlerinin bulunduğu cönklerde, halk edebiyatının diğer kolları olan anonim halk edebiyatı ve tekke edebiyatı yanı sıra divan edebiyatı ürünlerine de yer verilmektedir. Geleneklerin yan yana geldiği bu eserler, kültür taşıyıcısı görevini üstlenmişlerdir. Yazıldıkları dönemin dil özelliklerini gösteren cönklerde belirli bir tertip ve nizam yoktur. Şiirler gelişigüzel bir şekilde varaklara yazılmaktadır. Metinden metne farklı yazı ve üslüb özellikleri görülmektedir. Farklı zamanlarda ve de farklı kişiler tarafından da kaleme alınabilen cönklerin incelenmesini güçleştiren bir diğer unsur da imlada yapılan yanlışlıklardır.

Bel_Yz_K1582 numaralı cönk metninin incelenmesinde gün yüzüne çıkmamış âşıkların veya gün yüzüne çıkmış, hakkında ilmi çalışmalar yapılmış âşıkların hiçbir yerde rastlanmamış şiirleri gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmıştır.

Çalışma üç ana bölüme ayrılmıştır. Âşık edebiyatının yazılı ürünlerine geçmeden âşık tarzı edebiyat geleneği ve terminolojisi sunulmaya çalışılmıştır. Bu çalışma içerinde âşıkların varsa yazılı mecralardaki bazı şiirleri, cönkte yer alan benzerleriyle birlikte verilmiştir. Bu da şiirlerin, başka hafızalardan yazıya geçerken eklenti ve çıkarımlarla yeniden oluştuğunu gözler önüne sermiştir.

Cönklerin incelenmesinde birçok zorluklarla karşılaşılmaktadır. Bunlardan en önemlisi ise imla hataları ve iyi korunamayan cönklerde oluşan deformelerdir. İyi bir eğitimden geçmeyen kişilerce yazılan bu metinlerde, kelimelerin hatalı şekilde yazılmasına çok sık karşılaşılmaktadır. Mürekkebin de akması sonucu bazı kelimelerin okunması imkânsızlaşmıştır. İmla hatası, mürekkebin akması veya varaklarda oluşan yırtıkları nedeniyle okunamayan yerler parantez içinde üç nokta ile gösterilmiştir.

Bu çalışmamızda olumlu tutumu ve sonsuz sabrı ile bizi destekleyen; ilmi birikimiyle açık denizde dalgalarla savaşan bizlere deniz feneri olan değerli hocam, Prof. Dr. Muharrem Kaya ve Türk dili üzerine bilgilerini bizimle paylaşan saygıdeğer Prof. Dr. Vahit Türk hocam başta olmak üzere fikri ve edebi dünyama kattıklarından dolayı tüm arkadaşlarıma, Arapça metinlerin çevirisinde yardımcı olan Saleh Jaradat kardeşime ve tabi ki her şeyim, sevdiğim birinci kadın olan koruyucu meleğim, annem Hulkiye Şimşek'e sonsuz teşekkürler ederim

İÇİNDEKİLER

Önsöz **İ**

İçindekiler **İİİ**

Kısaltmalar **V**

Özet **Vİ**

Abstract **Vİİ**

1. Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği Tarihi **1**

1.1. 16. Yüzyıl Âşık Edebiyatı 5

1.2. 17. Yüzyıl Âşık Edebiyatı 6

1.3. 18. Yüzyıl Âşık Edebiyatı 7

1.4. 19. Yüzyıl Âşık Edebiyatı 8

1.5. 20. Yüzyıl Âşık Edebiyatı 9

2. Âşık Tarzı Edebiyat Terminolojisi **11**

2.1. Âşıkların Yetişme Süreci 11

2.1.1. Çırak Yetiştirme (Kapılanma) 11

2.1.2. Kalfalık 12

2.1.3. Ustalık 12

2.2. Mahlas Alma (Tahallüs-Tapşırma) 12

2.3. Bade İçme ve Rüya Motifi 13

2.4. Âşık Enstrümanı "Saz" 14

2.5. Âşık Fasılları – Âşık Atışmaları 15

2.5.1. Âşık Deyişleri 15

2.5.1.1. Serbest Deyişler 15

2.5.1.2. Sistemli Deyişler 15

2.5.1.3. Tarih Bildirme 16

2.5.1.4. Nazire Söyleme 16

2.6. Âşık Toplantıları 16

2.6.1. Âşık Fasılları 16

2.7. Askı Asmak- Askı İndirmek ve Muamma Geleneği 18

2.8. Âşık Şiirinde Biçim Ve Tür 19

2.8.1. Koşma 19

2.8.2. Âşık Şiirinde Diğer Heceli Türler 22

2.8.2.1. Mani 22

2.8.2.2. Diğer Şekiller 23
2.8.3. Âşık Edebiyatında Aruzlu Şekiller 25
3. Cönk **27**
3.1. Bel_Yz_K1582 Cönkün Fiziki Özellikleri 27
3.2. Cönkün İçeriği 28
3.3. Cönkün Dili ve İmlâsı 41
3.4. Çeviri Metin 44

Sonuç **190**
Kaynakça **191**
Dizin **193**
Ek (Orijinal Metin) **195**

KISALTMALAR

a.g.e. : adı geçen eser

C. : Cilt

h. : hicri

haz. : hazırlayan

S. : Sayı

s. : sayfa

vd. : ve devamı

Üniversite : **İstanbul Kültür Üniversitesi**

Enstitü : **Sosyal Bilimler Enstitüsü**

Dalı : **Türk Dili ve Edebiyatı**

Program : **Türk Dili ve Edebiyatı**

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Muharrem Kaya**

Tez Türü ve Tarihi : **Yüksek Lisans – Haziran 2017**

ÖZET

Cönkler, halk edebiyatında genellikle Âşık tarzı şiir geleneğinin ürünlerini bünyesinde barındıran el yazması mecmualardır. Uzunlamasına açıldığı ve ensiz olduğu için halk arasında sığırdili ve danadili olarak da adlandırılmışlardır. Şekli ve içerdiği engin bilgiler hasebiyle Arapça gemi manasına gelen "sefine" adı da cönk için kullanılan bir başka kavramdır. Âşıklık geleneğinin ilk yazılı mecmuaları olma özelliği gösteren cönkler, okuma yazma oranının az olduğu Osmanlı toplumunda, âşıklar hakkında bilgi alabileceğimiz yegâne ürünlerdir. Âşık Edebiyatı ürünlerinin yanında Klasik edebiyat ürünlerine de yer verilmiştir. Bel_Yz_K1582 numaralı cönk, h. 1237-1269 yıllarında hazırlanmıştır. İçerisinde 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar olan dönem ürünleri bulunmaktadır. İstinsah yapılırken yazıldıkları dönemin dil özellikleri göz ardı edilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: cönk, âşık, âşık edebiyatı, sefine, şiir

University : **İstanbul Kültür University**

Institute : **Institute of Social Sciences**

Department : **Turkish Language and Literature**

Programme : **Turkish Language and Literature**

Supervisor : **Prof. Dr. Muharrem Kaya**

Degree Awarded and Date : **MA- June 2017**

ABSTRACT

The cönks are the manuscripts that involve the works of Ashik poetry in Folklore. Due to being opened vertically and narrow, they are called tongue of cattle or calf. "Sefine" that means "ship" in Arabic is also another term used for the cönks. The cönks, which are the first manuscripts of Ashik Tradition, are unique works that we can obtain information about Ashiks in Ottoman society having low literacy. The cönks consist of not only the works of Ashik Literature but also the works of Classic Literature. The cönk numbered Bel_Yz_K1582 is about 1237-1269 years of the Hegira. There are from 13th to 20th century's works in it. While the poets are written into the cönks, the characteristics of the language of that era was protected.

Key Words: the cönk, ashik, ashik literature, sefine, poem

GİRİŞ

1- ÂŞIK TARZI EDEBİYAT GELENEĞİ TARİHİ[1]

Şiir, toplum hafızasının ilk ürünlerinden biridir. Bu ürünler insanlık tarihi kadar eskidir ve insanı merkeze alan, hammaddesi tahayyül ve dil olan unsurlardır. İlk oluşum şekilleri düşünüldüğünde bilgiyi daha sonraki nesillere aktarmak ve kalıcılığı korumak için oluşturulan kafiyeli söz dizgileridir. Türk şiiri de Türk tarihi kadar eskidir. Özellikle eski Türk boylarında şaman (kam) ve bu süreci devam ettiren baksı-ozan, toplumun adalet, tıp, astronomi, din ve töre gibi konularında söz sahibi olmakla kalmayan aynı zamanda yuğ ve av törenlerinde, şölenlerde koşuglar, sagular ve savlar söyleyen bilge kişilerdir. İslamiyet'in kabulüyle beraber insanlar tekke kurumu etrafında toplanırlar. Ahmet Yesevi başta olmak üzere kendilerini "Allah âşığı" veya sadece "âşık" olarak tanıtan insanlar, ozan-baksı geleneğine ait edebi türleri, İslami özelliklerle bezeyerek "Tekke Tarzı Âşıklık Geleneğini" oluşturmuşlardır. Âşıklar, Ozan-baksı geleneğinden gelen bu türleri, yine bu geleneğin rüya veya bade yoluyla geleneğe giriş, sözlü olma, kopuz kullanma, heceye bağlı kalma, koşma, koşuk, dörtlük nazım birimi gibi unsurlarına bağlı kalarak dile getirmişlerdir. Asıl âşık tarzı edebiyat geleneği veya sadece âşık tarzı, bu sürecin devamında 16. yüzyılda özellikle İstanbul'da ortaya çıkan kahvehaneler etrafında şekillenmiş ve asıl hüviyetine kavuşmuştur. Türk-İslam âleminde halka açık ilk din dışı kurum özelliği olan kahvehaneler ya da kıraathaneler, toplumun din dışı konuları da konuştuğu ve günden güne yayılan bir sosyalleşme alanı olmuştur. Şiirler, tekke âşıklarınca dini propaganda olarak kullanılır. Âşıklar ise şiirleri, kahvehanelerde sosyalleşmek ve hoşça vakit geçirmek için kullanılmışlardır. Kendilerini başkalarına dinlettirmek ve de para kazanmak amacında olan gezgin-yerli âşıklar bu alanları bir fırsat bilmiş ve olabildiğince buralarda kendi hünerlerini sergilemişlerdir. Bu maddi olanaklar Anadolu'daki âşıkların da İstanbul'a gelişini kolaylaştırmıştır. Ekonomik kazanç vesilesiyle ortaya çıkan sayısız âşıkla beraber rekabet de körüklenmiş ve âşıklar arasında irticalen atışmalar ortaya çıkmıştır. İnsanların ilgisini hayli çeken bu fasıllar ve atışmalar, kahvehane sahipleri tarafından

[1] Bu bölüm oluşturulurken Erman Artun'un *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, M.Öcal Oğuz editörlüğünde oluşturulan *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (s. 283-338) , M. Fuad Köprülü'nün *Saz Şairleri I-V kitapları* ile *Edebiyat Araştırmaları*'nda yer alan "Âşık Tarzının Menşei ve Tekâmülü" (s. 195-238) ve Mehdi Halıcı'nın "*Âşıklık Geleneğinin Kökeni*" makaleleri başucu kaynakları olarak kullanılmıştır.

da desteklenmiştir. Daha fazla insanın kahvehanelere gelmesiyle beraber âşıklık geleneği, "Kahvehane Tarzı Âşık Geleneği" olarak da adlandırılmıştır.

Âşıklık geleneğinin ne zaman ve nasıl oluştuğu hakkında üç teori üzerinde durulur. Bunlardan ilki, Mehmet Fuat Köprülü'nün Orta Asya kökenli ozan-baksı geleneğinin Anadolu âşıklık geleneği olarak devam ettiği görüşüdür. Bu görüşte ozan-baksı geleneğinin icracıları, Anadolu'ya göç ettikten sonra buradaki çok uluslu yapıdan etkilenerek geleneğin oluştuğu dile getirilir. Çok uluslu yapı içerisinde, kendi sözlerine söz katarak ve komşu ulusların kopuza benzer enstrümanlarından esinlenerek ortak bir âşıklık geleneği oluşur. 13. yüzyılda Anadolu'nun Moğol ve Haçlı istilalarıyla uğraşmaktadır. Bu buhran döneminde, Ahmet Yesevi'nin öğrencilerini Anadolu'ya göndermesi ve bu öğrencilerin Anadolu'da insanların sığınma ve dua etme yeri olarak görecekleri Tekke kurumunu kurmalarıyla önemli bir icra mekânı daha oluşur. Kendilerini "Allah âşığı" ya da "Hak âşığı" olarak betimleyen kişilerin de ozan-baksı geleneğinin türlerini kendi süzgecinden geçirmeleriyle birlikte yavaş yavaş Anadolu Âşık geleneği oluşmaya başlamıştır.

İkinci görüş ise divan edebiyatı araştırmacılarının üzerinde durduğu bir görüştür. Halk edebiyatı araştırmacılarının çoğunluğu tarafından âşıklık geleneği, "taşradan merkeze" doğru geliştiği ileri sürülse de kimi araştırmacılar bunun tam tersi olabileceği görüşündedirler. Alman halkbilimci N. Nauman'ın adıyla özdeşleşen "Seçkin Kültürün Dibe Batması" kuramından yola çıkan Özkul Çobanoğlu, âşıklık geleneğinin İstanbul merkezli yani şehirli bir gelenek olduğunu ve bu gelenekteki üst kültürden alt kültüre doğru yayıldığını ileri sürmüştür.[2] Âşıklık geleneğinin türlerinin Divan edebiyatı türlerinden taklit edildiğini ve İstanbul merkezli kahvehanelerde sadeleştirilerek tekrar üretildiğini ileri sürülmüştür. Bu görüş, âşıklık geleneği merkezi olan Erzurum, Kars gibi diğer Anadolu şehirlerindeki âşıklık geleneğini açıklamada ise yetersiz kalmıştır.

[2] Muharrem Kaya,"İstanbul'un Çalgılı Kahvehanelerinin Halk Edebiyatı Açısından Önemi", *Türk Edebiyatına Açılan Pencere İnci Enginün Armağanı*, haz. Hülya Argunşah, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara, 2014, s. 329-336.

Üçüncü görüş ise âşık Geleneği kökeninin Anadolu olduğunu ileri sürmektedir. Bu görüşte, âşıklıkta kullanılan sazın Akdeniz menşeli ağaçlardan yapıldığı ileri sürülmüştür. Kiraz ve armut ağacından yapılan tezenenin, Orta Asya'da olmadığını ileri süren bu anlayış, ozan-baksı geleneğini göz ardı etmektedir. Ayrıca arkeolojik kalıntılarda Orta Asya'da metal telli çalgılar da bulunmuştur.

Bu üç görüşü de içinde barındıran âşıklık geleneği, ozan-baksı geleneğinin tekke tarzı âşıklık geleneği süzgecinden geçip Anadolu'daki farklı kültürlerle ve Anadolu'da var olan edebi anlayışlarla kaynaşan bağımsız bir gelenektir.

Anadolu'da hâlihazırda var olan yine kökeni İslamiyet öncesi sözlü Türk edebiyatına dayanan Anonim Halk edebiyatı, Fars ve Arap temelli divan edebiyatı ve dini-tasavvufi halk edebiyatı bulunmakta idi. Toplumun sosyo-kültürel, ekonomik ve idari yapısından ayrı bir edebi anlayış düşünülemeyeceği gibi edebi bir geleneğin de gelişim aşamasında olduğu toplumda var olan edebi akım, anlayış ve geleneklerden ayrı düşünülmesi yanlıştır.

Türk kültüründe sözlü kültürün önemli bir yeri vardır. Sözlü kültür ürünleri oluştukları andan itibaren icracının değil toplumun malıdır artık. Dilden dile ve gönülden gönüle aktarılan bu metinler, ilk icracıların değil halkın uzun yıllar içerisinde oluşturduğu metinler olarak belirtilirler. Bu da sözlü dönem Türk edebiyatının bir devamı olan anonim halk edebiyatını oluşturmuştur. Her toplumun hafızasında kendi kültür ipuçlarını veren masallar, hikâyeler, efsaneler ve destanlar mevcuttur. Destanlar ilk oluştukları dönemde manzum olarak anlatılagelmişlerdir. Burada manzum metinlerin, kafiye ve ezgi ile akılda daha kalıcı olmaları etken olmuştur. Dilden dile dolaşarak çeşitli çıkarımlar ve eklentilere maruz kalan destan ve diğer türler fazlasıyla olağanüstülüklerle bezenmişlerdir. Kendi yetiştiği kültür çevresinden etkilenen âşık da toplumun bu ürettiği ürünlerden faydalanmış ve ürünlerinde yer vermiştir. Âşıklık geleneği, divan edebiyatının aruz ölçüsü ve beyit nazım biçimini baz almak yerine, sözlü türk edebiyatı döneminin hecesini ve dörtlük nazım biçimini kullanmıştır.

Âşık isminin alındığı gelenek olan dini-tasavvufi halk edebiyatı, âşık geleneğini şekil olarak değil içerik olarak etkilemiş bir edebi anlayıştır. Türkler aynı zamanda Karluklarla beraber boylar halinde Müslüman olan bir millettir. Talas savaşıyla beraber, Karluklar başta olmak üzere Türkler, boylar halinde İslamiyet'i

benimsemişlerdir. Böylelikle kültür kazanımıza güçlü bir madde daha eklenmiştir. İslam dini ve kültürü, 11. yüzyıldan 19. yüzyılın ortalarına kadar Türk kültürünü ve sanatını yönlendirmiştir. İslamiyet'in Araplardan öğrenilmesi ve Kuran-ı Kerim'in dili olması hasebiyle Arapça, Türkler arasında kutsal sayılmış ve Arapça kelimeler-tamlamalar dilimize hızla dâhil olmuştur. Bununla beraber tekkeler ve tarikatlarda yetişen insanlar, Arapça'dan birçok mesnevi, menkıbe ve destanı dilimize çevirmişlerdir. Bu da Arap kültürünün, kültürümüze daha hızlı nüfuz etmesine sebep olmuştur. Bunun yanında Anadolu'daki İslam kültüründen beslenen Mevlana ve Yunus Emre gibi büyük sanatçılar da yetişmiştir. 13. yüzyıl Anadolusunun buhran döneminde insanları bir araya getirecek ve onlara umut ışığı olacak Mevlana, Farsça şiirleriyle; Yunus Emre, Türkçe şiirleriyle Anadolu insanının dimağında güzel anılar biriktirmiştir. Dini-tasavvufi menkıbeler de edebiyatımıza ve haliyle âşıkların hafızasına, tekrar üretilmek üzere kazınmıştır.

Fars kültürünün temelini oluşturduğu ve nerdeyse Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan sonuna kadar devam eden divan edebiyatı, âşıklık geleneğinin en çok etkilendiği edebi anlayıştır. Seçkin kültüre seslenen ve oldukça ağır bir kültürel birikime sahip kesime hitap eden divan edebiyatı, ayrıca saray edebiyatı, yüksek zümre edebiyatı veya klasik edebiyat olarak da adlandırılır. Fars edebiyatının nazım türlerinin kullanıldığı bu edebi anlayışta dil oldukça ağırdır. Farsça ve Arapça kelime ve tamlamalarla bezenmiş bu edebi anlayışta beyit nazım birimi kullanılmıştır. Hece yerine yine Arap kökenli aruz ölçüsü kullanılmıştır. Osmanlı'da çok az olan okuma yazma bilenlere bile tamamıyla hitap etmeyen ve kendileri gibi şairlerin anlayabileceği şiirler yazmışlardır. Osmanlı toplumunun büyük bir kesimini geri plana atan ve edebiyatı sadece bir kesime sıkıştıran bu anlayış, belki de âşık geleneğinin Anadolu'da hızla gelişmesine ortam hazırlamıştır. Âşık edebiyatının oluşumunu tamamladığı 16. yüzyılda divan edebiyatı yüksek bir düzeye ulaşmıştır. Âşıkları, boş laf eden yani "herzegû" olarak niteleyen divan şairleri, âşıkları ve onlar gibi yazmaya çalışanları eleştirmişlerdir. Fakat bu anlayış çok uzun sürmemiş, 18. yüzyıla kadar gelişime devam eden âşık şiiri, geniş alanlara yayılmış ve âşıklar şuara tezkirelerine de dâhil edilmiştir. Âşıklar, divan edebiyatı türlerini ve divan şairleri de âşık edebiyatı türlerini denemeye başlamışlardır.

Aynı kültür kaynaklarından farklı ölçülerde beslenen bu edebi anlayışta birçok benzetme öğesi ve mazmun ortaktır. Tasavvuf edebiyatındaki dini mazmunlar

ortak ögelerdendir. Özellikle 16. yüzyılla beraber güçlü olan divan edebiyatından etkilenen âşıklar, klasik anlayışın gerek şekil unsurlarından gerekse iç unsurlarından yani mazmunlarından etkilenmişlerdir. Nitekim Gevheri ve Âşık Ömer gibi âşıklar da gazeller, kasideler yazmış bunları da divanlarında toplamışlardır. Halkın anlayabileceği ve halkın gönlünü okşayacak mazmunlar, âşık şiirinde çokça kullanılmıştır. Bunlara ilave olarak mecazlar, Fars mitolojisi kahramanları ve dini motifler de âşık şiirine dâhil olanlardandır. Âşıkların geniş kesime yayılması ve divan şairleri tarafından da âşık edebiyatı türlerinin kullanılması, 18. yüzyılda divan edebiyatında "Mahallileşme" akımının ortaya çıkmasını tetiklemiştir. Bu dönemde Nedim başta olmak üzere Enderunlu Fazıl ve İzzet Molla gibi şairler de âşık geleneği unsurlarını kullanmışlardır.

1.1. 16. Yüzyıl Âşık Edebiyatı

15. yüzyılda henüz tam olarak Tekke edebiyatından ve Divan edebiyatından ayrı bir bağımsız edebiyat anlayışı olarak ortaya çıkmayan Âşık edebiyatı, 15. yüzyılın ve Yunus Emre geleneğinin devamı olarak görülmektedir. Divan edebiyatının çok fazla tesirine girmeyen âşık şiirinde yerli unsurlar daha fazla bulunmaktadır. Kahvehanelerin açılmasına dek gezgin âşıklar, daha çok ön plandadırlar. Gezgin âşıklar, Anadolu ve İstanbul dışında Mısır, Hicaz, Balkanlar ve tüm Osmanlı'ya yayılmışlardır. Yazılı örneklerin 16. yüzyılın ortalarında verilmesi sebebiyle bu dönem hakkında çok fazla bilgiye sahip olamamaktayız. 16. yüzyıl tezkirelerinden de bilgi sahibi olamadığımız bu dönem, bir nevi âşıklık geleneğinin bebeklik dönemidir. Bu dönemde bilgi sahibi olduğumuz âşıklar genel olarak Kuzey Afika'daki Garb Ocakları'nda yetişen âşıklar ve Rumeli âşıklarıdır.

Bu dönem ürünlerinde mahalli unsurlar daha çok yer kaplarken, ürünlerin anlatımı türkü biçimindedir. İlk olarak bu dönemde divan edebiyatının unsurları âşık edebiyatına dâhil olmuş, ilk kez divan edebiyatı türleri bu dönem âşıkları tarafından denenmeye başlanmıştır.

Osmanlı'nın en güçlü olduğu yüzyıl olan 16. yüzyılda âşıklar yurdun her köşesinde barışı ve güzelliği işledikleri gibi savaşı ve kahramanlıkları da anlatmışlardır. Özellikle Kuzey Afrika'daki Fas, Tunus ve Cezayir Garb Ocakları'nda yetişen asker kökenli âşıklar, savaşların en can alıcı noktalarını şiire dâhil edip, epik bir tarzla şiir yazmışlarıdır. Geda Muslu, Armutlu, Kul Çulha

bunlardan başlıcalarıdır. Bu âşıklar dışında bu dönemde Öksüz Dede, Bahşî, Köroğlu, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet, Karacaoğlan, Hayalî, Çırpanlı, Hızıroğlu, Kul Mehmet, Kul Pirî, Sururî gibi âşıklar da vardır.

1.2. 17. Yüzyıl Âşık Edebiyatı

Âşık Ömer ve Gevheri gibi çok önemli âşıkların yetiştiği bu yüzyılda, Osmanlı İmparatorluğu genişlemiş ve kültür-uygarlık seviyesi ileriye taşınmıştır. Âşıklık geleneği bu dönemde klasikleşen formlarına yaklaşmış, tekke tarzı âşıklık geleneğinin tematik unsurlarından sıyrılmaya başlamıştır. Kendi hüviyetini kazanan âşık edebiyatı, bu dönemde divan edebiyatı ile oldukça yakınlaşmıştır. Âşıklar, divan şiiri türlerini kullanmış hatta divanlar bile yazmışlardır. Bu dönemde kendi şiir anlayışını oturtan özgün şairler dışında, tek maksatları divan edebiyatı şairlerine benzer şiir oluşturmak olan "Kalem Şuarası" adı verilen taklitçiler de ortaya çıkmıştır.

17. yüzyıl, Âşıklık geleneği kurallarının oluştuğu ve bu kurallar doğrultusunda özgün bir edebi anlayışın başladığı yüzyıldır. Bu yüzyıl içerisinde geleneğin en güçlü temsilcilerinden sayılabilecek âşıklar ortaya çıkmıştır. Âşık geleneği kendi içinde klasikleşmiş formuna ulaşmış; divan edebiyatında olduğu gibi geleneğe uyma zorunluluğundan ötürü benzer söyleyişler de görülmüştür.

Âşık şiiri, gelişime ve bağımsız bir anlayış olma yolunda hızla ilerlemiştir. Bu yüzyıl hakkında edindiğimiz bilgiler de 16. yüzyıl kadar olmasa da yetersizdir. Âşıklar hakkında bilgiler cönk ve mecmualardan yahut dilden dile dolaşan efsanevi anlatımlardan sağlanmaktadır.

Kendi sınırlarını belirleyen âşıklık geleneği bu dönemde gelişimini tamamlamış bir olgunlukla karşımıza çıkmıştır. Sayısal olarak çok fazla ürün verilmese de nitelik bakımından zirveye ulaşılmıştır. Sade bir dil ile ürün veren Ercişli Emrah, Kuloğlu ve Kayıkçı Kul Mustafa gibi âşıkların yanı sıra Âşık Ömer ve Gevheri gibi divan edebiyatı şairlerini aratmayacak derecede süslü ve aruz ölçüsünü kullanarak ürünler veren âşıklar da vardır. Âşık Ömer ve Gevheri, aruzlu şiirlerinde divan şairleri kadar başarılı olmuşlardır. Bu başarı onları birçok cönk ve mecmuaya dâhil etmiş; onların da yüksek zümre olarak gördükleri divan şairleriyle eşdeğer

görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu iki aşığın açtığı yolda daha sonra Dertli, Bayburtlu Zihni, Şem'i gibi âşıklar da yol almaya çalışacaklardır.

İlk şairname de bu yüzyılda Âşık Ömer tarafından verilmiştir. Bu şairnamede pek çok aşığın ismi verilse de âşıkların özellikleri çok vurgulanmamıştır.

17. yüzyılın önde gelen başlıca âşıkları şunlardır: Âşık Ömer, Gevheri, Temeşvarlı Âşık Hasan, Katibî, Ercişli Emrah, Kayıkçı Kul Mustafa, Âşık İbrahim, Kuloğlu, Âşık Yusuf vd.

1.3. 18. Yüzyıl Âşık Edebiyatı

Âşıklık geleneği içerisinde 17. yüzyıl gibi bereketli bir yüzyıldan sonra 18. yüzyıl, duraklama devridir. Nicelik olarak bir hayli fazla olan âşıklar arasında etkin bir âşık çıkmamıştır. Buna rağmen birçok âşık önceki dönemin gücünden faydalanarak şuara mecmularına dâhil edilmişlerdir. Niceldeki bu artışın sebebi âşıklığın maddi kazanç olarak görülüp sazı eline sözü diline alan herkesin kahvehanelere, bozahanelere ve meydanlara çıkmasıdır. Özellikle bu dönemde ortaya çıkan âşıklar divan şiirini taklit yolunu seçmiş ve başarılı olamamışlardır.

Bu dönemde âşıkların divan şiirine ilgisi kadar divan şairlerinin de âşık şiirine ilgisi artmıştır. Nitekim bu dönemde, divan edebiyatında, mahallileşme akımı adı altında öze dönüş niteliğinde bir anlayış ortaya çıkmıştır. Bu akımın öncüsü, dönemin ünlü şairi Nedim'in de hece vezniyle bir türkü yazması, âşık şiirine olan ilginin açık bir kanıtıdır. Daha önceleri boş laf eden manasına gelen herzegû olarak nitelendirilen âşıklar artık divan şairleri tarafından da kabul edilmiştir. Bu kabul edilme ile birlikte divan şairlerinin yer aldığı mecmualara da kaydedilmiştir.

Bu dönemde medreseli âşıkların sayısının arttığı görülmektedir. Bu âşıklar, önceki yüzyılın getirdiği halk şiiri türleri ve anlayışının yanında, divan edebiyatı türlerini de kullanmışlardır. Önceki yüzyıllarda âşıklar tarafından kullanılan aruzlu türlere, gazel, kaside, muhammes ve divani gibi türler de eklenmiştir.

Her iki şiir anlayışında da hâkim olan klasik edebiyat anlayışıdır. Sevgili, ayrılık, felek ve hasretten şikâyet gibi konular sıkça işlenmiştir.

Bu yüzyılda önde gelen şairler ise şunlardır: Agah, Agahî, Abdi, Âşık Bağdadî, Âşık Derunî, Âşık Halîl, Âşık Nigarî, Âşık Nuri, Âşık Sadık, Âşık Said, Kabasakal Mehmet, Kara Hamza, Levnî, Mağripoğlu, Nakdî, Talibî vd.

1.4. 19. Yüzyıl Âşık Edebiyatı

19. yüzyıl, Anadolu coğrafyasında hayli hareketin olduğu bir dönemdir. Siyasal ve ekonomik olarak Osmanlı'nın çöküş dönemine girmesi gerekse edebi yaşamda batıdan gelen yeni edebi akımların oluşturduğu yeni edebiyat anlayışları, âşık şiirinin tarihi gelişimine de tesir etmiştir.

Bugüne dek bir arada ve birbirine karışmamak amacında olan üç edebiyat anlayışının yanına, batıdan alınan edebi akım ve nazım türleri ile yaratılan Tanzimat edebiyatı da eklenmiştir. Bu yeni edebiyat anlayışı, Tekke-tasavvuf, Klasik ve Âşık edebiyatı geleneklerinin de birbirilerine yaklaşmasına ve kendi iç dinamiklerini korumalarına vesile olmuştur. Batılı unsurlara karşı yerli olan unsurları koruma gayesi, bu konuda ehil olan âşık tarzı halk şiirini sözcü konumuna getirmiştir. Bu dönemde halk şiiri, önceki dönemlerin de birikimiyle atılımda bulunmuş ve parlak bir asır geçirmiştir. Milli ve epik özellikler gösteren destanlar, âşıklar tarafından sıkça dillendirilmiş ve dönemin yazılı mecralarında işlenmiştir. Devletin çöküş döneminde olması ve batılı devletler tarafından sürekli olarak tehdit edilmesi, Fransız İhtilali'nin etkisiyle yayılan milliyetçiliğin çok uluslu olan Osmanlı'yı yavaş yavaş parçalaması da yerli unsurları ve milli kimliği daha çok ön plana koymuştur. Bu da âşık şiirinin istediği bir şeydir.

Ekonomik olarak da çöküş döneminde olan Osmanlı'nın göçebe olan toplulukları, yerleşik hayata geçirerek vergi almak istemesi, göçebe âşıkların tepkisini çekmiştir. Bu iskân politikasına karşı başta Avşarlardan Dadaloğlu olmak üzere diğer göçebe âşıklar da ateş püskürmüşlerdir. Dadaloğlu'nun "Ferman padişahınsa, dağlar bizimdir."[3] sözü göçebe toplulukların ve belki de 19. yüzyıl âşık şiirinde devlete başkaldıran göçebe âşıkların mottosu olmuştur.

19. yüzyılda, II. Mahmut'un âşıkları koruması âşık edebiyatının gelişmesine vesile olmuştur. Özellikle İstanbul merkezli âşıklık geleneğinin yeniden canlanması

[3] Özdemir, Z. Ahmet, *Avşarlar Ve Dadaloğlu*, Ankara, 1985, s. 165.

ve var olan âşıklık geleneği yerine "semaî kahvehaneleri" geleneğini ortaya çıkarmıştır. Semai kahvehanelerdeki âşıklar, tipik gezginci âşık tipi değil; "Meydan şairleri" olarak bilinen yerleşik yaşama geçmiş âşıklardır. Bu âşıklar semai kahvehanelerinde destan, koşma, semai ve kalenderi gibi şiirler söylemişlerdir. Özellikle dini bayramlar ve cuma geceleri yapılan bu fasıllar halkın uğrak yeri olmuştur.

Tekke ve âşık edebiyatının büyük icra mekânları olan başta yeniçeri ocağı olmak üzere asker ocakları olmuştur. 16. ve 17. yüzyılda Garb Ocakları, 18. yüzyılda Mağrip Ocakları da yeniçeri ocakları gibi âşık ve tekke edebiyatları üyelerinin bulunduğu, yetiştiği ortamlar olmuşlardır. Bektaşî âşıkların çoğunlukta olduğu yeniçeri ocağının, askeri başarısızlıklar ve batılılaşmaya ayak uyduramaması sebebiyle kapatılması, tekke ve âşık edebiyatlarına güç kaybettirmiştir.

Bu yüzyılda âşıkların büyük çoğunluğu okuma yazma bilmekte ve âşıklar klasik kalıplara uymasa da şiirlerini divanlarda toplamışlardır. Âşıklık geleneği ve kuralları, ortaya çıkan âşık kollarında yeni âşıklara aşılanmaya çalışılmıştır. Bu dönemde özellikle Doğu Anadolu bölgesinde Kars-Erzurum-Iğdır merkezli önemli âşık kolları ortaya çıkmıştır. Erzurumlu Emrah Kolu, Şenlik Kolu, Sümmanî kolu, Ruhsat kolu ve Dertli kolu Âşıklık geleneğinin önemli kollarındandır.

Bu dönem âşıkları ise şunlardır: Âşık Şem'i, Âşık Şenlik, Bayburtlu Zihnî, Dadaloğlu, Dertli, Erzurumlu Emrah, Gedaî, Muhibbî, Ruhsatî, Seyranî, Sururî, Sümmanî, Tokatlı Nurî vd.

1.5. 20. Yüzyıl Âşık Edebiyatı

Osmanlı devletinin 20. yüzyılda gittikçe güçsüzleşip parçalanması ve sürekli savaş halinde olması, her kesimi olumsuz etkilediği gibi Âşıklık geleneğini ve âşıkları da kötü etkilemiştir. 19. yüzyılın ihtişamı yavaş yavaş sönmeye başlamıştır. İstanbul ve büyük şehirlerde, devletin içinde bulunduğu işgal, savaş ve merkezi otoritenin güç kaybetmesi sebebiyle âşık fasılları düzenlemek bir yana, âşıklık geleneğine de büyük darbe vurmuştur. Asrın başında âşıklar, büyük şehirlerden taşraya inmiş ve buradaki buhran ve işgaller nedeniyle sinmişlerdir. M. Fuat Köprülü, bu dönemi anlatırken Âşık edebiyatının bittiğini dahi vurgulamıştır. Fakat

bu durağan dönem Osmanlı'dan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde sona ermiştir. Cumhuriyetle beraber gelenek tekrar canlanmıştır.

Her ne kadar bir önceki âşıkları aratmayacak Âşık Veysel, Ali İzzet Özkan, Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova gibi âşıklar çıkmış olsa da geleneğin güç kaybettiği âşıkardır; fakat bitmemiştir. Savaşlardan çıkmış ve kendi kendini yönetme gücünü kazanmış bir millet, bu buhran ve acı dönemin sonunda kendi iç değerlerine dönüş yapmıştır. Türk ulusunun kültürel değerleri, devlet destekli olarak edebiyatçılar ve araştırmacılar tarafından derlenmeye, hızla yayımlanmaya başlanmıştır. Nitekim bu araştırmacılardan biri olan Ahmet Kutsi Tecer, Âşık Veysel ve Ali İzzet Özkan gibi âşıkları Anadolu'nun bağrından çıkarıp TRT radyolarına kazandırmıştır. Sivas'ta yapılan "Âşıklar Bayramı" Âşık Veysel'le beraber birçok aşığın tanınmasına sebep olmuştur. Bu da geleneğin bitmediğinin kanıtıdır.

Hızla gelişen elektronik aletler, plak ve kaset gibi ses kayıt cihazları, âşıklık ürünlerinin daha rahat kaydedilmesine vesile olmuştur. Bu dönemde âşıklar sanatçı tipine daha da yaklaşmışlardır. Köy kahvehaneleri ve Semai kahvehaneleri yerine radyolar, gazinolar ve lokantalar âşıkların yeni uğrak yerleri olmuşlardır.

Halkın içe dönmesi ve değerlerini ön plana çıkarması, aruzun terk edilmesi ve hecenin daha egemen olmasına etki etmiştir. Milli ölçünün bu denli egemen olması yeni edebiyat anlayışında da "Beş Hececiler" adlı ekollerin doğmasına da sebep olmuştur.

Bu dönemin önemli şairleri şunlardır: Ali İzzet Özkan, Âşık Veysel, Talibî, İsmetî, Davut Sularî, Kağızmanlı Hıfzı, Murat Çobanoğlu, Posoflu Müdamî, Şeref Taşlıova vd.

Yeni Türk devletinde yetişen kadın âşıklar da mevcuttur: Sarıca Kız, Döne Sultan, Şah Turna, Âşık Nurşah, Nevcivan Özmerih.

2- ÂŞIK TARZI EDEBİYAT GELENEĞİ TERMİNOLOJİSİ[4]

Âşıklar tarafından üretilen metinleri iyi anlayabilmek için hem bu geleneğin aşamalarını hem de kendine has terminolojisini bilmemez gerekir. Âşıklık geleneğinin terminolojisini oluşturan unsurlar şunlardır:

2.1 Âşıkların Yetişme Süreci

Âşıkların yetişme sürecinde geleneğin kuşaktan kuşağa aktarımını sağlayan usta-çırak ilişkisi gereklidir. Bu süreç içerisinde, hevesi olan ya da âşıklığa yönlendirilen kişilerin, ustalardan, âşıklık geleneğinin kurallarını, geleneğin gereklerini öğrenmeleri ve daha sonra bunları icra ile göstermeleri gerekir. Bu süreçten sonra, ustasından icazeti (diploma) alan âşığın kendi şiir dünyasını oluşturmaya başlaması gerekir. Buradaki icazet, bir belge değil, ustanın mahlasname söyleyerek öğrencisine mahlas vermesidir. Âşıklık geleneğinde ustadan alınan mahlas, aşığın ustası kadar ehil olduğu ve âşıklık geleneğini icra edebileceği ve başka nesillere taşıyabileceği anlamına gelir. Şehirde yetişen âşıklar, şehirlerin derin kültür portalı içinde olmaları ve farklı kesimlerle etkileşimdeolmaları sebebiyle köy âşıklarına nazaran daha geniş bir kelime hazinesine sahiptirler.

Her ne kadar usta-çırak ilişkisi, âşıkların yetişmesinde önemli rol alsa da rüya ya da bade ile âşık olanlar da mevcuttur. Bu husus ilerleyen bölümlerde detaylıca aktarılacaktır.

Âşıkların yetişme sürecinde şunlar yer alır:

2.1.1. Çırak Yetiştirme (Kapılanma)

Âşıklık geleneği, sadece irticalen saz çalıp söz söylemek değil; geleneğin yüzyıllar içerisindeki gelişimini, kurallarını ve âşıklık geleneği içinde yetişen kişilerin de bilinip anlatılmasını gerektiren bir gelenektir. Bu gelenekte yetişecek âşık, öncelikle âşıklık geleneği hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Ardını yani geleneğin geçmişini bilmeden gelenek içinde icrayı yapma olanağı yoktur.

Usta kendine seçtiği çırağı sürükli yanında gezdirir. Atışmalarda ve fasıllarda ustasını dinleyen çırak, eğitimini sahada alır. Usta, çırağa saz çalmayı, meydan

[4] Bu bölüm oluşturulurken Erman Artun'un *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Saim Sakaoğlu'nun *Aşık Edebiyatı Araştırmaları* ve M. Öcal Oğuz editörlüğünde hazırlanan *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı,* eserleri başucu kaynakları olarak kullanılmıştır.

açmayı, divana çıkmayı, ayak kurallarını ve âşık makamları gibi birçok konuda bilgi vererek onu hazırlar. Belli bir seviyeye gelen çırağın şiir söylemesine izin verir, hatta onunla atışmalarda dahi bulunur. Yetiştiği düşünülen aşığa ustası tarafından söylenen mahlasname ile mahlas verilir. Bu mahlas, icazet görevi görerek, âşığın tek başına âşıklık yapabileceği anlamına gelmektedir. Âşık ustasının öğretileriyle diyar diyar gezer ve atışmalarda bulunur. Bu atışmalarda ustasını anar ve onun şiirleri ile söze girer. Bu da usta-çırak ilişkisinin, bir nevi kültür taşıyıcılığı olduğunu gösterir.

2.1.2. Kalfalık

Bu dönem âşık adayının belli bir seviyede olduğu dönemdir. Bu seviyedeki âşık eline saz alıp çalabilen ve söz söyleyebilendir.

Bu dönemde genç âşık, hocasının şiirlerinin yanında kendi tahayyül ve hafızasından şiir üretmeye ve icraya çalışan âşıktır. Geleneğin kuralları dışına çıkmadan heceli, duraklı ve faslın veya atışmanın temasına uygun şiirler üretir. Aşığın üretim çağıdır.

2.1.3. Ustalık

Dilde ve telde ileri bir seviyeye gelen ve atışmalarda bulunan usta âşıklar, irticalen şiir söylemede ustalaşmışlardır. Usta âşıklar, önceden söyledikleri, ustalarının şiirlerini, kendi hafızasından ve edebi dimağından geçirerek yeniden üretir. Ayrıca ustasından veya diğer âşıklardan duyduğu hikâyeleri kendi üslubuyla yeniden üreterek şiirleştirir.

Kendi şiir dilini oluşturmaya çalışan âşık, her zaman olduğu gibi çevresindeki âşıkların üsluplarından etkilenerek kendi üslubunu yaratır.

2.2. Mahlas Alma (Tahallüs-Tapşırma)

Mahlas hem âşıklar hem de divan şairleri tarafından kullanılan, şairin şiirdeki adıdır. Arapça "hâlâs" kelimesinden türeyen mahlasın kelime anlamı, kurtulacak yer veya saflıktır. Mahlas, âşıklar tarafından ilk anlamında kullanılır. Âşık geleneğinde mahlas yerine daha çok "tapşırma" kelimesi kullanılır. Âşıklar, mahlasları hem diğer şairlerden ayırt edilebilmek hem de geleneğin devam eden yazısız kuralı olduğu için kullanırlar. Âşık terminolojisinde mahlas almaya "tahallüs", mahlas kullanmaya ise "tapşırma" ifadeleri kullanılır. Aşığa, mahlası, ustası tarafından verilir. Usta âşık,

kendini yetiştirmiş ve bu geleneği tek başına sürdürebilceğine inandığına, mahlasname söyleyerek mahlas verir. Mahlas verilirken usta âşık, genç âşığın özelliklerine uygun bir mahlas vermeye çalışır. Âşıkların özelliklerinin yanı sıra, boy adları, yaşam öyküleri, fiziki özellikleri ve inançları da mahlas almalarında etkili olmaktadır. Köroğlu, Dadaloğlu, Benli Ali, Kul Nesimi, Dertli mahlasları bunlardan sadece birkaçıdır. Mahlas/tapşırma, şiirlerin son dörtlüğünde bulunur.

2.3. Bade içme ve Rüya Motifi

Âşık terminolojisinde çok fazla kullanılan bu iki motif âşıklık geleneği âşıkları için bir başlangıçtır.

Rüya motifi, âşıkların maddiyattan sıyrılarak maneviyata yönelmelerini ve şiirlerin daha efsunlu bir hava kazanmasını ifade eden bir motiftir. İlham kaynağının ilahi güç olduğuna inanılan rüyada, kimi âşıklar, Hz. Muhammed'i, Hızır'ı, mürşidi, piri veya vb. ilahi kudret kaynaklı kişileri görmeleriyle saz çalıp söz söylemeye başladıklarıbelirtilmiştir.

Bade motifi ise rüya anında görülen ve yine ilahi bir güç tarafından aşığa sunulan bir ikramdır. İkramı kabul eden âşık, uyandığında sazı eline alıp çalmaya başlar ve âşık olur. Fakat bu işlem bu kadar basit bir ritüel değildir. İçinde olağanüstülükler ve mitolojik unsurlar barındırır ve derinlemesine incelendiğinde binlerce yılı kapsayacak bir ritüeldir.

Âşıklar, genellikle önceden saz ile söze aşina olsalar da asıl âşıklık kimliklerini bade içtikten sonra kazanırlar. Aslında bade içme tabiri yanlış bir tabirdir. Çünkü âşık terminolojisinde bade, sadece içilen bir şey olmadığı gibi yenilen yutulan bir şey de olmayabilir. Bade tanımı içerisine mey, süt, elma, armut, kağıt, söz vb. birçok unsur girebilmektedir. Badeli âşıkların hikâyeleri incelendiğinde ortak motifler göze çarpmaktadır. Âşıklar çeşme, pınar veya herhangi bir su birikintisi yanında bayılır veya uyurlar. Yatan âşık rüya görmeye başlar. Rüyasında peygamber veya bir pir tarafından bade sunulur. Badeyi içtikten sonra ise aşığın şiirine yön verecek sevgili gösterilir. Bu motife ise âşık terminolojisinde "buta gösterme" denmektedir. Âşıkların rüyada içtikleri bade(dolu) üç türlüdür:

Er dolusu: Er dolusu içen âşıklar, âşıklık vasfının yanı sıra aynı zamanda kahramanlık vasfını kazanırlar. Toplumun iyiliği ve adalet için savaşan ve bunları şiirlerinde epik bir havada aktaran âşıklardır.

'Aşk dolusu: Rüyada pir elinden içilen dolu ile âşık, şiirine konu olacak "but" ile tanıştırılır. Uyanan âşık, çok üzülür, dövünür ve sevgilisini aramaya koyulur.

Pir dolusu: Kimi âşıkların rüyalarında pir elinden üç defa bade sunulduğu gözükür. Pir tarafından verilen birinci dolu âlemleri yaratan asıl sevgili Allah, ikincisi pirler ve üçüncüsü ise beşeri aşkı ifade eden asıl sevgili içindir.

Bade içildikten sonra âşık, uykuda tiremeye ve ağzından köpükler saçmaya başlar. Rivayetlere göre usta bir âşığın sazın tellerine vurmasıyla uyanır ve âşık olurlar.

İslamiyet öncesi şaman-kam geleneğinin bir uzantısı olan ve bu geleneğin özelliklerini içinde barındıran Âşıklık geleneğinde, âşık olma ritüeli ve şamanların şamanlığa seçilmeleri arasında benzerlikler bulunmuştur.[5]

Türklerin yol göstericisi, öteki dünya ruhları ve doğadaki ruhlarla bağlantısı olduğuna inanılan şamanlar, şaman olma ritüelinde bir nehir kenarında kendinden geçer ve ağzından köpükler saçmaya başlar. Uyanınca olağanüstü güçlere sahip olurlar. Âşıkların uykularında bade içtikten sonraki vecd halleri de ve ondan sonra olağanüstü yahut ilahi güçlerin verdikleri âşıklık yeteneği ile saz çalmaları da bu ritüele benzemektedir. Bir başka ilgi çekecek nokta ve ortak öğe ise sudur. Bütün dünya mitolojilerinde ve yaradılış destanlarında yaratılma ve yenilenme mânâsına gelen su motifi, âşıkların ve şamanların yeni bir birey olarak doğmalarında etkili olmuş olabilir.

2.4. Âşık Enstrümanı "Saz"

Her türlü telli çalgıyı ifade için kullanılan saz kelimesi âşık terminolojisinde, arkaik Türklerin kullandığı kopuzun gelişmiş şekli olan bağlamadır. İlk âşıkların çaldıkları saza çöğür denildiği için âşıklara "çöğürcü" de denilmekteydi.

Âşıkların büyük bir kısmı saz çalmaktadır. Şiirlerin icrasında âşık şiirinin daha etkili olmasına olanak sağlayan saz, sözün musikiyle birleşerek tesirini artırır.

[5] Umay Günay, *Türkiyede Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yay., Ankara, 1992, s.91.

Atışmalarda aşığa yol açan ve söz üretmede sıkıştığı zaman, aşığına zaman kazandıran yardımcı konumundadır. Saz çalamayan âşıklar, çalabilenler kadar değer görmezler. Bu yüzdendir ki saz çalamayan bazı âşıklar, fasıllarda yanlarına saz çalabilen "sofu" adlı kişileri alırlar.

Bektaşi âşıkların kullandıkları sazlarda çeşitli düzenler vardır. Üç telli ve on iki telli sazlar, bunların en ünlüleridir. Üç telli sazlarda her bir tel, Allah, Hz. Muhmammed ve Hz. Ali üçlemesine işarettir. On iki telli sazda ise her bir tel on iki imamdan birini temsili eder.

2.5. Âşık Fasılları – Âşık Atışmaları

Âşıklar arasında, âşıklık gücünün, kelâmın ve nüktedanlığın yarıştırıldığı yer olan âşık fasılları ve atışmaları, geleneğin en önemli icra yerleridir. Âşıklar hem para kazanmak hem şöhretine şöhret katmak hem de sadece eğlenmek için bu fasılları tertip ederler. Özellikle halkın -dini bayramlar ağırlıkta olmak üzere- hoş vakit geçirmek için katıldıkları bu fasıl ve atışmalar, âşıklar ve gelenek için çok önemlidir. Geleneğin âşıklardan istediği özellikler, irticalen söyleyebilme, saz çalabilme, bade içtiğini iddia etme ve ayrıca atışma yapabilmedir. Âşıklar bunlardan en az üç tanesini yapabiliyor olmalıdır.

2.5.1. Âşık Deyişleri

2.5.1.1. Serbest Deyişler

Âşıkların dinleyiciler karşısında sunduğu, söylenmesi gereken yer ve zamanın belli olmadığı deyişlerdir. Bu deyişler arasında insanların en çok dikkatini çeken ve en etkili deyişler zamanla kalıcı hale gelir ve diğer âşıklarca fasıllarda hatırlatılır. Âşıkların bu deyişleri genellikle yazıya geçirilmiştir. Bu metinlerin geneli türkü olarak nitelendirilse de bunlar koşma, semai, varsağı, ağıt, bozlak, destan, koçaklama ve güzelleme gibi adlarla anılırlar. Bu başlıklar dışında gazel, kaside, kalenderi, vezn-i aher, mani, murabba, divan, muhammes, ilahi, nefes de serbest deyişler arasındadır.

2.5.1.2. Sistemli Deyişler

Âşıkların yeri ve zamanı belli olan mekânlarda ve kurallı olarak söyledikleri deyişlerdir. Bunlar âşık fasıllarında, atışmalarda ve deyişmelerde söylenirler.

Âşık deyişlerinde ortak bir ayağın (kafiye) kullanılması, fasıllarda ortak bir temaya uygun deyişlerin söylenilmesi yahut pek çok şairin karşılıklı atışmaları da sistemli deyişler arasına girmektedir. Burada asıl olan, ortak bir noktanın bulunmasıdır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde fasıllar, atışmalar veya mani tarzı türküler söylenerek sistemli deyişler örneklendirilmektedir.

2.5.1.3. Tarih Bildirme

Toplumu etkileyen bir olayın tarihi veya bir şahsın doğum ve ölüm tarihlerinin, şiirde kullanılmasına denir. Divan edebiyatında "tarih düşürme" olarak kullanılan bu tabir, Arap alfabesinin her bir harfine bir sayısal rakam verilmesi ve bu harflerin rakamları baz alınarak kullanılması esası olan "ebcet hesabı"na dayanır. Özellikle divan edebiyatında çokça kullanılan bu türün üstadı 18. yüzyılda yaşan Sururî'dir. Kedisinin bile ölüm tarihini şiire işleyen âşık, şairanelik yönü pek güçlü olmasa da tarih düşürmede ustalaşmıştır.

Bu gelenek, âşık tarzı şiirinde de kullanılmıştır. Âşıklar, önemli gördükleri sel, salgın hastalık, göç ve savaşları, ebcet hesabı kullanarak şiirleştirmişlerdir. Ebcet hesabı dışında kimi âşıklar, tarihi, olduğu gibi vermişlerdir.

2.5.1.4. Nazire Söyleme

Bir şairin şiirine karşı, aynı birim ve vezin ile şiir söylenilmesidir. Divan edebiyatına ait olan bu tür, Âşıklar tarafından da kullanılmıştır. Nazire yapılırken önemli olan, muhteva ve şekil yönünden asıl şiire bağlı kalmasıdır.

2.6. Âşık Toplantıları

2.6.1. Âşık Fasılları

Âşıkların, belirli bir dinleyici kitlesi önünde geleneğin kurallarına bağlı kalarak sazla sözle yapılan uygulamaların bütününe âşık faslı denir. Âşıkların şöhret ve para kazanmak için gezdikleri yerlerde yaptıkları bu ritüele, divana çıkma veya meydan edilme adları da kullanılır.

Âşıklar, âşık fasıllarında, sazları ve sözleriyle karşı tarafı sindirmeye çalışırlar. Bir hakem heyeti tarafından galibinin belirlendiği bu buluşmalarda âşıklar,

sazlarına olan güvenlerini, fasıllara "Medet senden telli kepçe" gibi sözler söyleyerek başlarlar.[6]

Âşık fasıllarını genel itibarıyla üç ana bölüme ayırabiliriz:

1. **Hoşlama**
2. **Hatırlatma**
3. **Tekellüm**

Âşıklar, kendi hayat hikâyelerini, şiirlerle birbirilerine ve dinleyicilere aktardıktan sonra fasla başlarlar. Hoşlama ile başlanılan ilk bölümde âşıklar, dinleyiciler ve rakiplere, hoş geldiniz mânâsında şiirler söylerler. Burada söze, ev sahibi âşık, ikisi de misafir ise yaşça büyük olan âşık başlar. Hatırlatma bölümünde ise âşıklar eski büyük âşıkların ve kendi ustalarının şiirlerini söylerler. Burada, genellikle Köroğlu'nun şiirlerinden örnekler verilir. Tekellüm bölümü ise faslın asıl bölümüdür. Tekellüm bölümü kendi içerisinde şu bölümlere ayrılır:

a) **Açılış:** En yaşlı aşığın ortaya bir ayak(kafiye) atması ile başlar. Fasla, dar olmayan bir ayakla başlamak daha uygundur.
b) **Öğütleme:** Âşıkların birbirlerine öğüt verdikleri bölümdür. Bu bölümde asıl amaç, öğütle beraber kendi şairlik güçlerinin diğer tarafa gösterilmesidir.
c) **Bağlama-muamma**: Tekellümün en ilgi çekici bölümüdür. Bu bölümde âşıklar, birbirilerinin çeşitli alanlardaki bilgilerini ölçerler. Genellikle dar ayaklar kullanılır. Amaç âşığı halk karşısında bilgisiz gösterip üstün gelmektir. Bu bölümde âşıkları zorlayan muammalardır. Muammalar, içinde bir adın saklı olduğu dizelerdir. Bağlama-muamma bölümü günlerce sürebilmektedir.
d) **Sicilleme**: Karşılaşmada yenen aşığın yenileni kırmadan hicvettiği bölümdür. Bent ve bentlerden oluşur.
e) **Yalanlama:** Bir diğer ismi mübalağa olan bu bölümde âşıklar, yalanları abartabildikleri kadar abartmaya çalışırlar. Mizah ve sosyal hiciv aynı anda verilmeye çalışılır.

[6] Erman Artun, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005, s. 89.

f) **Taşlama-takılma**: Âşıkların, rakibini, arkadaşlarını, etraftakileri veyahut sosyal-siyasi bir konuyu eleştirdikleri bölümdür. Taşlamanın konusu çok geniştir. Burada asıl dikkat edilecek şey, âşıkların birbirlerini eleştirirken kırıcı olmamalarıdır.

g) **Tüketmece veya daraltma**: Birbirlerine üstün gelemeyen âşıklar, bu bölümde lebdeğmezler ve dar uyaklarla üstün gelmeye çalışırlar.

Lebdeğmez: Dudak ünsüzleri olan b, p, m, v, f harflerini kullanmadan, verilen ayağa göre şiir söyleme sanatıdır. Bu bölümden önce âşıklar, dudak altlarına bir iğne yerleştirirler. Dudak ünsüzlerinden birini kullanan aşığın dudağına iğne batar ve kaybeder.

h) **Uğurlama ve mehdiye**: Birbirini şimdiye kadar iğneleyen âşıkların birbirini övücü manada, tam şiirler söylemeleridir.

Faslın bitişinde, büyük âşıklardan birinin şiiriyle fasıl kapanır. Bu âşık ise genel olarak Köroğlu olmaktadır. Yenilen âşık sazını diğer aşığa bırakır ve bir daha meydan edilmez. Bu yenilgilerden sonra âşıklığı bırakanlar da vardır.

2.7. Askı Asmak- Askı İndirmek ve Muamma Geleneği

Âşık Edebiyatı'nda askı ve muamma gelenekleri, âşıklığın en eski geleneklerindendir. Muammalar, Âşık edebiyatında içerisinde bir ismin gizli olduğu manzum bilmecelerdir. Çok eskiye dayanan askı-muamma geleneğinde asıl amaç, âşıkların kahvehanelerde yazdıkları muammaların çözülmesidir. Kendine güvenen âşık, bir mendille beraber bir muammayı kahvehanenin en görünen yerine asar. Kendine güvenenler bu muammayı çözmeye çalışırlar. Çözemeyenler mendilin içine para bırakırlar. Çözebilen âşık ise paranın hepsini alır. Eğer muamma çözülemezse, söyeleyen âşık, belirlediği zamanda gelir ve bütün parayı alır. Askı-muamma geleneğinin üç adet uygulaması vardır. Bunlardan birincisi, askı bir mendil değil, sadece bilmeceden oluşur. İkincisi, âşıkların tecrübelerine bağlı olarak bohça veya mendile saklanan nesnenin bulunmaya çalışılılmasıdır. Üçüncü ise, en bilinenidir. Bir muammayla beraber asılan mendildir. Bilmeyen mendile para atar, bilen ise paraları alır. Eğer bilinmezse, yazan âşık paraları alacaktır.

2.8. Âşık Şiirinde Biçim ve Tür[7]

2.8.1. Koşma

Âşık edebiyatında, belirli kurallara sahip, en çok kullanılan nazım şeklidir. Koşmak mastarının türevi olan koşma, eklemek, ardına ilave etmek mânâsına gelmektedir. Bu anlamlar dışında tefrik ve rekabet etmek anlamlarına da gelmektedir. İslamiyet öncesi Türk edebiyatında koşuğun karşılığı olarak görülmüştür. Koşmalar yapılarına ve konulara göre çeşitlenmekle beraber, asıl olarak 11'li hece ölçüsü ve dörtlük nazım birimiyle oluşturulan metinlerdir.

1.1) Koşmalar yapılarına göre Düz, Ayaklı, Musammat, Musammat Ayaklı, Zincirbend, Zincirbend Ayaklı, Yedekli ve Dedim-dedi'li koşmalar olarak sınıflanırlar.

1.2) Koşmalar ayrıca işlediği konulara göre de birbirinden ayrılırlar:

a) **Güzelleme:** Aşkı, güzeli ve güzelliği öven koşmalardır. Güzellemelerde âşık ile maşuk arasındaki ilişki, lirik bir tarzda işlenmektedir. Güzellemelerde ayrıca sevinç, hüzün ve hasret gibi konular da anlatılmaktadır. Özellikle Karacaoğlan, güzellemeleriyle ün kazanmıştır.

b) **Koçaklama:** Kahramanlık ve yiğitliğin anlatıldığı koşmalardır. Epik anlatımın kullanıldığı bu koşmalarda yiğitlerin kavgalarda ve savaşlarda gösterdikleri başarılar mübağalalı olarak anlatılagelir. Köroğlu ve Dadaloğlu koçaklamalarıyla bilinmektedirler.

c) **Taşlama:** Âşık edebiyatında, kötülemek ve alay etmek için yazılan bu tür koşmalarda, toplumun ve devletin aksak yönleri, eleştirilen konulardan olmuştur. Âşıklar, bu konular dışında rakiplerini de taşlamalarıyla iğnelerler. Divan edebiyatında hicve karşılık gelmektedir.

d) **Ağıt:** Acıklı olaylar arkasından söylenen koşmalardır.

e) Bu türler dışında **Öğütleme, Yalanlama, Sicilleme, Kargışlama, Alkışlama** ve **Salavatlama** koşmalar da vardır.

[7] Bu bölümün oluşturulmasında Erman Artun'un *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı* kitabındaki tür şemasına göre sıralama ve sınıflandırma yapılmıştır.

1.3) Ezgileri Göre Koşmalar:

a) **Semâ'î:** Âşık edebiyatında, 8'li hece kullanıldığı, özel bir ezgisiyle söylenen koşmalardır. Kendi başına bağımsız bir tür olarak da kabul edenler vardır. Divan edebiyatında aruzla söylenen semaiden farklıdır. Doğa ve güzellik konularının sıkça işlendiği şiirlerdir.
b) **Varsağı**: Güney Anadolu'da Varsak boyunun söylediği koşmalardır. Semai gibi 8'li hece ölçüsü ile söylenen bu şiirler, epik bir hava taşır. Semaiden ayrılan bir başka yönü ise bre, hey, behey gibi nidaların kullanılmasıdır.
c) **Destân:** Kelime anlamı "efsane ve mesel" olan destan, Arapça bir kelimedir. Âşıklık geleneğinde yer alan destan türüne geçmeden evvel, bu metnin eski Türklerdeki karşılıklarını ve ne anlama geldiğini bilmek gerekmektedir. Yakutlar'da olong, ölöng ifadeleri, kahramanlık ve yiğitlikle ilgili manzum anlatılar için kullanılmıştır. Kırgızlarda kahrmanlık anlatıları için ise comok, anlatıcı için comokçu ifadeleri kullanılmıştır. Türkçede ise destan ifadesi, lirik anlatıların hakim olduğu koşug, yır ve cır ifadeleri ile karşılanmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere Türkler'de destan, hem epik anlatılar hem lirik anlatılar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. [8]

Destan, divan edebiyatı, halk edebiyatı ve yeni edebiyat alanlarında da kullanılmıştır. Kimi zaman manzum kimi zaman mensur olabilen bu tür, ayrıca manzum-mensur karışık olarak da karşımıza çıkmaktadır. Günümüze değin birçok araştırmacı tarafından destanların tasnifi yapılmış; kapsam ve çeşitleri ortaya konmaya çalışılmıştır. İlhan Başgöz, destanları sadece "güldürücü destanlar" ve "ağır mevzulu destanlar" olarak ayırt etmiştir. Bu tasnif ilk önce Hikmet Dizdaroğlu tarafından genişletilmiştir. On ayrı başlık altında toplanan destan tasnifi daha sonra Sabri Koz ve Fuat Özdemir tarafından da genişletilmiştir. Bu tasniflerin en genişletilmiş olanı, Ali Yakıcı tarafından destanların konularına ilişkin yapılan otuz ana başlık ve birçok alt başlıktan oluşan tasniftir:[9]

Ali Yakıcı'nın destan tasnifi şu şekildedir:

[8] Şükrü Elçin, Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu" *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, C. I, Ankara 1988, s. 33-41.

[9] Ali Yakıcı, "Âşık Tarzı Türk Şiirinde Destan Türünün Tasnifi", *Milli Folklor*, S. 19, C. 3, Ankara, 1993, s.19-22.

1) Şikâyet Destanları
2) Övgü Destanlaı
3) Yergi Destanları
4) Öğüt Destanları
5) Yas Destanları (Ağıtlar)
6) Seyahat Destanları
7) Şehir-Kasaba-Köy Destanları
8) Yer-Dağ-Nehir-Pınar Destanları
9) Şenlik-Tören Destanları
10) Yapı ve Anıt Destanları
11) İnsanla İlgili Destanlar
12) Dini Hayatı ile İlgili Destanlar
13) Kültürel Hayatı ile İlgili Destanlar
14) Eğitim Hayatı ile İlgili Destanlar
15) İktisadi Hayatı ile İlgili Destanlar
16) Sosyal Hayatı ile İlgili Destanlar
17) Siyasi Hayatı ile İlgili Destanlar
18) Savaş – Zafer – Fetih ile İlgili Destanlar
19) Eşkıya Destanları
20) Doğal Afet Destanları
21) Kıtlık (Kuraklık) Destanları
22) Göç Destanları
23) Hastalık Destanları
24) Zaman ve Devirlerle İlgili Destanlar
25) Mevsimlerle İlgili Destanlar
26) Hayvanlarla İlgili Destanlar
27) Bitki ve Meyvelerle İlgili Destanlar
28) Çiçek Destanları
29) Yemek Destanları
30) Teknolojiyle İlgili Destanlar

Her konuda destan yazılabilir. Fakat bazı konular daha çok işlenmiştir. Özkul Çobanoğlu'nun konuları bakımından tasnifi ise ana başlıklara göre şu şekildedir:[10]

I. Sosyal Hayatla İlgili Destanlar
II. Kültürel Hayatla İlgili Destanlar
III. İktisadi (Ekonomik) Hayatla İlgili Destanlar
IV. Eğitim Hayatıyla İlgili Destanlar
V. Siyasi Hayatla İlgili Destanlar
VI. Dini ve Ahlaki Hayatla İlgili Destanlar
VII. Askeri Hayatla İlgili Destanlar
VIII. Sosyo-Kültürel Hayatla İlgili Destanlar
IX. Doğal Çevreyle İlgili Destanlar
X. İnsanla İlgili Destanlar

Âşık tarzı halk edebiyatında yer alan destanlar, anonim halk edebiyatındaki destanlardan farklıdır. Anonim halk anlatılarında destan, epik karakterde iken âşık anlatılarında lirik bir karaktere sahiptir. Âşık tarzında ele alacağımız destan, gazel ve koşma nazım türlerini andıran bir şekilde söylenmektedir. Diğer nazım türlerinde dörtlük sayısında bir sınırlama var iken destanda sınırlama yoktur. Genellikle 4 ile 120 dörtlük arasında yazılan destanlar, 7, 8 ve 11'li hece ölçüsünün kullanıldığı koşmalardır.

2.8.2. Âşık Şiirinde Diğer Heceli Şekiller

2.8.2.1. Mani:

Halk şiirinin en çok kullanılan nazım türlerinden biridir. Anonim maniler de olmakla birlikte âşıklık geleneğinde, hem kısa hem kolay söyleniyor olması vesilesiyle sıklıkla kullanılan bir türdür. Âşık edebiyatında, âşıkların atışmalarında, türkülerde, halk hikâyelerinde hatta destanlarda bile kullanılmaktadır. Destan ve halk

[10] Özkul Çobanoğlu, *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Akçağ Yay., Ankara, 2000, s. 53-89

hikâyelerinde kahramanların karşıklı konuşma bölümlerinde kullanılırlar. Sadece mani söyleyen âşıklar bile vardır.

Genellikle 7'li hece ölçüsü kullanılarak oluşturulan manilerde, kafiye şeması "aaba"dır. 4+3 duraklıdır. Kafiye şeması ve tek dörtlük olması sebebiyle divan edebiyatındaki rübai ve tuyuğ'a benzetilir.

Maniler Düz, Cinaslı, Kesik, Yedekli (artık) ve Deyiş maniler olarak ayrılırlar.

Düz mani: 7'li hece ölçüsü ve "aaba" kafiye düzeni ile yazılan tam mani örneğidir.

Cinaslı mani: Mısraların sonunda sesleri aynı anlamları farklı sesteş kelimelerin kullanıldığı manilerdir.

Kesik mani: İlk mısralarının 7 heceden az olduğu manilerdir. İlk mısralarında "aman aman" ifadeleri bulunan maniler İstanbul manileridir.

Yedekli (artık) Mani: Düz maninin sonuna iki dizenin eklenmesiyle oluşan manilerdir. Cinas kullanılmayan bu manilerin diğer özellikleri, düz manilerle aynıdır.

Deyiş Mani: Karşılıklı söylenen manilerdir. Soru-cevap şeklinde düzenlenirler.

2.8.2.2. Diğer Şekiller

Bayatî

Kars yöresinde sıkça kullanılan bu tür, cinaslı manilere benzer. Sesteş kelimeler, türkülerin veya deyişlerin arkasına eklenerek yapılır.

Tecnis

Cinaslı manidir. İlk mısrada sadece cinaslı sözcük veya sözcük grubu kullanılır.

Cıgalı Tecnis (Yedekli Koşma)

Kafkas menşeli olan bu türde, koşmanın dörtlükleri arasına 7'li hece ölçüsüne sahip dörtlükler eklenir. Eklenen bu dörtlüklerin kafiye şeması, asıl koşmanın şemasına benzer. Doğu Anadolu'da çok kullanılan bir türdür.

Sicilleme

7 ile 16 heceden oluşan sicillemeler, en çok 10 mısradan meydana gelen bent ve bentlerden oluşur. İç ve Doğu Anadolu âşıkları tarafından sıkça kullanılan bu tür, her konuda söylenebilmektedir. Diğer ismi "şeki"dir.

Divan

Klasik edebiyattaki divanla karıştırılmamalıdır. Âşıklık geleneğinde kullanılan divan, 14 ve 15'li hece ölçüsü ve dörtlük nazım birimiyle oluşur.

Murabba

14'lü hece ölçüsü ile yazılırlar. Kendine özgü ezgisi ve makamı vardır.

Muhammes

Bentlerden oluşan muhammesler, en az 15 heceden oluşan mısralarla oluşur. Dört ve üzeri mısralardan oluşabilirler.

Müstezat

Divan edebiyatının nazım türü olan kalenderilerin, her mısrasının altına 4 ve5 heceden oluşan mısraların eklenmesiyle oluşur. Müstezatlara "ayaklı kalenderi" ya da "yedekli kalenderi" de denmektedir.

Semai

Bendlerden oluşan semailer, muhammeslerle benzerlik gösterirler. Son mısrasının tekrarlanması ile muhammesten ayrılırlar. 16'lı hece vezni ile yazılırlar. Divan edebiyatında, aruzla yazılan semai ve koşma türü içerisinde 8'li hece ile yazılan semaiden farklıdır.

Nefes

Genel itibarıyla 5 dörtlük kullanılarak oluşturulan nefesler, Dini-tasavvufi halk edebiyatı türü olan nefesten farklıdır. Koşma nazım türü düzeninde söylenen nefeslerin kafiye şeması, aaba/ccca/ddda… şeklindedir

Dübeyt

Erzurum âşıkları tarafından çokça kullanılan bu tür, hecenin 7+7 durağı kullanılarak söylenirler. Dörtlük nazım biçimi kullanılır.

2.8.3. Âşık Edebiyatında Aruzlu Şekiller

Âşıklık geleneği içerisindeki âşıklar, yanı başlarında, büyük bir kültüre ve Âşıklık geleneğinden daha köklü bir yapılanmaya sahip olan divan edebiyatından hayli etkilenmişlerdir. Nitekim âşıklar, divan edebiyatı türlerini ve aruz ölçüsünü kullanarak ürünler vermeye çalışmışlardır.

Divan

Divan, aruzun fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbıyla yazılır. Âşıkların, "divanî"olarak adlandırdığı bu türün birçok alt şekli bulunmaktadır. Divanın muhammes, murabba, gazel gibi şekilleri olduğu gibi ayaklı divanlar da vardır. Gazel şeklinde divanlarda kafiye şeması aa/xa/xa/xa... şeklindedir. Murabba şeklinde divanlarda ise aaba/ccca/ddda... şeklindedir.

Semai

Semai, aruzun mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün kalıbıyla yazılır. Âşık tarzı halk şiirinde kullanılan üç semai türünden biridir. Bu semailer aynı zamanda hecenin 8+8 ölçüsüne de uymaktadır. Semailerin de divanlar gibi gazel, muhammes, murabba, müseddes ve ayaklı şekilleri bulunmaktadır.

Selis

Aruzun feilâtün feilâtün feilâtün feilün kalıbıyla yazılan selisler, 15'li hece ölçüsüne de uymaktadır. Divan ve semailer gibi birçok şekli vardır. Kendisine has bir ezgisi vardır.

Kalenderi

Aruzun mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlun kalıbıyla yazılırlar. Divanlar, semailer ve selisler gibi birçok şekle sahiptirler.

Satranç

Aruzun müfteilün müfteilün müfteilün müfteilün kalıbıyla yazılan satrançlar, iki eşit parçaya ayrılabilen ve kendi içinde de kafiyenlenen bir türdür. Aruzun Müfteilün kalıbıyla yazıldığı gibi mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlun, mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün ve fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün kalıbıyla da yazılabilirler.

3- CÖNK

Âşıklar, şiirlerini daha çok şifahi olarak dile getirseler de bazen şairin kendisi bazen de âşık meclislerinde sürekli olarak bulunan kişiler, şiirleri defterlere kaydetmeye çalışmışlardır. Bu defterlere ise cönk veya sığırdili denilmektedir. Arapça gemi manasına gelen sefine adı da cönk için kullanılmıştır. Uzunlamasına açılması ve içerdiği zengin malzeme yüzünden gemiye benzetilmiştir.

Daha çok deriyle kaplı olan bu defterler, âşıkların kendi şiirleri veya dinledikleri başka âşıkların şiirlerine de yer vermektedir. Belli bir tertibi olmayan cönkler, halk şiiri için antoloji mahiyetindedir. Cönklerde âşıkların hece vezniyle yazdıkları şiirler dışında aruzla yazılan Halk edebiyatı unsurları hatta Divan edebiyatı şairlerinin de şiirlerine yer verilmektedir. Cönklerin, divan edebiyatındaki karşılığı ise tezkire veya mecmualardır. Cönklerde ve mecmularda her iki geleneğin ürünleri olsa da cönklerde genellikle eğitim almamış kesimin; mecmualarda ise medrese eğitimi almış kesimin şiirleri daha ağır basmaktadır. Cönklerde, birçok imla hatası bulunmaktadır. İmlalarının çok bozuk olmasının nedeni ise âşıkların çok fazla okuma yazma bilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Cönklerde, üslubta, sayfa yapılarında ve tarihlerde birçok farklılık görülebilmektedir. Bu da cönkün el değiştirdiği ve cönke sonradan sayfa eklemelerin yapıldığını gösterir.

Cönklerde birden fazla yazı stili bulunabilmektedir. Selis, rika, bozuk rika, nesih gibi. Hatta aynı yazı stilinde bile farklılıklar bulunmaktadır. Bu da cönkün, farklı müelliflerinin olabilceğini gösterir.

3.1. Bel_Yz_K1582 Numaralı Cönkün Fiziki Özellikleri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kütüphanesi'nden alınan Bel_Yz_K1582 numaralı cönk, şair ve oyun yazarı olan Tahsin Nahit Uygur tarafından kütüphaneye bağışlanmıştır. Cönk 22 x 9 cm. ebatlarında olup, sayfalar uzunlamasına açılmaktadır. Cönkte varaklar birbirine yapıştırılarak ve dikilerek

bağlanmıştır. Cönkün sadece bir kişiye ait olmaması kuvvetle muhtemeldir; çünkü hem cönkün sayfa yapıları ve renkleri hem de kullanılan yazı stilleri birbirinden oldukça farklıdır. Sayfalardan bir kısmının daha sonra bu cönke eklendiği varakların yapısı ve renginden belli olmaktadır. Cönkümüzde metinlerin bazılarının eksik olduğu da gözükmektedir. 65a ve 65b bölümünde devam etmekte olan destan örneğinde müellifin her dörtlüğün başına numara yazdığı görülmektedir; fakat ilk sayfadaki 15 numaralı dörtlükten sonra 26 numaralı dörtlük gelmektedir. Bu eksiklikler metnin ilerleyen sayfalarında da tekrar edecektir. 67 varaktan oluşan bu cönkte varak numaralarında atlamalar olmasa da bazı sayfaların daha sonra cönke eklendiği anlaşılmaktadır. Cönkü yazan kişilerin, defterin sadece bir tarafından başlmaması, metinlerin sıralanışında aksaklıklar meydana getirmiştir. Burada varak numarasına da bağlı kalınarak, bu karışıklıkların olduğu yerlerde metin başlarından yola çıkılarak metinler düzgün bir sırada verilmeye çalışılmıştır.

İncelediğimiz cönkte, varakların sağına ve soluna metinler, derkenarlar yazılmıştır. Metinde nemden ve sıcaklıktan dolayı deformeler yahut belli nedenlerle yırtıklar da olmuştur. Bazı metinlerde mürekkepler akmış bazılarında ise nemden dolayı yazılar silik hale gelmiştir.

3.2. Cönkün İçeriği

İncelenen Bel_Yz_K1582 numaralı cönkün yazarı belli değildir. İçerisinde ağırlıklı olarak koşmalar, semailer, maniler, kalenderiler, selisler, divanlar, ilahiler, tecnisler ve destanlar gibi halk şiiri unsurları yer almıştır. Bu cönkte ayrıca divan edebiyatı örneklerinden gazeller ve kasidelere de sıkça yer verilmiştir. Cönkte ayrıca ebcet tablosu, beyitler, segirname (seyirname), nevruziye, Muhammediye, elifname, Irak makamına ait bir beste, Arapça hutbeler ve dualar da bulunmaktadır. Cönkün içerisindeki eserlerin büyük bir kısmında Miladi olarak 19. yüzyılı işaret edecek Hicri 1234-1267'li tarihleri kapsayan yıllar bulunsa da cönk içerisinde 15. yüzyılda Kirdeci Ali'ye ait olduğu düşünülen Güvercin Destanı ve Geyik (Kesikbaş) Destanı'nın birer varyantına; 16. yüzyıla ait Baki ve Fuzuli gibi şairlerin gazellerine; 17. yüzyıla ait Âşık Ömer ve Gevheri'nin koşmalarına da yer verilmiştir. Cönkün içerisinde Nesimi, Baki, Fuzuli, Âşık Ömer, Gevheri ve Dertli gibi divanları bulunan

şairlerin yanında, isimleri duyulmamış Nûrî Beg, Kara Hasanoğlu Hafız Hüseyin, Sevdayî Ahmed, Âşık Mustafa, Âşık Karib Âşık Mehmed, Âşık İbrahim, Âşık Osman, Mecnûnî, Sabrî, Bedrî, Zühdî ve Vehâbî gibi âşıkların da şiirlerine yer verilmiştir.

Metinlerin büyük bir bölümünde başlıklar bulunmaktadır. Burada yazan başlıklar ya âşıkın mahlası ya da metnin türüdür. Bazı metinlerde ise başlık veya mahlas kullanılmamıştır.

1.1) Manzum Bölümler

Cönkler manzum ve mensur metinler içerseler de âşıklık geleneği şifahi ve doğaçlama bir gelenek olduğu ve geleneğin oluşan kurallarına bağlı kalmak için manzum metinlere daha çok önem verilmiştir. İncelediğimiz cönkte manzum metinlerin varsa aruz kalıbı ve hece ölçüsü bulunmuştur. Bazı metinlerde ise mısraların hece sayıları arasında çok büyük farklılıklar olduğu için kalıpları bulunamamıştır. Örneğin:

38a

TÜRKÎ

(…) azduracak deftere yazduracak

Bu da böyle giderse tövbeyi bozduracak

Amanın Emine kemer beline yanıyorum tatlı diline

Sarı saçın başın durur

Yel eser dolaşdur

Yûsuf Züleyhânın hak yüzi kavuşdur

1.1.1) Mısra Sayısı Sınırlı Olan Metinler

Tezkireciler, tezkirelerde, divan edebiyatı şairlerini unvan, aile, doğduğu-öldüğü yer, soy, ahlak durum, edebi kişilik vb. yönlerden bütüncül bir şekilde incelerken, âşıklardan çok sınırlı bir şekilde bahsetmektedir. Âşıkların şiirleri, onların dilinden döküldükten sonra toplumun malı olur ve dilden dile geçerek anonimleşirler. Anonim hale gelmeyenler ya cönklere, mahlaslarıyla yazılmış ya da âşıkların, varsa divanlarında kalmıştır. Cönklere işlenen bu şiirler de, kulaktan duyma yazıldıkları için anlatılar arasında kimi farklılıklar olabilmektedir. Nitekim divan edebiyatında, divanları olan şairlerin de, şiirlerinde bu farklılaşma gözükmektedir.

Burada âşıkların/şairlerin divanlarında veya başka cönklerde bulunan metinleriyle, bizim üzerinde çalıştığımız cönkte bulunan aynı metinlerin farklılıklarını da göstermeye çalışacağız. İlk olarak en çok kullanılan koşma, türkü, semai, divan, kalenderi, gazel ve kasideler üzerinde durduk.

a)

Hâr zahmından neler çekdügümi gülzârda

Bâgbân-ı bülbül-i giryâne söyleñ söylesün[11]

Baki Divanında yer alan gazelin bu beyti yerine bu cönkte şu beyit yer almaktadır:

2b

Aşkdan hâli derûn olanların ahvâlini

Bâhsız kılmasın hamı mencâna söylen söylesun

Bâkî'nin divanındaki beyit yerine yazılan bu mısralar, divandaki metne göre daha sadedir. 16. yüzyıl divan şairi olan Bâki, metinler incelendiğinde çok süslü bir dil kullanmaktadır. Âşıkların divan şiirlerine olan ilgisi düşünüldüğünde yazan kişinin hafızasında yer alan bu mısralar, değişikliğe uğramış ve daha sade bir kelime haznesine sahip olan âşık tarafından tekrar üretilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Şifahi

[11] *Bâkî Divanı*, Haz. Sabahattin Küçük, Kültür Bakanlığı, Ankara, 2015, s.396.

olan bir edebiyatta ürünlerin ilk hallerini koruması veya varyantlaşmaması düşünülemez.

b)

Müptelâyım hâtırımdan fikr-i yâr eksik değil

Görmeyeli mâh cemâlin âh ü zâr eksik değil

Çeksem el kılsam ferâgat aşk beni râhat komaz

Başta sevdâ dilde zahmet kalbde nâr eksik değil

…

Ger bulayım der isen sen bu cihânda devleti

Ehl-i dil kâmiller ile daim eyle sohbeti

Câhil u nâdân ile ger ider isen ülfeti

Ya elinden ya dilinden bir zarar eksik degil[12]

Âşık Ömer'e ait olan bu iki dörtlük yerine bu cönkte şu mısralar yer alır:

49b

Mübtelâyım hatırımda fikr-i yâr olsın da gel

Gülâ cemâlin görmeyeli âhım zâr olsın da gel

El çeküb kalsam kâr etmez 'aşk beni rahat komaz

Başda sevdâ dilde zahmet kalbde nâr olsın da gel

Geldilerse de bu cihânda sen bulursun devleti

Ehl-i dil kâmiller ile ider dâ'im sohbeti

Sakın o câhiller ile etme dâ'im ülfeti

[12] Şükrü Elçin, *Âşık Ömer*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1999, s.78.

Metinler arasında şifahi olan metinlerin, kulaktan kulağa, dilden dile geçişlerde oluşabilecek küçük farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar metnin muhtevasına değil, kullanılan kelimlerindedir.

c)

Kadir Mevlam senden bir dileğim var
Bana bir güzel ver gönlum eğleyim ,
Ellere vermişsin benim sucum ne
Birin de bana ver gönlum eğleyim

Uzun boylu olsun cansız olmasın
Beyaz tenli olsun kansız olmasın
Güleç yüzlü olsun densiz olmasın
Böyle bir yosma ver gönlum eğleyim

Güvercin duruşlu keklik sekişli
Kıl ördek boyunlu ceren bakışlı
Tavus kuşu gibi göğsü nakışlı
Şöyle bir güzel ver gönlum eğleyim

Karac'oğlan der ki edelim niyaz
Ak göğsün üstünde kılalım namaz
Almadan kırmızı elmastan beyaz
Bana bir guzel ver gönlum eğleyim[13]

Karacaoğlan'a ait olan bu dörtlüklere karşılık bizim metnimizde, mahlassız şu dörtlükler yer almaktadır:

[13] Mustafa Necati Karaer, *Karacaoğlan,* Kültür Bakanlığı, Ankara 1988, s.106-107.

23a

Kâdir mevlâm senden bir dilagim var

Bana bir yavru ver gönlüm eglensin

İllere virmişsin nedir günâhım

Bana bir civân ver gönlüm eglensin

Hem kara yagız olsun hem ince belli

Olsun Köroglı'nın 'Ayvâzı denli

Bir karış gerdânlı büskürme benli

Bana bir civân ver gönlüm eglensin

Tavus koşugı gögsü nakışlı

Üsküfün aldırmış cerân[14] bakışlı

Gügercin tabuklu keklik sekişli

Bana bir yavru ver gönlüm eglensin

Dir 'âşıkım ilden başım belalı

Gügercin tabuklı güymeni laleli

Hayli zamân oldı aklım alalı

Bana bir civân vir gönlüm eglensin

Metinler arasındaki kelimelerde farklılıklar mevcuttur. Cönkümüzde yer alan metinde, Köroğlu'na yapılan telmih, diğer metinde bulunmamaktadır.

[14] Ceylan

d)

Ey nâme selâm it yârime benden

Böyle magrûr olub yüze çıkmasun

Yogısa katlime ferman iderim

Bir kere âşıklar yüze çıkmasun

Nasihâtdir benim murâdım ana

Sözime incinüp küsmesün bana

Ebrûların dağıtmasun her yana

Hem zülüfler yüze çıkmasun

Dahi küçükdür maldan anlamaz

Arz-ı hal eylesem sözüm dinlemez

Bağlasam el karşusında söylemez

Kimsenin sevdüği yüze çıkmasun

Nazîfî günbegün ider efgânım

Hâlime rahm eylemez kaşı kemânım

Bari öldür beni rûh-ı revânım

Tek böyle zülüfler yüze çıkmasun[15]

Nazîfî'ye ait olan ve tecnis başlıklı bu şiirin bir başka varyantı cönk metninde yer almaktadır:

[15] Dr. Şahin Köktürk, *Cönlerden Bir Cönk Amasya Cönkü*, Samsun, 2007, s.129.

62b

KOŞMA

Ey nâme selâm it yârime benden

Böyle magrûr olub yüze çıkmasun

Yohsa (…) fermân iderler

Bir kere ‘âşıklar yüze çıkmasun

Daha pek küçükdür hâlimden anlamaz

Arz-ı hâl eylesem sözim dinlemez

El baglasam karşusında söylemez

Kimsenin sevdigi yüze çıkmasun

Benim nasîbimdir bu sözim ana

Sözime incinüb küsmesin bana

Çekmesun süngüsin bir kere bana

Siyâh zülüfleri yüze çıkmasun

Nâzîfî günbegün artar figânım

Hâlime rahm itmedi kaşı kemânım

Koy beni öldürsin rûhı revânım

Tek böyler yâralar yüze çıkmasun

e) Benem ol aşk bahrisi denizler hayrân bana
Deryâ benim katremdür zerreler ‘ummân bana

Kâf dagı zerrem degil ay ü güneş bana kul

Hak’dır aslım şek değil mürşiddir Kur’ân bana

Çün dosta gider yolum mülk-i ezeldür ilim

‘âşktan söyler bu dilim aşk oldu seyrân bana

Yogıken bu bârigâh sen var idin pâdişâh

Âh bu ‘aşk elinden âh derd oldı dermân bana

Âdem yaradılmadan cân kalıba girmeden

Şeytân la’net olmadan ‘aşk idi seyran bana

Yaradıldı Mustafâ yüzü nûr gönli safâ

Ol kıldı bize vefâ ondandur ihsân bana

Şeri’ât ehli ırak eremez bu menzile

Ben kuşdilin bilirem söyler Süleymân bana

Yûnus bu halk içinde eksükliktir hak bilir bildürür

Divâne olmuş çagrır dervîşlik bühtân bana[16]

Yunus Emre divanında yer alan bu ilahi örneğine karşılık, üzerinde çalıştığımız cönkte şu ilahi yer almaktadır.

6a

Benim ol ‘aşk bahrisi denizler hayrân bana

[16] N.Ziya Bakırcıoğlu, *Yunus Emre Divanı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1981, s.62-63.

Deryâ benim katremdir ‘aşk oldu seyrân bana

Çün dosta giden yolum mülkü irişdi ‘ilim

‘aşkdan söyler bu dilim ne kul müselmân bana

Yog iken bu bârigâh sen var idin padişâh

Âh bu ‘aşk elinden âh derd oldı dermân bana

Şeri’ât ehli ırak iremez bu menzile

Ben kuşdili bilürüm söyler Süleymân bana

Yûnus bu halk içinde eksiklikdir hak bilürüm

Divâne olmaz çağırur dervîşlik bühtân bana

Cönkte yer alan ilahide, Yunus Emre’nin divanında yer alan ilahiden 3 beyit daha azdır. Eksiklik, metnin, dilden dile geçerken bazı beyitlerin unutulmasından kaynaklanabilir.

f)

Seherde uğradım bir adil hana

Dostum sultân olmuş ilin üstüne

Cemâlini gördum oldum divâne

Selâmına durdum yolun üstüne

Seherden uğradım ben de bir gence

Usuldur boyları belleri ince

Dokuvermiş mor beliği kolunca

Sarılaydım ince belin ustune

Ak imiş gerdanın beyazdır kardan

Alnın gevherdenmiş cemâlin nurdan

Dişin sedefdenmiş dudağın dürden

Lebin kaymak çalar balın üstüne[17]

Karacaoğlan bu mısralarına karşılık cönkte şu mısralara rastlanılmıştır.

21b

Sabâhdan ugradım ben bir güzele

Yavru sultân olmuş elin üstüne

Cemâlin gördüm de oldum divâne

Selâmına durdum yolun üstüne

Yârim ser-hoş midir uykudan kalkmış

Ela gözlerine sürmeler çekmiş

Varımış zülfüni gerdâna dökmüş

Koyuvirmiş ince belin üstüne

Beri gel sevdügim kaşları devrân

Anlın şems-i kamer gözleri nurdan

Seçilmez yanagın kırmızı gülden

Sanki kan gelmiş karın üstüne

Farklılıklar, kelimelerde görülmektedir. İçerik birbiyle paraleldir.

1.1.2) Destanlar

İncelediğimiz cönkte altı adet destan örneği bulunmaktadır.

[17] Mustafa Necati Karaer, *Karacaoğlan*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1988, s.71.

Cönkte, Hz. Muhammed'in konu edildiği Güvercin (Hâzâ Destân-ı Gögercin) Destanı ve başlığı olmasa da içerikten anlaşılan Geyik (kesikbaş) Destanı'na da yer verilmiştir. Bu iki dini mesnevi üzerinde Mustafa Argunşah, Namık Aslan ve Mahfuz Zariç gibi akademisyenlerin de çalışmaları vardır. 14. yüzyılda yaşamış Kirdeci Ali'ye ait olduğu düşünülen bu dini halk hikâyelerinde, diğer metinlerle içerik aynı olsa da üslup olarak farklılıklar vardır.[18] Geyik destanın başında yer alan ve Peygamber'in övüldüğü kısım bulunmamakta, metnimizde geyiğin kâfirlere yakalanmasından başlanmaktadır. Bu dini hikâyeler Hz. Muhammed'in bütün âleme duyduğu sevgi ve Allah'ın onu dört melekle sınamasını konu alır. Ayrıca bu metinlerde Peygamberin bir mucizesi olarak hayvanlarla konuşması vardır.

Geyik Destanı'nda kâfirlerin eline düşen ve yavrularından uzakta kalan bir geyiğin Peygamber'den yardım görmesi konu edinir. Azat edilmesini isteyen Peygamber'in isteği yerine getirilmez. Peygamber bunun üzerine geyiğin yavrularıyla vedalaşması için salınmasını ister. Eğer geri gelmezse kendini esir alabileceklerini söyler. Bunun üzerine geyik salınır; fakat geyiğin dönüş yolunda, kâfirler dönmemesi için tuzak kurmuşlardır. Geyik bu tuzağa düşer. Allah'a edilen dua sayesinde geyik, Cebrail vasıtasıyla tuzakla birlikte Peygamber'in huzuruna getirilir ve dile gelir. Geyiğin hikmetini görenler İslam'a geçer.

Güvercin destanında ise al kanlar içinde olan bir güvercinin Peygamber'in dizine konması ve doğandan onu saklamasını istemesiyle başlar. Güvercin, yavruları olduğunu, saklanması gerektiğini; doğan da besleyecek yavrularının olduğunu, Allah'ın bu güvercini ona rızık olarak verdiğini söyler. Peygamber yalvarır ve ona türlü nimetlerden vermek ister fakat doğan ille de güvercini ister. Peygamber sonunda kendi etinden vermeyi teklif eder. Doğan peygamber etini kabul eder. Fakat Peygamber bıçağı eline vuracağı zaman, bıçağa emir gelir ve bu emir üzerine bıçak kesmez. Doğan Cebrail'e, güvercin Mikail'e dönüşür. Peygambere yalvarıp kendilerine yarın mahşerde şefaat etmesini isterler.

Bu destanlar dışında dört adet daha destan bulunmaktadır. 47a, 48a, 63a ve 64a sayfalarında bulunan bu destanlardan 47a ve 63a'da âşık-maşuk arasında olan bir

[18] Mahfuz Zariç, "Geyik Destanı (Destan-ı Geyik), Ebû Zerr ve Kardeşlik Eğitimi", *Heceöykü*, S. 63, s. 144, Ankara, 2014.

aşk hikâyesi anlatılır. 48a'da bulunan Destân-ı Terzî metninde ise, bir âşığın, terzici güzele karşılık bulmadan vurulması anlatılır.

64a sayfasında bulunan destan ise, bir nevruziye örneğidir. Nevruziyeler, baharın gelişini konu alan metinlerdir. Bu metinlerde baharın gelişi ve yeryüzünün tekrar yeşile bürünmesi konu edinir. Bu nevruziyeler, kendi başlarına birer bağımsız metin olabilecekleri gibi bazen kasidelerin bir bölümü olarak da karşımıza çıkarlar. Cönkte yer alan bu nevruziyede, baharın gelip yeryüzünün nasıl canlandığı, bitkilerin kişileştirilmesiyle anlatılmıştır.

1.1.3) Diğer Metinler

Cönkte bu metinler dışında 26a bölümünde yer alan, Vasfî'ye ait olan Irak makamından bir beste ve 30b bölümündeki elifname dikkat çekmektedir.

Koşma, destan ve divanlarda kullanılan elifnameler, âşık şiirinde değişik şekillerde kullanılmakla beraber, dize başlarında harflerin alt alta sıralanması ile oluşurlar. Elifnameler dini, tasavvufi ve din dışı olarak üçe ayrılırlar. Cönkte yer alan elifnamenin konusu din dışıdır. Elifnamede âşığın sevgiliye duyduğu özlem anlatılmaktadır.

Acem makamları içinde değerlendirilen Irak makamından olan beste, aruzun müstefilâtün müstefilâtün kalıbında yazılmıştır. Müellifi Vasfî'dir.

A) Mensur Bölümler

Manzum ağırlıklı olan cönkte mensur olarak yazılan az sayıda metin vardır. 7b, 8a, 8b ve 9a sayfalarında müellifi belirsiz bir Segirname (Seyirname-Tabirname) bulunmaktadır.

Segirnamelerde[19], insan vücudunun bir bölgesinin seğirmesi üzerine kişi hakkında gelecek ile ilgili öngörülerde bulunulan metinlerdir. Kelime anlamı ise hafif kımıldamak veya derinin altındaki kasların titremesi ve oynamasıdır.

[19] Fatih Ramazan Süer, "*Bir Segirname Örneği ", Turkish Studies*, 2011, s.287-304.

İnsanoğlunun tarih boyunca gelecekten duyduğu kaygı, onu sürekli olarak gelecek hakkında önceden çıkarımlarda bulunmaya itmiştir. Bu yüzdendir ki insan, doğaüstü faaliyetleri de geleceğin habercisi olarak görmüşlerdir. "İlm-i Tefe'ül" olarak bilinen falcılık, insanın geleceğine duyduğu meraktan ortaya çıkmış bir bilgi alanıdır. Öyle ki insan el, kemik vb. birçok nesne kullanarak ve bunlara doğaüstü güçler yükleyerek gelecekten haberdar olmaya çalışmıştır. Bir tek bununla kalınmamış, kuşların ötüşünden bile gelecek ile ilgili fal bakıldığı görülmüştür. Bunların dışında taş, kıyafet ve kitap falları da mevcuttur. Segirmaneler de bu ihtiyacın bir ürünüdür. Vücudun herhangi bir uzvunun seğirmesinin birçok olayı işaret ettiğine inanılan bu metinlerde, insanlara seğiren bölgenin neye işaret ettiği söylenmektedir.

Cönkte yer alan Segirname örneğinde, nemden dolayı yazıların büyük bır kısmı deforme olmuştur.

Bu metin dışında 21a ve 31a sayfalarında da yer ve kişi adları belirtilen küçük mensur bölümler vardır. Bunlar dışında az da olsa 9b, 10a, 23b ve 33b sayfalarında Arapça mensur kısımlar(dualar ve hutbeler) bulunmaktadır.

3.3. Cönkün Dili ve İmlâsı

Cönkleri kaleme alan âşıkların veya kişilerin, çok iyi okuma yazma bilmemesi, cönklerde birçok yazım hatasının olmasına sebep olmuştur. İncelediğimiz cönkte, bir yazar üzerinde durmak veya eleştirmek yerine, varakların birbirinden bağımsız olarak birbirine dikilmiş ve yapıştırılmış olması, bizi yazarı veya yazarları değil; cönkü eleştirmeye sevk etmiştir. Cönkte saptanacak dil ve üslup hataları ile beraber cönkün müellifleri de üzerlerine düşen eleştiriyi almış olacaklardır.

Âşıklık geleneği, Osmanlı coğrafyasında divan edebiyatı ile birlikte yol almış iki nehir gibidir. Yan yana akan bu iki nehir, her ne kadar farklı bir yatakta seyretseler de birbirlerine karıştıkları da olmuştur. Âşıklar sık sık divan ddebiyatı türlerini de dile getirmiş, bu edebiyatın köklerinden de, yani Arapça ve Farsça'dan da etkilemişlerdir. İslamiyet'le beraber dil hafızamıza eklenen Arapça kelimelerin yanına divan edebiyatıyla beraber, Farsça kelimeler daha çok dâhil olmaya başlamıştır. Bununla birlikte Farsça tamlamalar da âşıkların diline iyice yerleşmiştir.

a) Cönkte Farsça tamlamaların neredeyse tamamında sonu ünsüzle biten kelimelerden hemen sonra tamlama "i"leri yazılmıştır. Örneğin: Sahibi zaman, ruyı zemin, ateşi hicran, ruzı şeb, 'aşkı muhabbet… Yapılan bu yanlışlar çeviri metnimizde düzeltilmiştir.
b) Cönkte Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında bir takım hatalar olmuştur. Örneğin, "ha" ile yazılması gereken hicab güzel "he" ile, "sad" ile yazılması gereken maksat "sin" ile, habîb ve tabîb kelimelerinde kapalı "î"nin kullanılmaması, ilk hecesinde vav harfi gösterilen gönül kelimesinde ikinci hecede "vav" gösterilmesi…
c) Cönkte ayrıca Türkçe kelimelerde de bir takım hatalar yapılmıştır. Yazım yanlışı yapılan bu kelimelerin doğrularına da başka varaklarda rastlanmaktadır. Bu da cönkün birçok müellifinin olabileceğini gösterir. Örneğin: Taş kelimesi hem "te" ile hem "tı" ile yazılmış, doğan kelimesi hem" tı" ile "dal" ile, son kelimesi hem "sin" hem "sad" ile, su kelimesinin "sad" ve "sin" ile gösterilmesi, avcı kelimesinin "elif" ve ayn ile başlaması, çöl kelimesinin aynı metinde hem "vav"la hem "vav"sız gösterilmesi, çekmek fiilinin "kaf"la yazılması…
d) Arapça ön ek olan "bi" ve Farsça ön/ard ekler, kelimelerden tire (-) ile ayrılmıştır. Bi-vefâ, na-çâr, sitem-kâr, cilve-gâh…
e) Özel isimlere büyük harfle başlanmıştır. Sevdâyî Ahmed, Yûsuf, Nesimî, Yunus, Sivas, Irak, Vehâbî, İslambol…
f) Etmek, vermek, demek gibi fiiller metnin aslına bağlı kalınarak "itmek", "virmek" ve "dimek" olarak yazılmıştır.
g) Bilinen geçmiş zaman eki olan +DI'nın sert ünsüzlerden sonra gelen tonlu(tI) hali kullanılmamış, metne bağlı kalınarak –dI'lı şekli kullanılmıştır: gitdi, virdi…
h) Günümüzde d'li şekilde okunan ancak eski dönemde Tı harfi ile yazılan Türkçe kelimeler metne bağlı kalınarak t'li şekilde yazılmıştır: toldı, tag, togan…
i) Arapça ve Farsça kelimelerin asıllarında kullanılan uzun ünlüler (â,û,î) gösterilmiştir: Sevdâ, mahkûm, sefîl, kitâb, mâh, rûh…
j) Metinlerde hece ve aruz kaygısı yüzünden kelimelerin son hecesinde gösterilmeyen bazı ünlüler, ünsüzler veya "ve" anlamında kullanılan farsça

"û" harfi köşeli parantez içinde gösterilmiştir. Gird[i] meydâna, zülm [û] nefri, serinde[n] cânında[n]…

k) Âşıkların mahlasları kalın yazı ile işaretlenmiştir.

l) Bazı metinlerde mürekkepler akmış bazılarında ise nemden dolayı yazılar silik hale gelmiştir. Bu sebeplerden dolayı okunamayan kelimeler parantez içinde (…) şeklinde gösterilmiştir.

3.4. Çeviri Metin

1b

KALENDÂRÎ

[Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlun]

Cânımki uyaransın hicrânına yaksın

Divâne gönül ya nice bir yolun baksın

Gelir gibi agyâr ile eren gelsun ecelsun

Layıgımki üftâdelerine dert bıraksın

Cakdıgı içün bizleri ol şimşiri tab'ın

Bigâne seni gelib rakîb cânına caksın

Yanında senin var iken agyâr-ı münâfık

Git aklım aldın sen bana (…) aksın

Biz **Nûrî** begün devlet-i destân bırakdık

Şimdengerü ister mi felek başına taksın

KALENDÂRÎ

[Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlun]

Ey yâr beni sen ateş-i hicrâna bırakma

Yaktın bu kadar yâr yeter cânımı yakma

Cânımda eğer var ise meylin senin ey gül

Şimdi dili ferdâya koyup başıma kakma

Müjgânın ile sen de yüz yareler açdın

Gamzen okını bre yeter cânıma cakma

Ey u bire yeter sen de kaddî servin alcak

Her gördügüne su gibi meyl eyleyüb akma

2a

Gel **Nûrî** begün halka nasîbin (…)

Cân var beni varlıkda yarına odlan yakma

DİVÂN

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Ey hakîm-i vakt evvelden gel yanıma Allah içün

Bir ‘abdâl it derdimi yabana atma Allah içün

Ruz-ı hicr midir ecel vakti midir ey Lokmân yürü

Turma gâfîl sa’y kıl dermâna Allah içün

Cism-i cânım ser-be-ser yandı elinden almam

Bir içim su (...) sûzânıma Allah içün

Bunca yıldır ehîle güncî-yi melâmet beklerim

Bir terehhüm kıl dil-i nâlânıma Allah içün

Böyle söyle gûy-ı dil-dâra gidersin ey sebâ

Vasf-ı hâlim ol şehr-i hûbâna Allah içün

Tutdın ‘Azrâ‘il ger-yabanım kim minder sana

Al koşdır cânımı cânanıma Allah içün

Nâ-tıflıdan bir emek-dâr kuzı Emrah deyü

Nûrî adı kayd edin divânıma Allah içün

2b

BÂKÎ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Söylemez küsmüş bana cânana söylen söylesün

Neyledim ol yâr-ı ‘âlîşâna söylen söylesün

Nazıyla güftâre gelmezse helâk iyler beni

Ol cefâ û cevri bi-pâyâna söylen söylesun

Derd-i ‘aşkı gayrıdan sorsak ne bilsun cekmiyan

Anı yine ‘âşık-ı nâlâna söylen söylesün

‘Aşkdan hâli derûn olanların ahvâlini

Bâhsız kılmasın hamı mencâna söylen söylesün

Bâkîyâ dil durmasun güftârım takat var iken

Vaktidir ol Hüsrev-i devrâna söylen söylesün

‘AZÎZÎ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Bâkî[20] nicün söylemez cânana söylen söylesün

Kuluna rahm eylemez sultâna söylen söylesün

Hatr-ı nâşâdımı alsun ele lütf iylesün

Dostlar ihsân iden ol hâna söylen söylesün

[20] Kaf yerine kef kullanılmıştır.

Dilden olan sözi ‘aşkı cân güzârı yandığın

Bizim hûbânın beni nâlâna söylen söylesün

Ol mehin mirâtı ruḫsârına karşu dursun

Tûtî-güyâyı Hindistâna söylen söylesün

Evveldin gamla ‘**Azîzî** vaslına erişsem

Cân var mı tabîb-i câna söylen söylesün

3a

‘ÂLÎ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Tâze dilber sevse ‘âşıka eski derdin tâzeler

Tâzeler keyfiyâtın erbâb-ı ‘aşkın tâzeler

İyledin gönlin durub düşürmek icün Allah

Gamın dilerim ki bozar dil-bendini ki tâzeler

Bir kadeh midir şirâsı nerek seri sermâyesi

Hevâceler ‘aşkın mütâ’ayyin yok yere endâzeler

Kaçdı dil (…) benden kondı kadd-i mehlike

Nâlet (…) ana eylerin avâzeler

Rusya ehl-i hâme-veş şimdi el uzatsa ne gam

Vakd ola **‘Âlî** sözin alsun kalmadı yazeler

FUZÛLÎ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Her kitâba kim leb-i lâ’lin hadîsin yazeler

Rişte-i cân birle ‘aşk ehli anı şirâzeler

Bu ne serdir raz-ı ‘aşkın dimedim bir kimseye

Şehre düşmüş ben sevdim seni deyü avâzeler

Şeyhler meyhâneden yüz döndürirler mescide

Bi-tarîkatlar gerek kim togru yoldan azeler

4a

I

[11’li hece ölçüsü]

Visâline melek şâd iylemedin

Niyâz-gâh iylerim dâ’imâ seni

Bunca feryâdımı zâr iylemedin

‘Âlemde seveli bi-vefâ seni

‘Âşıkın olalı ben senin câna

Cefâ kânûnını iyledin icrâ

Kendin gibi dilden hazret-i Mevlâ

Bir pâre iylesün (…) seni

Gonca-yı fehm içün niyledim âh û zâr

Gelsen rûyına bakmasun agyâr

Bu hüsn-ı zarâfet çünki sende var

Ya nice sevmesün (…) seni

KOŞMA

[11’li hece ölçüsü]

Rahm iyle hâlime fâhîm sevdigim

Ben gibi hüsnine ‘âşık bulunmaz

Serini nâdâna açma sevdigim

Şimdiki hâlimde sâdık bulunmaz

Bu ‘aşk-ı muhabbet geleli sere

Ölüriz yinile gerçi dilbere

Cihânın dilberi gelse bir yere

Bana senden gayrı m’aşûk bulunmaz

Zümre-i ‘âşıklar meydâna gelse

‘Âlemde merd olan merdâne gelse

Sana cân virmege kurbâna gelse

Yine benden başka layık bulunmaz

4b

BAKIYESİ

[11’li hece ölçüsü]

Ararsın şimdi meyḫânelerde

‘Aşk ile mest olan mestânelerde

Kendi rehnârına pervânelerde

Sabrî gibi bagrı yanık bulunmaz

KOŞMA

[11’li hece ölçüsü]

Ey semen gonca-i gül dilber-i r’anâ

Ey fâmını bâlâ ey melek simâ

Dünyâlar elinden dâra çâr bilür

‘Âşıklar derdinden nâra çâr bilür

Bu dil mest olmuştur esnânına

Beklerim rûz [û] şeb bir ihsânına

Bülbül-veşin zâr ider destânına

Gül içün bülbülde hâra çâr bilür

Ağlarsın derd ile turmayup hemân

‘aksine döndürdi feth-i devrân

Senin gibi cîn şeytâna her zamân

Zühdî gibi niçin nâra çâr bilür

GAZEL

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Sal devrânıydı niye geldi muharrem mâhı âh

Nîde-i el û ‘ıyâle iylediler âh û âh

Şerhe şerhe yâralar acdı derûnda âh-ı dil

Şah Hüseyin iylememek Kerbelâya ‘azm-i râh

İtdiler dünyâ içün zülmi nifâkı âşikâr

Yıkdı esâs-ı dini hâ‘in yezîdî bed-likâ

Bilmedin mi sen anı teşne leb kıldun şehîd

(…)

5a

BAŞLIKSIZ

Bilür iken mader-i hayrü’n-nisâ ibn ‘alî

Gördük ol sultâna kim zülm [u] nefri revâ

(…) nın bile **Bedrî** haşre makam tuta

Hâk olub cismânı biterse yahşı kabrinde giyâh

SEMÂ'Î

[Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün]

Ferâgat gel gönül yâhû ümid-i nakl-ı dilberden

Bilürsin kim vefâ gelmez cihân içre güzellerden

El ayak birâder yolı tarîkinden

Kalendâr olmıyan 'âşık siler anı defterden

Bugün kürside bir vaiz sümek atsın

Bulunmasun kim bir 'âşık çeke anı sabırdan

(…) bir aldı sûfî bizi nâr ile korkudan

Sanur kim kendi gelmesin berâber o muharrirden

Felek hayâd-ı 'âlemde sakın aldanma **Mecnûnî**

(…) kahrıman ola çekemez merhem-i cebirden?

KOŞMA

[11'li hece ölçüsü]

Genç yaşımdan gönül virdim ben sana

Yanak üzerinde cân viresin sevdigim

Azgından yüzünden hicrân yerine

Pâr [û] pâre kan dökersin sevdigim

‘İnat her yanların çürüsün

Üftâdeler etrâfını bürüsün

Tımarın çekilsün kanın kurusun

Mezârlıkda sâye viresin sevdigim

5b

(…) cânanını hey meydâna gel meydâna

Terk idüb başı cânı âh kurbâna gel kurbâna

Şebnem düşecek güle tîbi ayur bülbüle

Feryâd iden ol gül âh efgâna gel efgâna

Bakma nefsin ‘âline âh gelirim ‘ârîf bağına

Tıfl ayrup kârına âh cevlâna gel cevlâna

Men ‘arefe nefsehû fakd ‘arafe rabbehû[21]

Hakkı görüp hûbana ‘irfâna gel ‘irfana

[21] Metinde “rabbehû” kelimesinin başında “dal” harfi yazılmıştır. Manası: Kendini bilen ,Rabbini bilir.

İLÂHÎ[22]

[8'li hece ölçüsü]

Sakın dünyâya aldanma

Ben de kimse kalur sanma

Aç gözün gafletden uyan

Aç gözün gafletden uyan

Kanı Âdem kanı Havva kanı Muhammed Mustafa

Bu fânîden umma vefâ

Aç gözün gafletden uyan

(…) istigfâr ile ikrarını tekrar eyle

Bir assılu bâzâr eyle aç gözün gafletden uyan

Mâsivâdan yumup gözün

Dergâh-ı hakka dut yüzin

Hidâyetten gûş it sözi

Aç gözün gafletden uyan

6a

BAŞLIKSIZ

Benim ol 'aşk bahrisi denizler hayrân bana

Deryâ benim katremdir 'aşk oldu seyrân bana

[22] Aziz Mahmud Hüdai'ye aittir.

Çün dosta giden yolum mülkü irişdi[23] ‘ilim

‘aşkdan söyler bu dilim ne kul müselmân bana

Yog iken bu bârigâh sen var idin padişâh

Âh bu ‘aşk elinden âh derd oldı dermân bana

Şeri’ât[24] ehli ırak iremez bu menzile

Ben kuşdili bilürüm söyler Süleymân bana

Yûnus bu halk içinde eksiklikdir hak bilürüm

Divâne olmaz çağırur dervîşlik bühtân bana

İLAHÎ

Teşekkül-i cihân-beste lütf eyle ‘inâyet kıl ed-duha

Derd ile bu dili haste lütf eyle ‘inâyet kıl

Kıl ‘âşıklara ihsân it

Dertlilere dermân it

Kuşdilini ihsân it lütf eyle ‘inâyet kıl

Ey merhamet çok rahmân-ı ‘âlem gözime

[23] Erişti.
[24] Şeri’t olarak yazılmış, Elif eksik

Zindân kaçarsa kafesten cân

Lütf eyle ‘inâyet kıl ed-duha

Rahmân rahîmsin güfrân-ı ‘azîmsin

Sultân-ı kerimsin lütf eyle ‘inâyet kıl

‘aşkla dilerim senden tecellî ya Allah aldı

Geçerim cân ile senden tecellî eyle ya Allah

Nider ‘âşık-ı hayâlet nider nakşı

Kâmâti cemâlinden münâcâtı tecellî eyle ya Allah

Ölmezden evvel öldürdin

Deryâsına kandır gözümden bir dem kandır

Tecellî eyle ya Allah

Çün ‘âşıkdur sana Ya’kûb

Yüzün göster aya Mecnûn yine sensin sana (…)

Tecellî eyle ya Allah

6b

İLAHİ

[11’li hece ölçüsü]

Sordılar Mecnûn Leylâ nice oldı

Leylâ gidüp nâmı dillere kaldı

Benim gülüm bir gayrı Leylâ oldı

Yürü Leylâ ki ben Mevlâyı buldum

Yürü Leylâ ki ben Allahı buldum

Şu ben yalvarurken sen nâz iderdin

Hevâyı gözlüyor pervâz iderdi

Cefâyı çok vefâyı az iderdin

Yürü Leylâ ki ben Allahı buldum

~~Bugün Leylâ gören Mevlâya~~

Bugün Mevlâ gören Leylâ bakmaz

Onu âlâ gören ona bakmaz

Aya nâzâr iden yılduz bakmaz

Yürü Leylâ ki ben Mevlâyı buldum

Mecnûn ârzû idüp kabeye vardı

Halkıya yabuşup çok zârılık kıldı

Mecnûn Leylâ derken Allah buldı

Yürü Leylâ ki ben Mevlâyı buldum

(…)

Var git Leylâ var git durma karşumda

(…) men mevlayı gördüm durma karşımda

7a

İLAHİ

[8'li hece ölçüsü]

Şehîdlerin ser-çeşmesi

Evliyânın bagrı yası

,

Enbiyânın gözüm yası

Hasan ile Hüseyindir vay

Hazret-i 'alî bubaları Hem Muhammed didüleri[25] Hem Fâtıma ana kuzuları

Îzâ

Kerbelânın yazuları Şehîd olmuş gâzîleri 'Arşında iki kuzuları

Îzâ

Kerbelânın ta içinde Nur balkır Siyâh sacında Kızıl kanların içinde

'Îzâ

Didü ile bile varan Kevser ırmagından içan Susuz ümmete su viran

Hasan ile Hüseyindir vay

Temet

[25] Dedeleri

Yûnûs eydür dünyâ fânî

Bizden evvel gelen kani

Şehidin de

Şeytânı?

Uyan seherlerde uyan

Gizli sırlar olsun ‘ayân

Kahr [û] kâr? kalmaz Allah’a dayan

Yalvar kullar Allah’a

Seherde eyle niyâzı

Kabûl eyle duamızı

Mahrûm itme siz bizi

Îzâ

Çün uyuma gaflet pasar[26]

Seni ‘ibâdetden keşer[27]

Rahmet bile sabâh eser

Îzâ

Aslın bir avıc[28] toprakdan

Seni var eyledi yokdan

Kısmet istersin Hakdan

Yalvar kul Allaha yalvar minnet

[26] Basar
[27] Keser
[28] Avuç

7b[29]

Evvela sol elinin dırnakları segirse (…) ana(…) itmişdir (…) etmek gerekdir eger sag koltugı segirse şâzlıklar ve servedler bula (…) iderler gussalene eger sol (…) segirse bir dost (…) sevine eger iki koltugı segirse sevine (…) Koca eger arkası segirse (…) veyâhûd (…) eger sag bögri segirse (…)eger sol bögri segirse (…)veya(…)bula eger sag yanı segirse (…)eger arkanun sol yanı segirse (…) vire eger arkanın ortası segirse bir ulu kişidir dilegüni ve istegüni bula eger (…) segirse (…) eger (…) sol yanı segirse yavuzluklardan evin ola eger iki yanı segirse (…) ola sevine eger belinün sag yanı segirse koşuk koşuşuna? eger sag gögsi segirse gaybından oglı gele veyâhûd dostdan ırag olmaya eger sol gögsi segirse (…) işi ile üstüne ola (…) yasdugı dosta eger gögsünün yukarısı segirse biz (…) ile (…) eger aşagısı segirse bir ‘avdet? (…) eger

Eger gögsünün sag yanı segirse bir…. Senden ziyân ola eger gögsünün altı segirse halka (…) dokuna eger yüregi segirse sebebinden? gussa düşe eger sag memesi segirse dirülükdür eger sol memesi segirse bir dostı (…) böbregi segirse (…) eger karnının sag yanı segirse

8a

Segirse biraz hastalık çeke eger karnının sol yanı segirse (…) eger göbegi segirse (…) erişüp suyuna? şâz ola eger sag kasıgı segirse perîşân ola eger oturak yerinin sag yanı segirse şâzlıklardır eger sol yanı segirse yavuzlukların emîn ola eger (…) her yerden segirse Hak ta’âlâ ana şâzlıklardan virir eger zekeri segirse evvelâ helâlinden gör veyâhûd oglı ola eger zekerinin sag yanı segirse (…) hayra (…) eger zekerinin sol yanı segirse cümmâ’ vakı’ ola bazılar muradın (…) eger (…) segirse ‘avdet ucundan savaşta ola düşmânı üzre gâlib ola eger dübürü segirse bir yerden bir yer yayını? (…) var eger zekerinin dibi segirse cimâ’ etmek için vakı’ ola eger sag uylugı segirse çün illet gör eger sol uylugı segirse ayru yerden bir ‘azîz dostı gelsevüz eger sag uylukının taşrası segirse hayr ola (…) ola eger sag uylukının ucı segirse gazadan kurtulmuş ola eger sol uylukının ucı segirse ganimet bula ‘izzet ziyân ola (…)

[29] 7b, 8a ve 8b sayfalarında yer alan Segirname metninde nemden dolayı varakların sağ tarafında büyük deformeler olmuştur.

(…)

8b

Sag topugının (…) segirse olalar incünüb ziyân gör sag ökçesi segirse bir dost kişiden (…) eger sol ökçesi segirse (…) eger ayagının üsti segirse bir garîb ucundan? veyâhûd sefer var gîr û selâmet gele eger sol ayagının üsti segirse gâyet veyâhûd sefer var gîr û selâmet gelur gör gelu ‘avrat aluben sag selâmet (…) gele eger sag ayagının pencesi segirse gaza vakı’ ola eger sol ayagının pencesi segirse sefer var selâmet gele eger sag tabanı segirse gaflete eger sol tabanı segerse gîr û (…) Sefer ile eger sag ayagının baş parmagı segirse zahmete ugraya eger ikinci parmagı segirse gazaya erişub aglaya eger orta parmagı segirse (…) vakı’ ola eger dördünci parmagı segirse segirse şâzlıklar ola eger serçe parmagı segirse saglık û râhatlık bula

9a

Eger sol ayagının baş parmagı segirse murâdına ir eger ikinci parmagı segirse bir eşi ile ider pişman ol eger orta parmagı segirse sevgülü ol eger dördünci parmagı segirse iylikler gör bazılar diyeler ki o güneş (…) ol eger serçe parmagı segirse ‘ibâdet eyle eger (…) parmaklar segirse sevgülü evvela olmak (…) dirler eger cem’i gögdesi segirse ‘ibâdet (...)

BAŞLIKSIZ

[11’li hece ölçüsü]

Mısır olup idek şurbi duhânı / Eyler öz cânına kendü ziyânı

Budur ahir zamânın bir nişânı / halk-ı ‘âlem olupdur mübtelâsı

Frenk kavmi bunı eyledi icâd / itmek içün cihân halkını ifsâd

Halk-ı ‘âlem buna hep oldı mu’tâd/ İçer anı fakîr û agniyâsı

Cehennem ehli gibi her düni gün/ bogazından çıkar burnundan tüter

Başına almış ol yılânı füsûnı/ ne kadar mislidir anın bahâsı

Ya’kûb malını kendü iyler israf / ‘ömr sermâyesini idür itlâf

9b

bevl sarıkı metâ' (…) 'akadtuhu bismi Feşûm Feşmeh (…) 'a'lah şükkü vucûben i'kıdu bevl sarıkı meta' (….) hatta yeredde ma ahazahu ve yermi en-nasa bi'l-hicareti hatta yekûne tevhen (…) ve'rbituhu min kalbi en ye'tihi'l-mevtu ve'rbitu emsalehu fela yebulu hatta yerudde ma ahazahu ve'l-esma esseb'ati hi a'nakıkum mu'allakaten hatta tef'lu ma emertüküm es-sa'ate el-'icle („„„) ve illa sallattü aleyküm el-mela'ikete el-gilaz eş-şidad el müvekkelin aleyküm ellezin hüm akva minüm mela'iketül-azab ve mala'iketül gazab lil-lahi azze c ecelle ve melaiketü sahtıhı yadriûne vucûhehüm ve edbarehüm ve hüm el-arba'ata 'aşre meliken ve entüm seb'a ya'huzu külle isneyni biyedihi külle

10a

vahidin minküm evvelühüm (…) 'ccilu ila kaza'i haceti bihakkı sitrike (…) tekaddese zatuhu ve la havle vela kuvvete illa billah el-'liyy el-azim Türkçe cümle elhamdü lillah elhamdü lillah eş-şükrü lillah eş-şükrü lillah eş-şükrü lillah estagfirul-lah estagfirul-lah estagfirul-lah estagfirul-lah min külli zanb estagfirul-lah fegfir zenbi istegfirhu siren ve cehren estagfirul-lah kavlen ve fi'len (…) ileyhim el-hamdü lillah hakdur (…) irhamna ya Allah ve'surna v'gfir lena ya Allah la ilahe illa Allah Muhammed resulul-llah

10b

KOŞMA

[11'li hece ölçüsü]

Kadir Mevlâm seni öğmüş yaratmış

Siyâh peykler efkâr dâhı-bend itmiş

Bir yanın ziyâsı 'âlemi tutmış

Bir yanında şerrin? cânı bend itmiş

11a

GARÎB

[11'li hece ölçüsü]

Gurbet elde başı yasdığa gelende

'Acâb neye varır işi garîbin

Gelen olmaz giden olmaz yanına

Akar gözlerinin yaşı garîbin

Lânet olsun gurbet elin adına

Doyamadım sohbetine dadına

Kaçan kavîm kardeş gelür aklına

Bir an ağrıyınca başı garîbin

Gurbet elde garîb kimdir bilmezler

Ağlayınca çeşmim yaşın silmezler

Garîb nedir hâlin diye sormazlar

Bulunmaz yârânı işi[30] garîbin

Gurbet elde ben

[30] Eşi

‘ÂLÎ, 56
‘AZÎZÎ, 55
Ahmet Kutsi Tecer, 18
Ahmet Yesevi, 9, 10
Akıska, 170
ÂŞIK ‘ÖMER, 147, 162, 163, 177, 178
ÂŞIK MAHMÛD, 113
ÂŞIK MEHMED, 153
ÂŞIK MUSTAFA, 150
Âşık Ömer, 13, 14, 15, 36, 39, 199
Âşık Tarzı Edebiyat geleneği, 9
Âşık Veysel, 18
Bagdad, 171
Bahşî, 14
BÂKÎ, 54, 200
baksı, 9, 10, 11
Bayburtlu Zihni, 15
Beş Hececiler, 18
Bosnalı, 170
Cönk, 35, 42
Dadaloğlu, 16, 17, 21, 27
Dertli, 15, 17, 21, 36
DERTLÎ, 168
DESTÂN, 82, 153, 158, 184, 187
DİVÂN, 53, 74, 78
Divan edebiyatı, 10, 12, 14, 28, 38, 49
Ebced, 134
Enderunlu Fazıl, 13
Ercişli Emrah, 14
Erzurumlu Emrah, 17
Fuzûlî, 76
FUZÛLÎ, 57
Garb Ocakları, 17
GAZEL, 60, 76, 77, 79
Gevherî, 109
Güvercin Destanı, 36
Hafız Hüseyn, 102
Hayalî, 14
HÂZÂ DESTÂN-I GÖĞERCİN, 82
Hicâz, 170
HÛRŞÎD, 148
HUTBE, 112, 140
-I TERZÎ, 158
İLAHÎ, 64, 98, 149, 170, 174
İstanbul, 9, 10, 16, 17, 31, 35
İzmir, 170
İzzet Molla, 13
Kadeh-i Câm, 121
Kahvehane Tarzı Âşık Geleneği, 10
KALENDÂRÎ, 52, 53
Karacaoğlan, 14, 15, 27, 130
Karib, 37
Karîb, 125
KARÎB, 141
KASÎDE, 80, 81
KEREM, 177
Konya, 170
KOŞMA, 43, 58, 59, 61, 71, 183, 193
Köroğlu, 14, 21, 25, 26, 27
Kul Mehmet, 14
Levnî, 16
Leylâ, 65, 66, 67
mahallileşme, 13, 15
Maktûnî, 158
MANİ, 97, 108, 110, 111, 112, 117, 118, 119, 121, 172, 173
Mecnûn, 65, 66, 171
Mehmet Fuat Köprülü, 10
Mevlana, 12
Mısır, 13, 70, 170
Muhammed, 21, 47, 63, 67, 71, 81, 88, 99, 107, 129, 147, 149, 165
MUHAMMEDİYE, 135, 138
Murat Çobanoğlu, 18
Mûsâ, 168
Nauman, 10
Nâzîfî, 43, 184
Nedim, 13, 15
NESİMİ, 164
Nûrî, 37, 52, 53, 54
Osmânlı, 143, 144
ozan, 9, 10, 11
Özkul Çobanoğlu, 10, 30
Rumeli, 13, 170
Rüya motifi, 21
Sabrî, 37, 59, 199
SEMÂ’Î, 61, 132, 135, 182
SEVDÂYÎ AHMED, 165
Şeref Taşlıova, 18
Şirâz, 171
Tekke Tarzı Âşıklık Geleneğini, 9
Tercan, 177, 178
Trabulus, 170
Tunus, 170
TÜRKÎ, 37, 113, 120, 132, 140, 145, 146, 147, 150, 152, 162, 163, 165, 168, 169, 171, 176, 177, 178
Vasfî, 48, 117
Vehâbî, 37, 50, 142, 143, 144, 199
VEZN-İ AHER, 181
Yemen, 171
Yûsuf, 37, 50, 123, 142, 146, 170, 172, 197
Zühdî, 60, 182
Züleyhâ, 172

e kim baksun

Anam yok ki gözlerinden yaş düşsün

Yârim yokdur mezarıma taş diksün

Bir çalıdır mezâr taşı garîbin

11a

DİVÂN

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Ta ezelden Kâlû Belâdan ‘ahd ile imândayüz

Uymayız câhil sözine ‘âkîl ile ezeldeyüz

Düşmüşem garîb ellere varmadım ben sılaya

Velûlar sözi satulmaz bir fenâ dünyâdayuz

'âkîl isen bir mürşîdin itdiğini tutagör

Nice bir yerlerde varup anın tekkesinde yatagör

Bunda yükledüp (…) varup anda satagör

Öyle ise durmaz geçer bir ulu kervândayuz

Kâmîl olan ‘âşıka ma’lûm bizim ahvâlimiz

Ya ilahî ahiretde âsân it sûâlimiz

Peyk yer ayak bir olunca nice olur hâlimiz

Uymuşuz nefs-i şeytâna cürm[31] ile isyândayuz

[31] Vav harfi gösterilmiştir.

11b

GAZEL

[Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün]

Ağlarım ta sabâh olınca derdile Eyûb miyam

Dökerim göryaşını[32] hem hecrile Y'akûb mıyam

Ana rahminden düşeli terk itmedi ben gâm

Bilmezem ki bu gâmın gözine ben mahbûb muyam

Gâh gâm gâh elîm gâh sîtâm gâh cefâ

Çekerim bunları bir bir ragıb-ı murgûb mıyam

Ey bana tâlib olan derd-i elîm muhabbet-i gâm

Beni terk iyle âhı ben sana matlûb muyam

Ey leb-i konca **Fuzûlî** nice kan ağlamıyam

Dest-i cevrinle bükersin kim beni ben mektûb muyam

[32] Gözyaşı

GAZEL

[Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün]

İsmi sübhân virdin mi var bagçelerde yurdun mu var

Benim gibi derdin mi var garîb garîb ötme bülbül

Bilürem ‘âşıksın güle senin kadrin kimler bile

Bizim bagçedeki güle göz atup ötme bülbül

Pervâz idüp uçar mısın deniz deryâ geçer misin?

Benim gibi nâçâr mısın garîb garîb ötme bülbül

Bilürem ‘âşıksın virde efkârın var gâyet serde

Sinemdeki olan derde bir derd de sen katma bülbül

11b

Bülbül ‘âşıksın güllere dâ’im konarsın dillere

Sen de düşersin dillere garîb garîb ötme bülbül

Yunus vücudın bak derken cihânda mislin yokdurken

Seher vakti ya Hak derken bizide unutma bübül

Bülbül

Ötme bülbül ötme derdi derde katma bülbül

DİVÂN

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Ey gönül nişân olursın çeşmin yâr olsun da gör

Etdiğin cürmi günâhı bir kitâb olsun da gör

Nefse uyup hakka lâyık bir ‘amâl işlemedin

Cân cândan ayrulup ten turâb olsun da gör

12a

Kabre dâhil olunca gelür ol iki melek

Teker teker ol vakitde bir sû’al olsun da gör

Heybetinden dilin dolaşup ol zamân ne itsen gerek

Hak ‘inâyet eylemez ise ol ‘azab olsun da gör

Der ki ‘ömer İsrafîle(…) fermân ola

Bu sedâyı işidenler cümlesi pişmân ola

Yarılup yerlerle gökler yakılup virân ola

Haşr olub mahlûkât bir hitâb olsun da gör

12b

GAZEL

[Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün]

İlahî yârim kıl bana senden gayrı yârim yok

Ne yüz ile varam sana günâhdan gayrı kârım yok

Sürüp bir menzîle eydüm nedâmet bahrine daldım

Hayâl-i ‘aşka yâr oldım (…) kararım yok

Gönül yâr etdi sübhân gözüm yaşı çeker kağnı

Koymuşam başımla cânı bu yolda ihtiyârım yok

Ne dervîşem ferâgatde ne tâc [û tahd-ı devletde

Bu dehr-i zeri? gurbetde garîb kaldım anarım yok

Benim ‘âsi yüzüm kara garîb aktara biçâre

Tutuşmuşam bu gün nâra ben yanınca yanarım yok

13a

KASÎDE

[Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün]

Virân olacak dünyâya dünyâm var deyu neylersin

Toprakda çürüyan tene tenim var deyu neylesin

Gideyor doğru yollara Hak davet ider kullara

Harama sunan ellere elim var deyu neylersin

Bülbül ‘âşıkdır güller dâ’im konar dillere

Gıybet söyleyan dillere dilim var deyu neylersin

Sakın gece gündüz hizmet it ehli irfâna

Helâli harâmı secemiyan[33] câna cânım var deyu neylersin

Söyleme yalan sözleri gâyet çok olur özleri

Pakan[34] görmeyan gözleri gözüm var deyu neylersin

Ol kişinin hâlına ola ‘ömür gecer gelmez ola

Zikirde olmıyan dile dilim var deyü neylersin

[33] Seçemiyen
[34] Bakan

Var Allahdan amîn dile Muhammed yardımcın ola

Helâlden olmıyan mala malım var deyü neylersin

Yûnus eydür hâlim yaman ecal[35] gelur vermez aman

Yoldaş olmaz ise îmân ölüm var deyü neylersin

13b

KASÎDE

[Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün]

Ala ey cânımın cânı şefâ'at ya resûlallah

Neyler şâhı sultânı şefâ'at ya resûlallah

Senin yüzin gören gözler ne eyü görinür gözler

Senin nûrundan gice gündüzler ziyâdır ya resûlallah

Seni sevenlerin yüzi geçer makbûl olır sözi

Seni sevmeyenin yüzi karadır ya resûlallah

Kabrinizden kalk digince defterine bak digince

Hiç 'amâlin yok digince şefâ'at ya resûlallah

[35] Ecel

Mukrîlere hayr oldı deryâlar misk ile doldı

Senin cefâ-kârın derde devâ oldı şefâ'at ya resûlallah

Günâhım çokdır kime varam dahı ben kime yalvaram

Esir ki ben günâh-kârım şefâ'at ya resûlallah

Mevlâm etsun 'inâyetler hem eylesun hidâyetler

Senin kapunda hâcetler şefâ'at ya resûlallah

16a

HÂZÂ DESTÂN-I GÖĞERCİN

[11'li hece ölçüsü]

Eşid emdi ideyim bir hoş haber

Kim ne dimiş ol resûle mu'teber

Eşid emdi bir hikâyet ey gâfîl

Mesnevide öyle oldı nâkîl

Resûl ikindi namâzın kılmış idi

Du'â idüp el yüze salmış idi

15b

Gördiğin bir göğercin geldi uçar

Kondı resûlün dizine kanlar saçar

Eydür ey iki cihânın fahrî resûl

Şefâ'atın ummağa geldim kıl kabul

Üç gündür bir dogan beni kogar

Canım almak kasdına oldı süvâr

Eşid imdi ideyim bir hoş haber

Mesnevide nakl olup bu mu'teber

Gizler isen gizlegil şimdi gelur

Üç yavrum var ya resûl öksüz kalur

Emânet kıl sana beni gizlegil

Beni senden ister ise yok degil

Gizlemezsen destûr ile uçayım

Yüce yüce kayalara kaçayım

Çün eşitdi resûl bu sözleri

Yaşıla doldı mübârek gözleri

Resûl eydür gel yanuma gir heman

Bunda geldin çün işin oldı tamam

15a

Çün göğercin girdi resûlun yanına

Sen bak emdi Tanrının takdîrine

Şol saat hevâdan indi bir dogan

Yeri gögü titredüp kılur figân

Dogan eydür ya resûl vir avımı

Yohsa haste kılurum ben cânımı

Ol benim avımdır gizlemegil

Komazım umudumdır yok degil

Hak anın etin rızk virmişdir bana

Virmez isen da'vâcı olam yarın sana

Resûl eydür bir koyun virem ben sana

Sen bagışla tek bu gögercini bana

Doğan eydür ben koyunı almazam

Gögercin dadın anda bulmazam

Tez vir eziyet idüp ezme beni

Boynuna almagıl ol altı kanı

Altı yavrum var aşdır yola bakar

Anları ter eylemek yürek yakar

Resûl eydür âdem eti tatludur

Sözim eşid söz eşidmek kutludur

14b

Kendi etinden kesub vireyim ben sana

Sen bagışla tek bu gögercin bana

Razı oldı ol dogan işbu kavle

Kim resûlün etin alub savıla

Resûl buyurdı pıçagı getürdiler

Sahab[e]ler kayguya oturdıler

Aldı pıçağı mübârek eline

Çaldı ol dem o mübârek koluna

Nidâ geldi pıçaga kesme sakın

Olmaya kesesin bir zerre etin

Pıçak eser itmedi sol yanına

Urdı pıçagı resûl sag yanına

Bes resûlün etin kesmedi pıçak

Nice kessün kesme dedi ana Hak

Doğan tefekkür idüb bakardı bu işlere

Kim resûl yetişmişdi ‘azîm tüş[36]lere

Ol doğan silkindi oldı Cebrâ‘il

Gögercin silkindi oldı Mikâ‘il

14a

İkiside ol zamân aglaştılar

Hem resûlün ayagına düşdiler

[36] Düş

Dediler kim sensin ol âhîr habib

Hem olursun cümle derdlere tabib

Olmayaydın sen yaradılmazdı nev-felek

Ne beşer yaradulurdı ne melek

Sensin âhîr ins cînnin serveri

Ol hüdânın sevgili peygamberi

Biz [A]nın çok mu'cizâtın bilmişuz

Hem sınayub şefâ'atine gelmişuz

Hak çalab desturiyle geldik size

Zâhir oldı lütf ihsânımız bize

Bize yarın sen şefâ'at eylegil

Kamumıza hak katında toylagil

Kim ola kim şehr ide şefâ'atin

Ruz kıl hazırlara 'inâyetin

Çün Mustafadan diledi bunlar dilek

Gine göge revân oldı ol iki melek

Cümle bunda hatm oldı işbu kelâm

Bir salavât Muhammed Mustafa ya vâlâm?

19a

[11'li hece ölçüsü]

Elimizden alurlar geyigi sihr iderler bize

Sihr ile câzûluk kılalar bize

Bizi kendi ümmetine döndüre

Evimize dahı mahrûm göndere

Kırk kişiyle avlayuben tutmuşuz

Bir gice dahı yabanda yatmuşuz

Resûl eydür hele çözün siz

Disün yeri gögi yaradan

Çözdiler ol geyigin ayagını

Pek tutuben bogazının bagını

Baglu yerden geyikcigi aldılar

Mustafanın huzûrına geldiler

Dediler ne sözün var söylegil

Bize peygamberligin şerh eylegil

Dedi bogazını çözünüz heman

Eylesun size peygamberliğim hoş ‘ayan

Bunlar eydür çözücek geyik kaçar

İki kere sekişlese bir yıllık yere uçar

Kaçacak elden geyik gayıb gider

Bunı gayrı ardından kimler tutar

18b

Resûl eydür çözünüz siz söz tutun

Geyik kaçarsa beni tutun

İşbu kavle razı olup durdılar

Geyigin bogazını çözdiler

Hak çalab dil virdi lütfündan ana

Virem salâvat dedi eydem sana

Eydür ol iki cihânın serveri

Hak çalabın sevgili peygamberi

Tanrı birdir sen resûlsun bi-gümân

Yerde gökde işbu söz oldı ‘ayân

Her kim bunda hak bildi seni

Otdan azat olısar yarın teni

Her kim ol bunda seni hak bilmedi

Yarın ol tamu tinin[37] kaynadı

Yedigi zakkum ola yeri cehennem

Yüzi kara işdügi ola haram

Her kim senin hikmetine fermân ola

Yeri cennet yoldaşı rızvân ola

Ben dahı göynüklüm ya Mustafa

Bir kara yazım var gördüm cefâ

18a

Çin? ilinden gelmişdim garîb

Arar idim karındaşım yavı kılıb

[37] Tenin

Geluben Mekke tagına kuzuladım

İki kuzu kuzuladım gizlerim

Erken kalkuben ot otlıyam

Geri gelüp kuzularım emzireyim

Bu kâfirler gelüp avladılar

Çevre yanım odıla bagladılar

Kaçamadım yogıdı bende mecâl

Karındaşı yavı kalan ne mecâl

Karındaşı kişiye himmetlü tag

Ölüm ayırsa yüregin yagını

Karındaşın yavı kalan ne olur

Kimlerden yagımı alçak olur(?)

Kişinin karındaşı yürek yagıdır

Malı mülki bagcesi hem bagıdır

Şimdi irdi bana bir günün dahı

Neylim ol iki yavruları sahi

Dişleri yok ta ki ot otlılar

Ne bulalar ıssız tagda öleler

17b

Ya resûl bana payende ol bugün

Yüregim bagına dermân ol bugün

İrişeyim ol iki kuzulara

Hâlim haber vireyim ben anlara

Çün işitdi Mustafa bu sözleri

Yaşıla toldı mübârek gözleri

Resûl eydür kâfir sözüm tutun

Geyigi bana bagışlan ya satun

Ya payende olayım kılın kabul

Eger gelmez ise iki pahasın benden alın

Anlar eydür nemiz eksik satalım

Ala? payende olursan tutulım

Geyigimiz gelmez olursa biz tutaruz seni

Böyle bil kim öldürürüz biz seni

Resûl'ın ikrârıyla geyigi saldılar

Kavli ikindiye karar kıldılar

Çünki bunlar işbu kavli kıldılar

Geyigi ol demde salıvirdiler

Derdile geyik çıkdı yola

Vah ana kim kuzulardan ayrıla

17a

Yavuz okdur ugramasun kimseye

Kuzular ayrılıgına kimler duya

Akar idi geyigin gözi yaşı

Yel gibi geçerdi tagı taşı

Tag taş dere tepe dimez geçer

Yaş yerine gözlerinden kanlar saçar

Dedi eydür ey iki körpe kuzu

Nice sorayım sizin hâlünizi

Gelinüz bir dem yüzünüzi göreyim

Karnunız açdır bir dem emzireym

Ey iki körpe kuzular gelinüz

Şimdengeru siz anasız kalınuz

Bunlar eydür ana ne duydı cânın

Dilin gelmez idi bu söz senin

Ana ne geldi söylersin kim sözi

Dedigin yok idi bize bu sözi

Geyik eydür kâfire tutulmuşam didi

Hak resûlini pâyında virmişam didi

İşbu sözi işidüp aglaşdılar

Anasıyla bir zamân meleşdiler

Dediler sözin oldı bize harâm

Diyesin resûle bizden selâm

Ko bizi bu tag başında ölelim

Tanrı resûline kurbân olalım

16b

Geyik eydür ben giderim aradan

Size dest-ger ola Yaradan

İşbu sözi söyleyüb döndü gerü

Dinle emdi Tanrı hükmün gel berü

Meger ol kâfir begi âdem kendirüp

Yolına varın tuzak kurun diyüp

Gelüp tuzagı kurup gitdiler

Ol geyigcigi tuzak ile tutdılar

Kıldı geyik tuzak içre aglayu

Hak çalab buyruguna bel baglayu

Geyik eydür ey ‘âlemlerin sırrın bilen

Ey kamu dertlilere dermân kılan

Hiç kayırmazım yana oldı cefa

Ala pâyende oldı yana Mustafa

Dertliyim dermân işdir ya hüküm

Ben za’îfam senin lütfün ‘azîm

Kıldı geyik tuzak içre turır

Hak ta’ala cebrâ‘il’e buyurır

Tez eriş geyigi getür dedi

Tuzagıla Ahmede yetir dedi

Cebrâ‘il geyigi aldı tuzagı bile

Ta cenâb-ı Ahmede getürdi hele

Geldi geyik ortaya Allah diyü

Hâli gör ya Resûlallah diyü

16a

Siz ayıblaman benim giç geldigim

Size ma’lûmdır benim ne oldıgım

Ol kâfirler görince geyik geldigini

Mustafa önünde böyle aruzlandıgını

Kırkıda ol dem müselmân oldılar

Kamusı bile îmân getürdiler

Mustafa ashâbıyla şâz oldılar

Kaygudan cümlesi âzât oldılar

Kâfirler görünce dine döndiler

Din ‘ayân olınca neler gördiler

Okuyanı dinleyeni yazanı

Rahmetinle yarlıga kıl ya ganî

19b

İSİMSİZ

[11'lihece ölçüsü]

(…) digdikleri[38] yoldur bir nice

Bülbül cefaya figân ider güli görince

O dilberin kendi gönli olınca

Tenha çayırlara gelesi vardır

Ak gögün dalındayım

Efendim hayâlindeyim sakın

Var geldi sanma bir zâlim elindeyim

MANİ

7'li hece ölçüsü

Araz akar meyl ilen

Elli deste gül ilen

İllere meyl virmiş

Beni anlaru bildin

[38] Dedikleri

SOL ÜST

[11’li hece ölçüsü]

İki karındaş beraber büyümüş

Dökülenler sökülenler o elmiş

Evi yanmış kendi yanmış bir ‘acâb

Su imiş

BEYT

Su üstünde turayım yavrım seni kime sorayım

Cânım senin hayr varını kimde sorayım

BEYT

Bir ‘acâyîb nesne gördim /Dışı gümüş içi altun

Bakdıkça (…)/ ‘ibret-i âlâ Hüdânın

Kurtdan cânlanır

(…)karîbesinin muhayyer

Sene

1267

20a

İLAHÎ

11’li hece ölçüsü

Arayı arayı bulsam izini

İzinin tozuna sürsem yüzünü

Hakk nasîb iylerse görsem yüzünü

Ya Muhammed cânım ârzûlar seni

Sıdklan girmişem

Ben bu hak yola

Zerrece kalmadı benim işimde

Ya Muhammed cânım ârzûlar seni

Ebûbekir ‘Ömer ‘Osmân’la bile

Ya Muhammed cânım ârzûlar seni

Bir mübârek sefer olsad(a) gitsem

Kâ’be yollarında kumlara badsam

Mübârek cemâlin seyrimde görsem

Ya Muhammed cânım ârzûlar seni

‘Ali’yle Hasan Hüseyn anda

Yarın kıyametde hak divânında

Sevgülü cânım Muhammed de

Ya Muhammed cânım ârzûlar seni

20a

İSİMSİZ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Yetişir cevr iyledin ey narlı[39] yârim yetiş

Ağlatmak aldın efendim kesb-i kârım yetiş

Bilürsinki ben karîb-i ‘âşık-ı bi-çârim

Sende insâf yok mudur ey şîve-kârım yetiş

Çün nice sevdi diyü ‘âleme şâd iyledin

Ben sana nitdim efendim bendeni yâd iyledin

Hatır-ı ‘uşşâkı yıkd(ı) sanasın kadd iyledin

Velvele virdin cihâna nâmerdim yetiş

Lütfuna mazhar olanlar şâd-ı handan oldılar

Çekdigim cevri görüp de şi’iler kılar güldiler

Ol benim cânım dedik de seni benden aldılar

Gayrı derdim şöyle dursun bu efkârım yetiş

Sen bilürsin bu garîbin yâri yok yârânı yok

Görmedim bir sencileyin cevri çok ihsânı yok

Merhametsiz bi-vefâsın dîni yok îmânı yok

‘Ahdim olsun sevmiyeyim mendini

[39] Nazlı

Katli zâlim neler etdik cândana açdık yâreyi

Gel yeter aglatdın sen bu ‘âşık [bi]çareyi

Kimse bilmez belki bu son[40] inkisârım yetiş

BEYT

Kebâb oldım yiyen yok nedir hâlin diyen yok

Âşıklık otdan gömlekdir benden gayrı giyen yok

21a

İSİMSİZ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Dil virüp bir âfet-i devrâna yâr olmakda güç

Genç gamda ateş-i ‘aşkıla zâr olmakda güç

Baglayüp dil mülkini sevdâ-yı târ zülfüne

Bir küllî nisare ‘âlemde hezâr olmakda güç

Seyri gül-zâr idelim amma ki agyâr olmasun

Ey yeri dücâm meyz?-i nevbahâr olmakda güç

Bir mülâyim tabı’a mâ‘il olasuz yokdur veli

‘Âşıkın mahbûbu (…)olmakda güç

[40] Sin ile yazılmış

Böyledir kânûn-ı ‘aşkın mâcerâsı lütfa

Başda sevdâ dilde firkât inkisâr olmakda güç

Hafız Hüseyn

Sene

1243

Tamam

İSİMSİZ

Başın keldir götün kıldur nolaydı

Başın götün götün başın olaydı

Bir gice aykır olub bir gice kısrag mı olalım

Sikelim sikişelim dünyâda tek sag olalım

İSİMSİZ

Sohbetde dâ’imi seca’âtde ‘Âlî benem birâderim Kazîlılu Abdurrahim Efendi selâmımız ilanundan? sonra nemûde-i muhibbânımız devr-i seher benem efendim misâfir didikleri üç gündür dört gün olmak muhâldur gelene beş gün oldı kimsesiz? nihâldur.

SOL ÜST

BEYT

Kebâb oldım yiyen yok nedir hâlin diyen yok

Âşıklık otdan gömlekdir benden gayrı giyen yok

BEYT

Behey işşek oglı katır asla sayma kimi hatır

Misâfir ile keyfine ye dört gün yatup beş gün yatur

21b

İSİMSİZ

11'li hece ölçüsü

Sabâhdan ugradım ben bir güzele

Yavru sultân olmuş elin üstüne

Cemâlin gördüm de oldum divâne

Selâmına durdum yolun üstüne

Yârim ser-hoş midir uykudan kalkmış

Ela gözlerine sürmeler çekmiş

Varımış zülfüni gerdâna dökmüş

Koyuvirmiş ince belin üstüne

Beri gel sevdügim kaşları devrân

Anlın şems-i kamer gözleri nurdan

Seçilmez yanagın kırmızı gülden

Sanki kan gelmiş karın üstüne

Yavrum uzamışsın selvi dal gibi

‘Âşıkların hizmet ider kul gibi

Yeşil yaprak dalında tâze gül gibi

Yeşiller baglanmış elin üstüne

BEYİT

Didim dilber ne dilbersin didi dilber olsam sana ne

Didim dilber cânım çıkdı didi cânın çıksa bana ne

Benim cânım benim kuzum gonca gülüm budagı

Yazanın agzına olsun okuyanın dudagı

Bunı yazdım yadigârım olmak içün

Okuyanlar bir du’â kılmak içün

SOL ÜST

11’li hece ölçüsü

Yine bahâr oldı güller açıldı

Salın benim nazlı civân ahmedim

Mâh yüzine siyâh benler saçıldı

Ol siyâh kaşları kemân Ahmedim

Yürü hey her câ‘il ‘ahdin durmaz

Sarılup sarmaşup bu gice yatmaz

Bana itdigini kâfirler itmez

Yok mudur gögsünde îmân Ahmedim

Hakkımı hak itdin benden olursam

Çürüyüpde yer altında kalursam

Yarın kıyametde seni bulursam

Ölürüm hakkımı komam Ahmedim

Hocazâde senin kapunda kuldır

Zerrece mihnetin var ise bildir

Çıkar hançerini gel beni öldür

Suçum nedir benim demem Ahmedim

Et-tamam

Kara Hasanoglı Hafız Hüseyin Sene 1243

22a

[11'li hece ölçüsü]

Yine yeşillendi taglar gögerdi

'Âşık ma'şûkına boyun egerdi

Gördücegi yerde sine dögerdi

Sinesin karşumda dögen gelmedi

Biz de mâ'il olduk bir (…)-sâze

Efendim 'âr etmiş gelmiyor bize

Bir elinde bâde birinde meze

Mezesin agzıma viren gelmedi

Ked rakipler de yolları baglandı

Cigercigim 'aşk odına daglandı

Tedârik gövdeleri yükler baglandı

Benim ile yiyüp içen gelmedi

Rakîbler gök yüzinde yetişir

Cigercigim oda düşdi alışır

Beni koymuş yadlar yalan konuşır

Yâdlar ile konuşanım gelmedi

Bulmadım cihânda kadrimi bilen

Cümle düşmân imiş yüzime gülen

Serimi yoluna kurbanım diyen

Serinde[n] cânında[n] giçen gelmedi

BEYİT

‘Acib hâldir ‘acib hikmet

Nazar kıl sen şu dünyâya

Fakîre i’tibâr olmaz

İderler izzeti baya

SOL ÜST

BEYT

Bu hâne böyle bir hâne sagı u solı sefâ

İçinde sâmetin olanlar asla görmesin cefâ

Bir gelan bir dahı gelsin dimesünlar bi-vefâ

Sahîbine şefa’ât itsün Muhammed Mustafa

BEYT

Ba’zlar erkânla baglanır kemer-i dervîş

Ba’zlar kulak ister ya şehr-i dervîş

BEYT

Niceler siyâh içinde kemal bulur mu dervîş

Niceler (…) kâzub olur her dem hammâr dervîş

MANİ

7'li hece ölçüsü

Kırmuzı gül mor yine

Mecâl kalmadı tende

Ateşine pek yandım

Dîn îmân yok mu sende

22b

BAŞLIKSIZ

11'li hece ölçüsü

'Arz-ı hâlim budur efendim sana

'Aşkına düşeliden hâlim yamandır

'Azîz başın içün rahm it bana

Aman hey merhâmet gâni civân hey

Bunca demdir saklarım dilde yâreni

Hiç mesrûr etmedin ben âvâreni

Gel yeter aglatdın ben bi-çâreni

Aman hey dilber sahib-i zamân hey

Cânımın cânısın ey yüzi mâhım

Sana meyl virdim ise nedir günâhım

Efendim sultânım ey padişâhım

Vücûdum mülküne şâh-ı cihân hey

Bakışların beni sevdaya saldı

Neyleyim bu gönül sabırdan kaldı

Benlerin ziyâsı aklımı aldı

Cemâlin olınca nûr-ı ‘ayân hey

Gevherî kadrini eyledi idrâk

Ol sebebin oldı çeşmimizde çak

Derdmendi bi-çârını eyledin helâk

Aman hey nazlı yârim aman hey

Tamam oldı kitâbın intihâsı

Geregidir kâtibe şerbet bahâsı

Nedir efendim ‘âşıka hışımla bakmak

Layık efendim ‘âşıkın ot[41]lara yakmak

[41] Od: ateş

SOL ÜST

Ne güzel â’lâ makâm olmış mübârek eyle Yarabbi

Safâlar sürdüm içinde cefâ çekdirme Yarabbi

BEYT

Ne gökcek hâne bu hâne ‘aceb zevki safâ itdik

Sürenler sürsün safâsını du’âlar işde biz gitdik

MANİ

[7’li hece ölçüsü]

Alnı üstünde cemler / sevdügüm beni dinler

Benim kalbimde sensin / senin kalbinde kimler

23a

BAŞLIKSIZ

[11’li hece ölçüsü]

Kâdir mevlâm senden bir dilagim var

Bana bir yavru ver gönlüm eglensin

İllere virmişsin nedir günâhım

Bana bir civân ver gönlüm eglensin

Hem kara yagız olsun hem ince belli

Olsun Köroglı’nın ‘Ayvâzı denli

Bir karış gerdânlı büskürme benli

Bana bir civân ver gönlüm eglensin

Tavus koşugı gögsü nakışlı

Üsküfün aldırmış cerân[42] bakışlı

Gügercin tabuklu keklik sekişli

Bana bir yavru ver gönlüm eglensin

Dir ‘âşıkım ilden başım belalı

Gügercin tabuklı güymeni laleli

Hayli zamân oldı aklım alalı

Bana bir civân vir gönlüm eglensin

MANİ

[7’li hece ölçüsü]

Bakçe[43]larde fermâyım / yeşil paşlı durnayım

Senden özge seversem / murâdıma irmeyim

MANİ

[7’li hece ölçüsü]

Bunar [44]başı bulanık

Âşıgım bagrım yanık

Al başımdan sevdânı

İl[45] uyur ben uyanuk

[42] Ceylan
[43] Bahçe
[44] Pınar

SOL ÜST

BEYT

Bu odaya gelen kişi / etmek[46]ilen ‘aş yesin

Eger namâz kılmaz ise / topragla daş yesin

MANİ

[7’li hece ölçüsü]

Keklik taşda ne gezar / kalem kaşda ne gezar

Bugün ben yâri gördüm / ‘akıl başda ne gezar

MANİ

[7’li hece ölçüsü]

Mecnûni dagda gezar bülbüller bagda gezar

Yedi benli yâr seven ölürse de sag gider

23b

HUTBE

Sübhane men teferrede bi-vücubi’l-vücudi ve tevehedde bi-kemali’l-beka’ı ve’l-cud ellezi emere bi tathiri beytihi l’l-ta’ifin ve’r-rukka’i’s-sücud. Tekbirü’l-lah. Sübhane Halik-i’n- nüfus ve’l enfas ve kaşifi’l-humumı ve’l-vesvas ellezi ce’ele’l-beyte’l haramı kıyamen li’n-nası. Allahu ekber. Sübhane müfetti ebvabı’t- Tevfik ve müvazzıhı esbabı’t-tahkik ellezi şerrefena bi teşrik-ı yevmi’l ‘id ve eyyâmi’l taşrik.

[45] El(yabancı)
[46] ekmek

Allahu ekber. Elhamdu lillahı ellezi ce'ele'l-ka'bete kıbleten li'l-enam ve fezzele haza'l-yevm 'la sa'iri'i-eyyâm ve ce'elehu 'iden li-cemi'i ehli'l-islam. Eşhedü şehadeten tünecci ka'iliha 'ni'l-ekdari ve'l-alam ve nüşhidü seyyide'l-enbiya ve hayre'l enam Salla Allahu Teala. İ'lemü enne'l-udhiyetü vacibetün 'la külli ganiyyin mükellef mükim fe'c'elü lühumeha selasen sülüsün li'i-hedaya ve sülüsün li's-sadakati ve sülüsü'l-baki li sahibi'd-dahiyye. Kale'n-nebiyyü salla Allahu te'ala 'aleyhi ve seleeme….

24a

TÜRKÎ 'ÂŞIK MAHMÛD

[11'li hece ölçüsü]

Hey gâzîler sâ'ir 'âşıklar gibi

Şunda bir gözleri mestim yok imiş

Sevgili yârine sâdıklar gibi

Belgü-zâr virecek dostum yok imiş

Nâmerdlerin ögüdünü almazdım

Hiç kimsenin 'ameline kalmazdım

'Âşık 'Osmân

6666

3333

9999

25a

TÜRKÎ ‘ÂŞIK İBRÂHÎM

[11’li hece ölçüsü]

Gözünde beri yok yüzer[47] bakacak

Bize bunda ne var türki yakacak

Bize bir sohbet bul ellimize cekecek

Bizim malın hesâbı hükme düşdi

‘Âleme kethüdâ[y] geldi sana derdini mi açdı

Zamân âdeminden ‘âyetden şaşdı

Andan odundan bir kayhan kahve gemi aşdı

Şarklı benim? etimden sana mı düşdi

Hey kethüdâ eydür kötü sohbet ‘âri müdür (âramdır)

Yüzime güldün yarenimdür yârimdür(yâri müdür)

(…) mal virmek eline karımdur(kari müdür)

Türkmen gam verelim daşa gam ‘âşık hasan düşdi

Mahkemeden aldıgı taşımı? malımız ırmaga düşdi gâ‘ib mi?

Biz malımız yerine mal alduk bize ayıb mı bizim malın hesâbı sana mı düşdi

1267 cemâziyü’l-âhir

25b

‘Âşık isen gel yanıma otur

Kıymet bilmezsin sormasın hal hatır

[47] Yüze

Sonunda eşek mi var olmuş (…) katır

Katuni yemlu? yıl sana düşdi

Ben senli arz eyleyüm önüme gerildi ırmak

Senin haddine mi düşdi âdem olan diline almak

Sana virgü olmış gelene gidene urmak

Baglardan aşagı çün sana düşdi

Haline el virir mi bize bu kâ‘imden yazmak

Senin haddine mi düşdi böyle bir sohbet dürmek

Burnun ile (…) sogunlıcan? kazmak

Sarayım başın ervâsı sana mı düşdi

Yârin yolına mal virir şarklının uşagı

‘İlme kethüdâ mâh başına sarar isen kuşagı

Senin gibi sözini bilmez kör eşegi

Sarıgına bırakdı ırmağı keşdi[48]

Şarklının mal virmekden artmaz fıragı

Köroglından agzına baka var mı yuragı

Şarklının gözine (…) Allah

Bu sohbeti söyleyince eline mi geçer

(…)Kethüdi vir keseyi kesen alırum

Gelür hizmetkâra bir (…) yiyirum

[48] Geçti

YAN TARAF

Senin gibi etli pek gürgün ki doyurum haçan böyle pek(…) geçer

26a

(…) döküldi yolımı durdın

‘Âşık İbrâhîme uydın işde belânı buldın

Şarklının ekmegini çok yedin kudurdın

Bögrüne kurşun deb ki kanlı kazık düşdi

‘Âşık İbrahim dir sabâhleyin kalkarın

Sana bundan fenâ türkî yakarın

Bundan sonra eger dilini tutmaz isen

Karnımdan pek sabâhat çıkarın bizi diline almak sana mı düşdi

GÜFTE-İ VASFÎ MAKÂM-I ‘IRAK

[Müstefilâtün müstefilâtün]

Meclisde ol gül tagıdır bâde

Kâkül bir (…) harikulâde

Üftâde tannan hasım amade

Üç çift kayık gök suya bâde

Ebrû siyâhın teninde bende

Meclis hâsırla hânende sende

‘âşıkın çokdur gel gülüm penbe

IZÂ

Şems seyrin al sîm deste

Tersîh-i ‘Irakden bir güzel beste

Mevsimdeki sen büsküli fesde

IZÂ

Felâtûn giymiş (…) ferâce

Kefenler çıkdı şimdi harâca

Vasfî söyledi bunı abacı

IZÂ

26b

MANİLERİ BAYAT İDER?

[7’li hece ölçüsü]

Bu daglar ulı daglar / çesmeşi[49] sulı daglar

Benim âh û zârımdan/ gökde bulud aglar

MANİ

[7’li hece ölçüsü]

Bu daglar kışdan aglar / ciy düşmiş kışdan aglar

İnce bel kocalmakdan / al yanak dişden aglar

[49] Çeşmesi

MANİ

[7'li hece ölçüsü]

Bu daglar bizim olsa / çevresi üzüm olsa

Yârimi haste dirler / yasdıgı dizim olsa

BEYT

[7'li hece ölçüsü]

Ak gülün dalındayım / efendim hayâlindeyim

Sakın vaz geldi sanma / bir zâlim elindeyim

BEYT

Bu hâneye gelen (…) ana benden selâm olsun

Unutmasın bu kâtibi derunından dua kılırın

MANİ

[7'li hece ölçüsü]

Bu daglar meze daglar / yâr gele geze daglar

Çesmeşi serâb olmış / kelebegi vah daglar

MANİ

[7'li hece ölçüsü]

Yeşe daglar başı / başa virmiş aglar

Lâleli sünbülli yâri / sende bin yaşa daglar

MANİ

[7'li hece ölçüsü]

Daglar dagladı beni / gören agladı beni

Yâre hasret oldım / 'avcı bagladı beni

BEYT

[11'li hece ölçüsü]

Dostluk degdikleri[50] yoldur bir ince

Bülbül figân ider güli görince

O dilberin kendi gönli olınca

Tenhâca yerlere gelmesi vardır

MİM

Şifaü'lkulûb likâ'ülmahbûb[51] gözim

Yaşıla yazıldı bu mektûb âh efendim

BAŞLIKSIZ

[Feilâtün feilâtün feilâtün feilün]

Kim arar kanıma girsen de begim ben de senin

Dil-i divânecigim yavrucugum bende senin

Cümle varım ile cânım da senin ben de senin

Şânına her ne düşerse anı kıl bende senin

Merhâmet eyle efendim cümle nâ-çâr oldım

[50] Dedikleri

[51] Kalblerin şifâsı sevgiliye ulaşmak.

27a

TÜRKÎ

[11'li hece ölçüsü]

Şunda bir dilber gönül düşürdüm

'Âlemde agyârın hesâba gelmez

'Âşıkın ateşiyle bagrım pişürdüm

Derûnumın derdi hesâba gelmez

'Aşkın ateşiyle ugradım derde

Gönül sadâ virdi ol iki yerde

Hayâlin gözüme çekildi perde

Eyyâm rüzgârı hesâba gelmez

Birkaç rakîb yollarımuz bagladı

Gözüm yaşı Tuna gibi çagladı

Yüregimde bir âh idüp agladı

Dünyânın eleme hesâba gelmez

Efendim siz bu demleri sürdünüz

Virân olsun vatanımız yurdumuz

Bana bir isimleri çok mu gördünüz

Ellerin beyâzı hesâba gelmez

MANİ

Kadeh-i Câm[52]dan tolduruvir kadeh-i Câmdan

Ellerin beyâzı varın giçmem kadeh-i Câmdan

BEYT

[11'li hece ölçüsü]

Ma'ârif söylemek şimdi cihâna

Hava herâd ma'na? bikrân yapana

Firâkın acısı gelmez bahâne

Velev fena (…) yevmü'l Fatiha

YAN TARAF

Günâhım kûhî Kaf olsa ne kam[53]dur ya celîl

Rahmetin bahrına niyet ana seni kalîl

Gögü günâhım varsın idüp tartarsa yeridir

Günâhım varsın idüp tartarsa Yezdân[54]

Ne çeker Yarabbi yarın mahşerde mizân

[52] Cem: Fars mitolojisinde şarabı bulduğuna inanılan efsane kişilik.
[53] Gam.
[54] Zerdüştlükte iyilik tanrısı.

27b

BAŞLIKSIZ

11’li hece ölçüsü

Bâd-ı sabâh sen Allahı seversin

Tâze nev-civânım ne zamân gelür

Keşf idüp cihânı seyrân idersin

Derdime dermânım ne zamân gelür

Tı’-ı gamzelerin sineme çakan

Ca’d? idüp bendesin odlara yakan

Kemendi zülfüni boynuma takan

Katlime fermânım ne zamân gelür

‘Âşıkım cevr etme kaşı kemânım

Yolına fedâdır başımla cânım

Kâmeti nûrına mâh tâbânım

‘Âfet-i devrânım ne zamân gelür

‘Âşıkım yüzine ey yüzi mâhım

Arşa erişdi yine feryâdım âhım

Mahbûblar içinde çeşm-i siyâhım

‘Aceb ol sultânım ne zamân gelür

O yârin yolına fedâdır cânım

Gerçe irdi arşa âh û figânım

Muhtâcım dâ‘imâ lütfa sultânım

İsm-i Süleymânım ne zamân gelür

BEYT

Bunı yârim yadigârım olmak içün

Okuyanlar bir du’â kılmak içün ‘âlemin

28a

[11’li hece ölçüsü]

Gel benim efendim rûh-ı revânım

Terk etmem ben sen pek kan? olursa

Ne mümkün efendim sen ayrılmak

Büsbütün sana inat düşmân olursa

Çıkub yücesinden engine bakmam

Suya meyl virüp çaglayup akmam

Senin cemâlinden gayrı cemâle bakmam

Karşumda Yûsufum Ken’ân olursa

Gide rakîbler de sararsın solsun

Bize idenlerde Mevlâdan bulsun

Olursa sevdigim sen gibi olsun

‘Âşık karşusında civân olursa

Seninle kıldıgım ‘ahdle ‘imân

Bize yardım ider yaradan-ı sübhân

Gözüme görünmaz zümre-i hûbân

Her biri âfet-i devrân olursa

Hafız Hüseyin

Sene 1243 tamam

BAŞLIKSIZ

Müberrâdır kalem olmaz kamışdan

Vefâ gelmez elin (…) kamışdan

SOL TARAF

MÜNECCİM

11’li hece ölçüsü

Ya ilahî rahmet ihsân it bize

Kıl ‘inâyet ‘afv-ı gufrân it bize

Gelmişuz kapuna mahrûm eyleme

Lütfün ile derde dermân it bize

Dilimüzde okunan Kuran (…)

Hazretine ideriz dâ‘im (…)

Çagruşuruz rabbena amenna deyü

Rahmetinden gevher-feşân it bize

Cümlemuze ilm-i nâf’i kıl nasîb

Hem ‘amelde sâlih eyle ya mucîb

Son nefesde eyle îmânı nasîb

Kabrimüzi bag bostân it bize

Atamuza anamuza rahmet it

Yerlerini ahiretde cennet it

Hocamuza vaslında rahmet it

Du cihânda anı bizesultân it

(…)olmaglık

Askeri (…) it nasÎb

Nasrun minallah vakti

Karîb

28b

BAŞLIKSIZ

[11'li hece ölçüsü]

Yavrum senden ayrılalı gülmedim

Dünyâ ak mı kara mıdır bilmedim

Sencileyin çeşm-i siyâhım görmedim

Kaşı gözi çeşm-i siyâhım benim

Heb güzeller bir araya gelsünler

Bu dünyâ fânîdir böyle bilsünler

Ölürsem kan bahâm senden alsunlar

Kaşı gözi çeşm-i siyâhım benim

Kaldır ak kolların kandadır kanda

Bülbülün feryâdı kırmuzı gülde

Seni ısırmak isterler şu 'âlemde

Kaşı gözi çeşm-i siyâhım benim

Kaldur ak kolların kan dökülmesün

Gamzen oku cigercigim delmesün

Gel sarılalum kıyâmete kalmasun

Kaşı gözi çeşm-i siyâhım benim

MÜNECCİM

Ya ilahî sen kerem kıl Mansûr şâhmûz

Şimdi masfûf kâfirine koyma ya Rab

Gayrı senden yokdır ilahî gidecek

Cümle islâm ‘askerine eyle nusret ya nazîr

Ya hâfız ya rahîm ya samî’ ya basîr

Sen nasîb eyle ya Rab bize feth-i nusreti

Ta kıyâmet haşr olınca bula islâm rif’atı

IZÂ

Dâ ‘ima senden dileriz derde dermân kulları

Dest açub âmin çeker bunca sübyân kulları

IZÂ

DER-KENÂR

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Başladım bülbül misâli zâra her gün her gice

Anın içün ben düşmüşüm efkâra her gün her gice

Ben nasîhat eyledikçe yâre her gün her gice

Aşinalık iyler agyârıyla her gün her gice

Dilberin meclislerinde çalınur şaşârı? bâb

Dölünür[55] pervâne-veş devrânımda lâl-i şarâb

Ol perinin ateşi ‘aşkı beni etdi kebâb

Bu vücûdum şehri yandı nârâ her gün her gice

Cümle ‘âlem ol perinin hüsnüne kalur-bend

Reb’-i meskûnı dolaşdım bulmadım sana manend

Sitâ’ir? yak dide-i giryân bunca dakdım kemend

Varayım Mansûr gibi bir dârâ her gün her gice

Ey ‘Ömer dilber hayâli didemüzden gitmedi

Sevdügüm ehl–i ferâset dostını fedâ etmedi

Gezme agyâr ile didim nasîhâtim dutmadı

Söyledükçe gözleri sehhâre her gün her gice

29a

MÜNECCİM

Hürmeti inna fetehna[56] kıl kerem fethi mabeyn

Şâd-ı mesrûr ola asker hem çü ashâb gözin

Mâh nazarun bedr ola ya Rab senindir cengin

Kıl ‘inâyet ola rehber askeri Cibrîl-i emîn

Ya ilahî vir zaferler gayrı peygambere

[55] Dönülür

[56] Kuran-ı Kerimde Fetih Suresi 1. Ayetin başı

Nusretinle bu gazâ dolunsun gazâ-yı ekbere

Kahr ola â'dâ olanlar padişâh servere

Olıncık hürmeti bakma kusûrı askere

Heyet-i islâm kaçarsın kâfiri bir zahmla

Neferi allahuekber kefere virsun zelzele

Nasrullah minallah ve fethun karîb ve beşşirü'lmüminin[57]

YA MUHAMMED

Ya ilahî zât-ı pâkin zû'l-celâline 'aşkına

Sevdigim dostum Muhammed Mustafanın 'aşkına

Hem Ebubekir, 'Ömer, 'Osmân, 'Âlînin 'aşkına

'Asker-i İslâma imdâd eyle Allahım medâd

Râhtı ervâh-ı mü'min hazret-i Kurân olur

Hâfızı Kurân olanlar cism içinde cân olur

Başlasa her kim kelâmullah bismillahla

Hüzni gider cism içinde cânla cânan olur

Yarın ol mahşerde yâri hazreti 'Osmân olur

Nasrun minallahi û fethun karîb

[57] Kuran-ı Kerim, Saff Suresi, 13. Ayet, Manası: Allahın yardımıyla, müminlere yakın bir zamanda fetih müjdeleniyor.

29b

BAŞLIKSIZ

[11'li hece ölçüsü]

Kadîr Mevlâm senden bir dilegim var

Benim halim dosta bildür Yaradan

Benim agyârım ilen gizlü sırrım var

Aradan engeli ka[l]dur Yaradan

Hidâyet umarım bârî hüdâmdan

Kanlı yaşlar akıduram dîdemden

Ben gözlerim dilber kaçar âdemdan

O da bencileyin kuldur Yaradan

Uzak yollara da giden gelindi

Cigercigim delik delik delindi

Ölümden gayrısına dermân bulundı

Ayrıluk dermândır Yaradan

Karacaoğlan der eydür yanub yandurma

İçüb 'aşkın şarâbından kondurma

Kadîr Mevlâm Azrâ'il göndürme

Benim cânım dost ilinde Yaradan

BAŞLIKSIZ

[Feilâtün (fâilâtün) feilâtün feilâtün feilün]

Bendesin terk iylemiş ol yâre bilmem neyledim

Kaşları ebru kemân hünkâra bilmem neyledim

Ashab? sundum efendim halime iyledim

Melek hüsnin saçı sultânım bilmem neyledim

Andelîbim her seherde ben bahârsız olamam

Gice gündüz aglamakdan bir saatcık duramam

(…)

YAN TARAF

BEYT

‘Âkîl isen ey birâder dimeyesin dostuna

Zîrâ dostın dostu vardur diyüvirur dostına

‘Âkîl isen ey birâder cem’ eyle isrâf etmen pek

Kalursa düşmâna kalsın dosta muhtâc olma tek

Sene 1244

30a

TÜRKÎ

[15'li hece ölçüsü]

Üç güzele selâm virdim selâm almaz gülüpdür

Güzelsin ezel sevdim cümle 'âlem bilüpdür

İncili kuşak belinde hakkın kelâmı dilinde

Bak şişesi elinde al efendim diyüpdür

İncili kuşak kuşanur sim bagı yere döşenür

Cilve senden bil boşanur iç efendim diyüpdür

Evlerinin önü kurma kurma[58] tek dalını kırma

Uçkurının ucı hurma çöz efendim diyüpdür

SEMÂ'Î

[11'li hece ölçüsü]

Ala gözlerini sevdigim dilber/ şan idüp 'âleme güldürme beni

Açub beyâz gögsün turma karşumda/ ecelim gelmeden öldürme beni

Kör müdür bakma bana il gibi / efendim gözümde yaş seyl gibi

Bahçende açıldın gonca gül gibi/ takup yanagına soldurma beni

Beyâz kolların dola boynuma/ ölüm gelmez aldı benim aynıma

Bir gice misâfir girse koynuma/ sabâh oldı diyü kaldırma beni

Kerem eydür bir dem agladım güldüm/ arayı arayı ben seni buldum

'Arz-ı hâl eyleyüp kapuna geldim/ kerem eyle mahzûn gönderme beni

[58] Hurma

30b

TÜRKÎ ELİF

Elif Allah[ı] seversen gel bize nâz eyleme

Be biz[e] bugün tenezzül eyleyüp gelsen ne var

Te tamam oldı cefâlar düşmânım şân eyleme

SE sevâbdür ‘âşıkına merhâmet kılsan ne var

CE cemâlin aya benzer iki kaşları hilâl

HA eyle hüsnin yırtacak? Kudretullahu Zü’lcelâl

HI hüdânın emriyle leblerin ab-ı zülâl

Dal deli oldum ‘âşıkına bir ilaç kılsan ne var

Zel zıllet çekmemişim dünyâya gelelü berü

Re rahatlık bulmadım zaî’fa oldır bende cân

Ze ziyâde kadeh iderler cevr itme bana sen

Sin selâmım bari bir kez efendim alsan ne var

Şın şifâsız derde düşdüm asla ilâç bulmadım

Sad sataşdım aglamaga gice gündüz gülmedim

Dat za’îf oldım cânanım noldıgım bilmedim

Tı tabîbim gulâmın yüzine gülsen ne var

Zı za ile zulm rakîb eyledir cevirle el

Ayn ‘akubet içre çekdigim gâyet melâl

Gayn gani Mevlâya kalsın bu suretle

Fe fenâ dünyâda bana yadigâr olsan ne var

31a

Sene bin iki yüz kırk yedide mâh-ı cemâziyü'l-evvelinin ve cemâziyü'l-âhirinin on ikinci gününe degin İslambollu Emin Efendi (…) ikâmet ve on üçüncü güni İslambola mine'l-râhî oldukların hâvi (…) bu mahalde şerh vakit olundı. 1247 Rumi 13

Hafız Hüseyin

İşbu bin iki yüz kırk yedi senesi

Ebced

1234

Hevvez

567

Huttî

8910

Kelemen

20 30 40 50

Sa'fes

60 70 80 90

Karaşet

100 200 300 400

Sehhaz

400 500 600

Dazıg+len

700 800 900

SEMÂ'Î

[8'li hece ölçüsü]

Ala gözli nazlı dilber/ mâhı tabâtdan ayrıldım /Siyâh zülfün mâh yüzine

Dökan dilber[den] ayrıldım/ biz gidelim bag bostâna / bülbül gider gülistâna

Bizi mestâne mestâne/ yakan dilberden ayrıldım/ bakdım kaşına gözine

Benzer kadîm tûtî kuşuna/ bizi hicrân ataşına / yakan dilberden ayrıldım

'**Âşık 'Ömer** dir ki varma/ varup dizârında durma/

Ala göze siyâh sürme/ çeken dilberden ayrıldım.

Su üstünde arayım/ seni kime sorayım

Sensiz giçen ömrimi/ ömürden mi sayayım

31b

MUHAMMEDİYE

Çün Adem cennete girdi (…) devletler erdi

Kamu iyilikleri gördi edildi şükr ile ihlâs

Bakub gördi anı îblîs hased kıldı eydür tilim

Anı bilmez idi dem iderdi şükr ile ihlâs

Gül-ab-ı cennete kabu? isen karar idüb sarar anda

Görir kim çıkdı bir tavus iderdi fahr ile ihlâs

Didi ne hûb ziyâsın sen eger olmaydun hergiz

Didi ölmek nedür bildir kalem ya fikr ile ihlâs

Didi cândır bu cismini diri tutup veren hûn

Hemen talim çıka cânın keder bu kahrla ihlâs

Çün işdi anı tavus ile niyle buluşdı

Haber virdi anı fi'l-hâl bu sözi setrle ihlâs

Balin ol vakit cennetde dev gibi suretde

Ayagı durup etdi anın iderdi emr ile ihlâs

Bu sözi çün ana rahmın tamam bir bir didi iblis

32a

DİVÂNÎ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Görmedim dünyâyı gezdim senin gibi hüsnü güzel

Cümle 'âlem bulunsa kurbân olursa (…) an

Sende bu nâzı terk et bu güzellik var iken

Nice sevemez ey efendim her gören insân seni

Ben sana insân dimezem ya meleksin ya hûrî

Gam degildir ser verürem yoluna şimdengirü

Yâri aşnalıkdan pîrim bu ‘âşık sen **Karîbi**

Eylemiş yârin figânı hûblara sultân seni

GEVHERÎ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Bendesin terk eylemiş ol agyâre bilmem neyledim

Kaşları ebrû kemân dildâre bilmem neyledim

‘Arz-ı hâlimi etdim efendim hâlimi şerh eyledim

Hüsn-i mülk-i sabâhı hünkâra bilmem neyledim

Hâr elinde ne gonca vaslın tenhâsını bulamam

Bülbülüm gül-zâr içinde hâre bilmem neyledim

Ol rakîb dînsiz îmânsız beni ya virâne ider

Hakk belâsın ver hâk agyâre bilmem neyledim

32b

MUHAMMEDİYE

[8'li hece ölçüsü]

Buyurdı serveri 'âlem/ resûlun fahr-i mevcûdât

Gelür müslimler etfâli/ kıyâmetde diler hâcât

Hesâb içün kamu kullar/ ki hem oldukta divâne hem

Ki anlar sâf dudup cümle / hem el baglayalar kat kat

Diye cibrîle Allah / buları cennete ir gür

Geleler cennete cümle/ kabuda duralar bizzat

Diyeler kanı babamız / dahı sevgüli anamız

Atasız anasız bize / gerekmez diyeler cennât

Melekler ideler anda / sizin ananuz atanuz

Sizin gibi digil masûm/ günâhlular anda bilür heyhât

Uyup nefsin her biri / hüdâyı oldalar 'âsî

Yanasılar cehennemde / ki zâyi' kılalar evkât

Meleklerden işidicek / bu söze ideler sayha

33a

Figân arlıgı ki / kati aglaşalar kerrât

Bilir iken sûra Allah / nedir bu sayha ya Cibril

Diye müminler etfâli / sayahidir degil takat

Atasız anasız bize / gerekmez diyeler cennât

Olar olmayacak bize / ola mey zevk ile lezzât

Oların suçların bize / bagışlaya keremden Hakk

Vallâ bizi ya cibrîl / olar ile tamuya at

Diye cibrile Allah / kanı bizzat olan Allah

Ki var mahşer yerin yokla / benim çün kadıü'l-lhâcât

Ataların anaların / bulub anlara teslim it

Bagışladım kamu suçın / ki kıldım yerlerin rehzât

Bu kez şâz olalar cümle / elin ellerine alub

Şefâ'atla kamu anda / olalar dâhilün cennât

İlahi sadıkı kulun / bulardan hakka mend iyle

İki 'âlemde 'âtâ it / ana 'izzetle tekrimen

33b

Enisü'l-müzekki hem yazdı / bu nakli dinle ey 'âşık

Ne devlet ol kişikim / ana ire bu tebşîr et

Kamu ahbâbına dahı / atasına anasına

Keremden bahşuş it cennet / sürürler dürlü zevkıyât

Temetü't-tamâm oldı

HUTBE

El- hamdüli'l-lahi ellezi halaka külle şey'in ve hüve 'ala külli şey'in vekil

Ellezi la yestahikkü'l-'iyadete (…) ve hüve 'ala külli şey'in vekil. Fesübhane'l-lezi hüve Mevlâna ni'mel-Mevlâ ve ni'mel-nasir.

Ve neşhedü ennehü ellezi kala iza (…)

Fe kûlü hasbüna Allah ve ni'me'ül-vekil

Salla allahu 'aleyh ve 'ala âlihi ve üla'ik ..

'an abi hüreyrete raziye allahu teala 'anhü:'' Âhirü ma tekelleme bihi İbrahim 'aleyhi's-selâm hine ulkıya fi'n-nar hasbüna'l-lahu ne ni'mel-vekil. Sadaka resûl'l-lah ….. sahibü'l ,,,,,, ve'l-kevseri ve's-sebil (…)

34b

TÜRKÎ

[15'li hece ölçüsü]

Gel benim cândan 'azîzim kıble-gâhım Mustafa

'âlem üzeresin benimsin padişâhım Mustafa

Yüzü kara gel firâkım mestâneler söyledi

Vebillah haberim yok iftirâdır Mustafa

Mustafa’nın yüzin gören borc ider cebe gider

Ak gerdânda cift benler birbirinen cenk ider

Halîlin köyene vardım câhîller bayram ider

Tekkeye kurbân demişsin işde geldim Mustafa

Mustafa’nın yüzin görem niderem dünyâ malını

Ak gerdânda cift benler seyr ider mimlerin

Ben ölünce vâsiyetim hocama söylerim

Tarihim mezar daşına yazıvirsün **Mustafa**

Temetü’t-tamam

‘ÂŞIK KARÎB

[Fâilâtün âilâtün fâilâtün fâilün]

Seyretdim mekteb içinde bir güzel Kurân okur

Rûhı envâr sacı sünbül lebleri mercân okur

Rabbe rabbe hocâsına dersın ezber okur

Hakîkat bülbül misâli şakıyub Kurân okur

Rabbe rûhın görincek kalmadı cismimde bâb

Sevdim Allah içün şâhit olsun dört kitâb

Hem kacan yüzine bakdım etmedi benden hicâb

Diz çöküb Yûsuf misâli şakıyub Kurân okur

Temetü't-tamâm

35b

İSİMSİZ

[11'li hece ölçüsü]

Vehâbî der ki hasmım aradım

Askerini çölde susuz kırardım

Dutdugımı mızrak ile yarardım

Bu çöllere benim yüz bin kanım var

Mehmed paşâm der ki bilürüm seni

'Askerim kasabdur keser insânı

Kesilülmez ise içerlür kanı

Haytadan burma yüz bin kahrımanım var

Vehâbî der ki beni bilmeyen bilmez

Meydân gelmeyince yigit bilinmez

Deryâdan gelenin biri kurtulunmaz[59]

Amânsız gûmansız[60] çok yatanım var

[59] Kurtulmaz
[60] Gümânsız

Mehmed paşâm der ki bir ‘azîm cenk kuruldu

Bayrakdarlur durmuş cenk

(…)

36a

(…)durmayan daldır.

Gelegetürem çok ihsânım var

Vehâbî der ki ‘Osmânlı yetişdi

Bir ateş[61] düşdi çöller tutuşdi

El kulın ‘Osmânlı bırakdı kaşdı[62]

Ben bilmedim böyle düşmânım var

Mehmed paşâm der ki açıldı nusret

Urum gazilerim vermegin ruhsat

Ünümüzi duysun ol sâhib-i devlet

Sultân Mehmed gibi padişâhım var

Vehâbî der ki hubun söyledim bildüm

‘Üryânlur yanında hep dost oldum

Duh yanım kesildi çâresiz kaldım

Ne tâkatim kaldı ne dermânım var

[61] Ateş “ayn” harfiyle yazılmış.
[62] kaçdı

36b

Mehmed paşâm der ki dehr-i nefis-kâr

Bu çölleri yaşın iderem der

Mikdârını bildirdi sana öldürür

Benim bu çöllerde şah [û] sultânım var

Vehâbî der ki bu yol alur kaçayım

Kanadım yokdur nasıl uçayım

Bana bir zehir ver içeyim

Zülmünde kaldım çok figânım var

Mehmed paşâm der ki katlin bükeyim

Kazma vurub temelini hamle yıgayım

‘Üryân şeyhlerin dişin sökeyim

Hindistâna kadar meydânım var

Vehâbî der ki çok çekdim zahmet

Hakka ‘Osmânlı da vermemiş heybet

37a

Aman sâhib-i hurûci eyle merkat

Hâkipâya düşdüm yüz bin âmânım var

Temetü’t-tamâm 1234

37b

TÜRKÎ

[11'li hece ölçüsü]

Salât Mevlâdan budur niyâzım

Pervâneler gibi nâra düşesin

Dilerim ki derdine dermân olmasun

Şeyda bülbül gibi zara düşesin

Tâze fidân iken dilin kurusın

Vücudun kurısın cânın çekilsun

Otuz iki dişin birden dökülsün

Genç yaşında ihtiyara düşesin

İki yakan bir araya gelmesun

Seni görenler heç merhamet kılmasun

Aglamakdan bir dem yüzin gülmesun

Garib Mansur gibi zara düşesin

Ömrümde aglatdın sen dahı gülme

Hayli muraddan bir murad alma

Ölürsin ahretde hiç aman bulma

Yılanı çok kabristâna düşesin

İki gözin birden hem olsun ‘alîl

Ellerin yanında gez melûl melûl

Genç yaşın içinde hem sersefil

Şöyle bir sitem-kâra düşesin

38a

TÜRKÎ

(…) azduracak deftere yazduracak

Bu da böyle giderse tövbeyi bozduracak

Amanın Emine kemer beline yanıyorum tatlı diline

Sarı saçın başın durur

Yel eser dolaşdur

Yûsuf Züleyhânın hak yüzi kavuşdur

Sevdigimin adı Şems af[63] eylerem oldı bir iz

Karatavuk tepeli kulakları küpeli

Bana olsın diyüler şimdiki kızlar bahalı

Amanın oglan uyansana gül yasdıka tayanmasa

[63] “Vav” harfi olmadan yazılmıştır

38b

‘ÂŞIK ‘ÖMER TÜRKÎ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Ey elif-i fâdıl-i dilber bir sal kesb-i mâlîye

Saklasın türl[ü] hatadan olgani bilür diger

Bir cânânın cevri il oldu ‘aklım târumâr

Kalbin elhâm bırakır ya Rab yavrum söylesin

El-mecnûn almış ‘askerin oturmuş köşkine

Nice bin cânlar boyanur anberü’l-müşkine

İki cihân padişâhı dîn-i Muhammed ‘aşkına

Kalbin elhâm bırak ya Rab yavrum söylesin

‘Âşıkan ma’şûk karşu çekildü ‘iyal ile

Ah etdikçe artardı yüce dagların karı

Ya ilahî al cânımı ya barışdur yârimi

Kalbe elhâm bırak ya Rab dilber gibi la’în

Gurbet ellerinde kaldım aglamakdır kârımız

Şimdi bizden yüz çevirdi ol mah yüzli yârimiz

Haber gönder tutu[64] dillim dök ol efkârımız

Kalbin elhâm bırak ya Rab yârim söylesin

39a

(…)

Ayak-ı şerîf (…) tilamandan gür gürle (…)

Kalbine elhâm bırak ya rab dilber söylesin

BEYT

Meger dilber senin hüsnün bigâne bagaşlumdan artuk

Kavun gibi yanakların hıyar gibi dudakların senin iger

Yanakların bana dirgenden artukdır Mustafam

BEYT-İ HÛRŞÎD

[Feilâtün feilâtün]

Şâh-ı hurşîd iki dilber

Birisi mâhîme benzer

Kulaç kulaç ak kolların

Salışı mâhîme benzer

[64] Tûtî: Papağan

Çıksam yârîn odasına

Siyâh kılıncun kalsın

39b

Girmiş kekelik libasın

Sekişi mâhîme benzer

Derc itmiş bagı bostanı

Vurdı bu sinam dagı

Kaldurmuş kiraz dudagı

Gülüşü mâhîme benzer

Yârim gelur gül ile

Hurşid yanında bile

Kargu saçın içinde

Döktümi mâhîme benzer

40a

İLAHÎ-Yİ MUHAMMED

Muhammed dünyâya geldi kura

41a

TÜRKÎ ‘ÂŞIK ÖMER

[11’li hece ölçüsü]

Fâriga oldum şimdi ‘aşdan ekmekden

Dostum gelürdi yola bakmakdan

Şu dilberin hasretini çekmekden

Sarardı gül benzim soldı tilim

Bil bilem gül içün kaluram zâri

41b

‘ÂŞIK MUSTAFA

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Çok zamândır intizârım kaşı yayı görmedim

Yerde miydin gökde miydin ol hümâyı görmedim

Kimlerin hânesinde gün gibi [ı]şkla vir

Seçilmez şems-i kamerden hüsn-i ayı görmedim

Sen güzeller şâhısın medh eylerem hasbeten

Görde görem sevin cânım düşdi gönlin hikeme nisbeten

Günde yüz bin kan ider ol ben kalbine

Bakışı bin kad deger cism-i cânânı görmedim

42a

BAŞLIKSIZ

Ya gedâm nevşenim kalas kalem ile yazarın

Ya gedâm nevşenim bu kalem ile yazarım

43a

‘ÂŞIK ÖMER

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Ey deli gönül gâfil olma çünki meydân bizdedir

Hak yoluna zikredelüm ta ki bu cân bizdedir

Cümleye dört kitâb indi hakka bir bilmek içün

Şükrine kâdîr degilüz ulu Kurân bizdedir

‘Azrâ’il bugün gelince neye varır halimüz

Nice susuz hey îmânsız sormadı ahvâlimüz

Evvalâ münkir ve nekir sorunca su‘âlimüz

Dilaram hakk şaşırmasun cümle ‘isyâ[n] bizdedür

Ben de bir gün emir olup mantar gibi bitsem

Gerek cümle

44a

TÜRKÎ

[11'li hece ölçüsü]

Güle gelmişem sana haber sormaya

Eglen uçup gitme konadur bülbül

Senin muhabbetin kalbim evinde

Vücûdum sihrini dutadır bülbül

Güle kon dikene konma

Eski düşmânın dost olur sanma

Gene seni sarıcak hâre inanma

O rakîbin kasdı cânadır bülbül

Gâh odur ki rahm eyleye kulına

Tabîb odur anda melhem bulına

Magrûr olub konma gülün dalına

Hârı var pençeli kandır bülbül

La-tamâm

45a

TÜRKİ ‘ÂŞIK MEHMED

[11’li hece ölçüsü]

Bir konak yapdırdım yetim malından aman aman

İçini döşedim ‘âcem şalından

Aslını sorarsan yetim malından aman aman

Alma talkım?[65] alma allı gelini

Altun kemer sıkmış ince belini

Gelin oldum gelin ben de bilmedim aman aman

Âlîde pulı baytumlara[66] binmedim

Beş lira verdim kayıkçının birine

Aldı da gitti deryâların içine

Ecel gelmiş kayıkçının suçı ne

47a

DESTÂN

[8’li hece ölçüsü]

Bir ‘Abbasi tıflına gönül verdim

Amma benden yok haberi

Bir bakışda aldı aklım

[65] Talihim olabilir. Talkım kelimesinin anlamı mısra ile uyuşmamaktadır.
[66] Faytonlara

Bir tâze gül bu Basrî[67]

Hûrisi? gitmez eynimden

Çıhup gitmez hayâlimdan

Gezerken kendi hâlimde

Düşürdi sevdâya seri

Sevdâ çıkmaz içerimdan

Bu rakîbim? yagımı ariden?

Gâlibâ cinsi bir bedan

Dilbedesi yapdırı?

Yetişmişdir on yaşına

Cân sıgmaz bakışına

Geymiş kalbur fesi başına

Baglamış mavi canperi

Severiz kaşı helâli

[67] Basralı

Yüzi şan perçemi bâlî

‘Aşkına düş-vâr olalı

Lahîm eridi kaldı deri

46b

Hüsnünü görmeye ederiz

Gaybına gayret güderiz

Bederinden pek severiz

Cekmesin asla kederi

Biz severiz o güzeli

Şimdi degil ta ezeli

Çeşmi siyâh etdi etdi deli

Ben gibi bin dilbederi

Lezzet olur mezesinden

Kovartdı gönül türbesinden

Bir ümmeti türbesinden

Cazûbdur bizi ekseri

Gördi gönül etdi heves

Uçdı gönül kıldı kafes

Erişdi bir azkun[68] karası

Kara gülmez kalfaları?

Digdüki atlaz frengi

Bu şehirde bu kadar dengi

46a

Rûhladı gül-bân irengi

Ne pak beyâz ne esmeri

Damenine des(t) vereyim

Ya(…)ya ûhde öleyim

Bir görek beni kânun gibi

Öleyim bari müşteri

Yol ögretmez tükânına

[68] Azgın

Nasıl varayım yanına

Vuslat içün damenine

Doldurayım sim u zeri

Iras geldi gözi gözüme

Beni kul etdi özime

Bir kere bakdım yüzine

Etdi hicâb dökdi teri

Akşam evine gidince

Sabâh tükâna gelince

Gönül gezer bilenince

Gâh ileri gâhî geri

45b

O gözleri âfet içün

Heman maksat sohbet içün

Erişdi tâze ülfet içün

(…) diyem bir entari

Gördi gözüm yaş içinde

Söyletür nâs içinde

Görmedim Sivas içinde

Böyle bir hüsni kameri

Maktûnî cânımı duvâr habîb

Derde düşvâr oldı tabîb

Şebi vuslat olsa nasîb

Dönmedi talîhi ahteri

48a

DESTÂN-I TERZÎ

[8'li hece ölçüsü]

Sevdi gönül bir yüsri

San'atı terzî güzeli

Hüsnini bir muhtasırı

Şerh iderek söylemeli

Medhinin fâ'ikini

Biz gibi bin 'âşıkını

Eyledi ‘aşkında deli

Düşdi gönül çâresine

Kaşlarının karasına

Lehçe-i meh-pâresine

Yandı derûnum göreli

Kendi güzel nâmı güzel

Lehçe-i gül-kâmı güzel

Gönlümün ihrâmı güzel

Dinle bu rengin kızılı

‘Âşıka cânan görinür

48b

Dertlere dermân görinür

Sûreti insân görinür

Sîretı hurma hasılı

Maderinin nesli beri[69]

Lali bed-hişan? gevheri

[69] Peri

Galiba andepdiri?

Aslına gül-hân dimeli

Cinsile bir şuh cihân

Feth ile fettâh zamân

Kameti nevside? kaddan?

Bagu delik bi-bedeli

Çünki söz olmaz sözine

Kaşına şehla gözine

Hasılı dünyâ yüzine

Gelmemiş asla bedeli

Süslüce püsküllü hani

Görmeden oldum sevesi

49a

Sîm û zeri çok hûsî

Bilmem ana netlemeli

Bazâr idüben sîm u zeri

Sevmeli böyle güzeli

Ma mülki ma seri

Cümle feda eylemeli

Dûhter-veş bileli ten

Nâzikdir gonca-i dehr

Bir mecidiye virüben

Bir öpücük istemeli

Bade sun gül-gîne

Turma sarıl garîbine [70]

İçliginin her yerine

Dikmeli altun vemeli?

Dikse dînsiz nâz iderek

Ve hem utanup hem gülerek

Söyleye cânım diyerek

[70] Garib kelimesinde “ayn” harfi gösterilmiştir.

Geldi bir yesem o dili

Temetü’t-tamâm oldı

49b

TÜRKÎ

[15’li hece ölçüsü]

Mübtelâyım hatırımda fikr-i yâr olsın da gel

Gülâ cemâlin görmeyeli âhım zâr olsın da gel

El çeküp kalsam kâr etmez ‘aşk beni rahat komaz

Başda sevdâ dilde zahmet kalbde nâr olsın da gel

Geldilerse de bu cihânda sen bulursun devleti

Ehl-i dil kâmiller ile ider dâ‘im sohbeti

Sakın o câhiller ile etme dâ‘im ülfeti

Et-tamâm

‘ÂŞIK ‘ÖMER

[11’li hece ölçüsü]

Sana dem sana ey ‘**Âşık ‘Ömer**

Gerçek ‘âşık isen dinden haberü

Eger bilür isen kâftânı kefeni

Yedinci melekden nûrdan haber vir

‘Âşıklar söylenür her dâ ‘im kasdı

Sarı öküz ayagın yalaga basdı

O nurdan kandili ‘arşa kim ‘asdı

Daha yukarıdan bana haber vir

Balıgın agzına yazılan yazı

Yunus balık ile etdi niyâzı

Asla terk itmedi beş vakd namâzı

Vahdin nice bildi andan haber vir

50a

TÜRKÎ ‘ÂŞIK ‘ÖMER

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Ustaya hizmet idenler yol bilür erkân bilür

Şeytan[a] hizmet idenler ateş-i sûzan bilür

Bir İncîl bir Tevrat Zebûr Kurân dört kitâ[b]

Ma’nâsını okuyup yazan bilür

Cennet bek mübâhdur hasseten nûrdan yapusı

Yetmiş sâ’at yerden gelür misk-i anber kokusu

Yedi iklim dört köşedir bu dünyânın hepsi

Hûblân fânî dünyâyı devr idüp gezen bilür

Der ki **‘Ömer** şu cihânda dert benim mihnet benim

Çok şükür hüdâya söz benim sohbet benim

Yetmiş iki çocuksun hepsi dir cennet benim

Vermem bence belli olmaz (…)sübhân bilür

Et-tamâmü’t-tamâm

51a

NESİMİ

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Sûre-i şemsü’d-duhâ[71] câna bugün vechindedir

İnnî ve’l-leyli izâ yagşa[72] iki zülfündedir

Çün beneynâ fevkakum sebân şidâden[73] didi Hak

Hem ce’alnâhu sirâcen[74] ol yedi hattundadır

Rabbü’l-ekrem çün ki sana ta’allîm eyledi kalem

Allemel insâne mâ-lem ya’lem[75] ol ilmindedir

Ve’s-semâ zâtü’lburûc[76] ol sac [û] kaşın [û] kirbigin

[71] a.g.e., Duha Suresi. Manası: Güneşin doğuşuna and olsun.
[72] a.g.e., Leyl Suresi. Manası: Karanlık büsbütün geceyi örttüğü zaman.
[73] a.g.e., Nebe’ Suresi Manası: Ve üstünüze yedi sağlam bina (sema) çattık.
[74] a.g.e., Nebe’ Suresi Manası: Kandil yaptık.
[75] a.g.e., Alak Suresi, 5. Ayet. Manası: İnsana bilmediği şeyleri öğretti.

Hem ce'alnâhu tabâkâ sebân ol eflâkındadır

Aynına yazmışdır nasr-ı min'elbeşer[77]

Okıyan fethun karîb[78] cümle dalındadır?

Zülf [û] kaşı sakf-ı merfû' oldı agzın selsebil

Cennetiyle hûr [û) gılmân beyt-i ma'mûrınadır

Zülf kaşı kirpigin çün Hak didi ümm'ülkitâb

Fîh esrâ-yı semâdan şâhı hem lütfündadır

Ya Muhammed Ahmed Mahmud Kâsımın yakîn

52b

TÜRKÎ SEVDÂYÎ AHMED

Tecnis

[11'li hece ölçüsü]

Deli gönül seni gördi âh çekar

Derdimin dermânı sensin efendim

Dembedem çeküp yolları bakar

[76] a.g.e., Burûc Suresi. Manası: Burçlara sahip gökyüzüne and olsun.
[77] İnsanların yardımıyla.
[78] a.g.e., Saff Suresi, 13. Ayet, manası: Yakın olan fetih.

Gönlümün aglatıcısı sensin efendim

Gönül verdim sana ey melek şâhıi

Şu ‘âlem içrede sensin bir mâhi

Sana yandım her dem ey hûblar şâhı

Bülbüli Şeydâ da sensin efendim

Güzel seni gördim divâne oldım

Cemâlin şem’ine pervâne oldım

Gönlüm sana virdim mübtelâ oldım

Ol şâhîn bakışlı sensin efendim

Kimseler görmemiş sen gibi güzeli

Ela gözlerini her dâ’im süzer

52a

Salını sallanı bir hoşça gezer

Ol keklik sekişli sensin efendim

Her dâ’im gelursin ol selv-i revânım

Sana söyliyorum ey sırr-ı beyânım

Seni sarmaga vardır fermânım

Fermânlı nev-civân sensin efendim

Ayakların pice pice[79] basarsın

Zerrece sözime birden küsersin

Hâlin arz etmeden yekden kesersin

Ol güzel mâhı-tâb sensin efendim

Dir **Sevdâyî** şını bir elif alur

Âhirinde bir kef ile ra gelür

Bâ-yı gedâ ana ya bilür olur

Gözleri şems-i rak sensin efendim

Sarhü'l-hami 'alî aganın

Mahtûmî Sevdâyî Ahmed

1240

53b

[79] Piç: Kıvrım,büklüm

TÜRKÎ DERTLÎ

[11'li hece ölçüsü]

Kanâ'at mülkünün padişâhıyım

Evrâd ezkârım afuvven (afvû) gafûr

Cümle fehlu kâ'in? pûr günâhıyım

Şevket-i dârâtım sabûren şekûr

Dört melek halketmiş hallâk-ı cihân

Her yer bin yer imiş müvekkil her an

Mikâil bârân Cibrîle Kurân

'Âzrâilen ervâh İsrâfîl sûr

Varup bir şecerden hitâb alurdı

Vahy-i rabbâniye hayrân kalurdı

'Âklı fikri virüp hamuş oldı

Mûsâ'ya tecelli göründükçe Tûr

Ehl-i aşk olanda nâmûs 'âr olmaz

Aşkın deryâsın had kenâr olmaz

Felek kendisine bi-karâr olmaz

Vakt olur hükm ider Süleymâna mûr

Beni mecnûn etdi bir sacı leylâ

Gitmiyor sevdâsı başımda hâlâ

Dertlî her nereye yazdıysa mevlâ

Kasâ[80]sına rızâ belâsına sabûr

Temet

54a

TÜRKÎ ‘ÂŞIK ÖMER

11’li hece ölçüsü

Bilmem sarhoş mudur uyhudan kalkmış

Ala göz siyâh sürmelur çekmiş

Durmuş (…) gerdân dökmiş

Salıvirmiş ince belin üsten

Kılar zikr-i dininin akdar seçilmez

Yüzine bakılmaz ay ile gerdân

Agzın şems-i kamer dişlerin nûrdan

Kırmızı yanaklar (…) yel gibi

Tamam

1239

54b

[80] Kaza

55a

KALENDÂRİ

[Mefûlü mefâîlü mefâîlü feûlun]

Nasıl medh ideyim seni sultânım

Rumeli Bosnalı deger gözlerine

Akrânın bulunmaz rûh-ı revânım

İzmir'di Konya'yı deger gözlerine

Yüzine örülmiş Yûsuf nişânı

Gören üftâdeler kalay kafdan?

Yunun[81] Gürcistân'ı Ezrum[82] Van'ı

Kars Akıska[83] deger gözlerine

Kimsede görmedim sendeki nâzı

Tunus Trabulus Mısır Hicâz'ı

[81] Yunanistan
[82] Erzurum
[83] Ahıska

Yemen’i Bagdad’ı ‘Acem Şirâz’ı

Belkı [84] Bukara[85]yı deger gözlerine

Afv-ı Rabbinden eyliyor medhin

Al yanakdan olsa bûse himmetine

Yüz bin sarrâf gelse bilmez kıymetin

Büsbütün cihânı deger gözlerine

Temet

55b

TÜRKÎ ‘ÂŞIK’ ÖMER

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Aglamakdan dîdemi gîryân iden karşımdadur

Sinemi Mecnûn gibi gurbân iden karşımdadur

Gice gündüz aglamakdan zârım bir haber

Gönderub derde elîm mihmân iden karşımdadur

Şems tûlû’ idi semâdan şimdi çıkdı afı-tâb

Kıl zahm-ı kahharü’s-sem şâh-ı ‘âlem-i hûb

Gönlümün mülküni yıkup iyledin cânım harâb

[84] Belh.
[85] Buhara.

Bi-burhân? cevrini yayan iden karşımdadur

Sen cihânın Yûsuf'usun ben Züleyhâ'yım

Müddeti Yagkûb[86] şâhir-zârı efgân kılayım

'ibret etdum ben rakîbe ben de cevrim bileyim

El durup biçâre kurbân iden karşımdadur

Bu '**Ömer** Mecnûn oldı ey sanem kıl ilâc

Göz 'acup katlim fermân iden karşumdadur

Temet

1239

56a

MANİ

[7'li hece ölçüsü]

İnceyin egensin mâ'ilim cilvesin

Yüz yârim koşu (…)

MANİ

[86] Hz. Yakub

[7’li hece ölçüsü]

Armud daldan düşer mi/ günden yanı bişer mi?

Sevüp sevüp ayrılam/ şanımız düşer mi?

MANİ

[7’li hece ölçüsü]

Gicenin degse sesin uyandım bir sesin

Yârim gönlün bute şehvet düşidim ana sesin

MANİ

7’li hece ölçüsü]

İstanbulda minareler? belkıs? çınar? yar

Benden selâmlur olsun karamuk güzele

MANİ

(…)

MANİ

(…)

57a

İLAHÎ

[8'li hece ölçüsü]

Mübârek yüzini görem

Türabına yüzüm sürem

Bu cânın yolına koyam

Şefa'ât ya Resûlallah

Yüzim kara günâh-kârım

Velâkin 'âşıkam zâra

Şefa'ât senden umaram

Şefa'ât ya resûlallah

Bilhakki leylâ mirâc

Olursun 'âlâma sertâc

Cümle 'âlem sana muhtâc

Şefa'ât ya resûlallah

Defterlerim hisâb oldı

Günâhlarım azab oldı

Câger yandı kebâb oldı

Bu dünyâlar harâb oldı

Âlâ ey cânımın cânı

Şefa’ât ya resûllallah

Nebîler şâhı sultânı

Şefa’ât ya resûlallah

56b

Diyârı şehri terk etdi

Seni ârzûlayup geldim

Gurbet beni ihtiyâr etdi

Şefa’ât ya resûlallah

Dilerim ki sana varam

Mübârek ravzanı görem

Eşigine yüzim sürem

Şefa’ât ya resûlallah

58a

TÜRKÎ

[11'li hece ölçüsü]

Ben de şu dünyâya geldim geleli

Bir gün şâz olupda güldük mü gönül

Mefâsı [87] yok imiş dilber sevmenin

Kasdı cân imiş bildik mi gönül

Gice gündüz yârin hâyalin kudarım[88]

Mefâsız dilberin (…)

Bir beşe degil nicesin sevdim

Hiç birinden mefâ bildik mi gönül

Nerde güzel görsen benin ögersin

Ben senin derdini çekemem dilber

Her nereye varsan yerin bilürsin

Hayûn elemden aşinâ olursın

İtme gönül bir gün pişmen olursın

'âkıbet sürem gelürsin gönül

[87] Vefâ
[88] Hayâlin kurarım

58b

NESİMÎ

Sûre-i semi

TÜRKÎ ‘ÂŞIK ‘ÖMER

Cân-ı dîlden mal aldım bir kâşı kemân ben

Yitürdüm aklım başımdan düşeli sevdi ben

TÜRKÎ KEREM

[11’li hece ölçüsü]

Durna gidersen bizim illere

Tercan’da bir haste gördim diyesin

Eger bir su‘âl soran olursa

Tercan’da haste gördim diyesin

Ben uçardım kanadlarım kırıldı

Kurbet ilde kara bagrım delindi

Ben bir sefîlce kulın yolındı

Tercan’da bir haste gördim diyesin

Haste düşdim kimse bilmez hâlimi

Almadan aldırdım gonca gülimi

Ne diyâra gidem bilmem yolımı

Tercan'da bir haste gördim diyesin

Kerem direm haste düşmüş iniler

Âh etdikçe kulakların cınlar

Hâcı Bekdaşı küçügi bunlar

Tercan'da bir haste gördim diyesin

59a

TÜRKÎ 'ÂŞIK 'ÖMER

[11'li hece ölçüsü]

Hecrin köşesinde yuturum[89] haste

Gözlerim yolda kulagım sende

Yürahinin yandı vücûdum tenim

Bu zâ'if çeşmim ne zamân gelür

Hicrân köşesinde yuturum haste

Bu za'if canıma cân ne zamân gelur

Gözlerim yoldadır kulagım sesde

Mâhımdan bir haber ne zamân gelür

'Aklımı zay etdi kaşları hilâl

[89] Yatarım.

Anın içün gitmez gönlimden melâl

Süzüşdin yârin lebleri

Zülâl dişleri dürdânem ne zamân gelür

Dizüşüp aglarım aman ala aman

Bu derdi çekmege kalmadı dermân

60a

İSİMSİZ

[11'li hece ölçüsü]

Verin gidün anam yasını yaslanasın

Alup kitâbların ögün yoksın?

Benden şimden göremen etsin

Serin ne nicesi elde dest verin

Sûretim versinlür? (…)

Gömlegim versinlür sim kılın?

Garib yigit alsındı saran(…)

Gurbet elde alup kıldı deger verin

61a

TÜRKÎ

[Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün]

Hatleri zülfi melil tale? efâlin murûr

Bagçenin (…) bahanın (…)

La'lünün bâkîdir ahmerden da'ima senin

Gelmemişdi mislin cemden hüri [û] gılmân

'âşık naz ilen derde dermân senin işin

Bendeki katlim destim fermânın sor

Hakk seni ögmüş yaratmış sen güzeller şâhısın

Her nevi hüsnin ziyade[90] yeryüzinin şâhısın

Lale bagında mecliste 'âşık hem zar (…)

'aşk bedestânında hân-ı mercânın sor

'arşın nurundan yaratmış ola seni Rab

Hakibâyı yüzin sürenler hiç olur mi nâmerd

[90] Zı ile yazılmış

Sen cevher ma’denisin bu ömür bir zekât

(…) bu muhit buse ihsânın sor

Tamam

61b

4

BAKIYESİ

[11’li hece ölçüsü]

Niçün düşdin cânımun kasdına

(…) gelsun zebâniler üstüne

Tokuz ay yanasın bir yan üstüne

On bir ayda cân viresün sevdigim

VEZN-İ AHER

[Müstefilâtün müstefilâtün müstefilâtün müstefilâtün]

Ey vasl-ı cennet kıl câna minnet vay servikâmet cân içre cânsın

Kıl câna minnet vay servi kâmet cân içre cânsın bagı fidânsın

Vay servi kâmet cân içre cânsın bagı fidânsın gözden nihânsın

Cân içre cânsın bagı fidânsın gözden nihânsın cânım cânânsın

Üftâden oldum gül gibi soldum sor bana noldum cevrinle cânân

Gül gibi soldum sor bana noldum cevrinle cânân oldum perîşân

Sor bana noldum cevrinle cânân oldum perîşân ey fitne-devrân

Cevrinle cânân oldum perîşân ey fitne-devrân ahir zamânsın

Bir hûb-edâsın pek dil-rübâsın pek bir cefâsın sırrın bilinmez

Pek dil-rübâsın pek bir cefâsın sırrın bilinmez nakşın alınmaz

SEMÂ'Î

[Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün]

Aman ey derde dermânım devâdır ismin 'âlemde

Aman ey câna cânânım devâdır ismin 'âlemde

Yetişdirdim semâlara hemân bu âh ile vâhı

Aman ey 'âlî sultânım devâdır ismin 'âlemde

Bana lütf eylesin şâhım tövbe bir kerecik olur

Aman ey gonce fidânım devâdır ismin 'âlemde

Gamın eyliyor **Zühdî** yolını dâ'im

Aman ey derde dermânım devâdır ismin 'âlemde

62a

5

SEMÂ'Î

[Mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün]

Gelür gelsin semâ çağlar gelür gülzâr hâra oynar

ider râh ü figân bülbül kılar gül intihâr oynar

A gonca lâl sefil gezer câme-i taglar

Aman sâfî güzel sâfi gönlümde fikr-i yâr oynar

Şarâb içmen bugün gördüm o şûhî cilve-kâr oynar

Niye fasl-ı bahâr oldı erişdi mevsim-i ‘işret

Bu mevsimde gerek bulsun dili divâneler şöhret

Niçün turmaz gönül titre bembe? var bunda ehl-i beyt

Ne lâzım söylemek gayrı bu hep cânım zülâm olsun

Dilerim bâb u lütfündan üftâdı gulâm olsun

Sana ey sevdigim neyden otuz bin kez selâm olsun

Aman sâfi getür sâfi gönlümde fikr-i yâr oynar

Şarâb içmen bugün gördüm o şûhî cilve-kâr oynar

62b

10

KOŞMA

[11’li hece ölçüsü]

Ey nâme selâm it yârime benden

Böyle magrûr olup yüze çıkmasun

Yohsa ‘azlime mi fermân iderler

Bir kere ‘âşıklar yüze çıkmasun

Daha pek küçükdür hâlimden anlamaz

Arz-ı hâl eylesem sözim dinlemez

El baglasam karşusında söylemez

Kimsenin sevdigi yüze çıkmasun

Benim nasîbimdir bu sözim ana

Sözime incinüb küsmesin bana

Çekmesün süngüsin bir kere bana

Siyâh zülüfleri yüze çıkmasun

Nâzîfî günbegün artar figânım

Hâlime rahm itmedi kaşı kemânım

Koy beni öldürsin rûh-ı revânım

Tek böyler yâralar yüze çıkmasun

63a

11

DESTÂN

11'li hece ölçüsü

Küsme eyle sözimi 'âkilâna bak

Nider hakîkatden beyânı güzel

Yârâna karîb ol nâdânı bırak

Kıymetini bilen insânı güzele

Kıl bu sözlerimi gûşine perçîn

Sakın bir kimseye hiç eyleme kîn

Seni zem idenin sen eyle medhin

‘ârif ol mûcib-i ‘irfânı güzele

İncitme kimseyi ey baht-ı bâlâ

Zebur-ı? adl mülkidir ka’be-i ûlyâ

Herkesi hâlice hoş görmek ola

Sabr ol her hâle hûbânı güzele

İl içün kendini ateşe yakma

Men ‘aref dersini elden bırakma

Kendini bil illen gıybete bakma

Menden sadr olan noksânı güzele

Seni elsîne (…)sen elsîne özden

Lisânını hıfz (…)

İhyâ beninden gel çıkma gözden

Çünki niceden meydânı güzele

Kendini bilmeze pek olma yakın

Sonradan görmüşe borc itme sakın

Asâlet rütbesin gögsüne takın

Zülmünden çık mâh-tâbânı güzele

Her du'â içinde dile özini

Elin aç mevlâya döndür yüzini

Ölmeden cennete dikme gözini

Evvelen nâmlı imânı güzele

'amelsiz 'âlimi alma bir pula

Bendini tut git (…) yola

Hâlinden şikâyet eyleme kula

Rezzâk 'âlemde cemâli güzele

Rızk içün 'âlemde hiç çekme kaygu

Gelür görinmezden çok sayma saygu

Sûretâ bedende âdemsin yâhû

Seri fâsın? eyle armâni güzele

12

Kendini medh ider şeyh degil ya âh

Esrâr-ı tevhîde olmadan (…)

Elinde bir tesbîh başda külâh

Dürlü dürlü söyler yalânı güzele

Yalâncının adıdır anıldırır

Ona namâzın adı şecâ'atlidir

Dogrı söyleyen kabâhatlidir

Şimdi yüzsüz devrânı güzele

64a

13

DESTÂN

1

Bin gırr u nâz ile eyyâm-ı bahâr

Gûhî nezâketden gösterdi serî

Kahrımân zemherî efe rüzigâr

Çekdi tabûrını kıldı seferî

2

Beyâzın çekdim yâsin? gösterdi cihâna

Hamusın kılıç çekub gird[i] meydana

Kalkanı çekdim batmasın al kana

Feth itdi hamusını aldı şehri

3

Sâhir bir darü’l fücûr? gördi bu hâli

Topladı başına yedi kralı

Sihr için çekdim açarken falı

Havâce benefşe[91] geldi ilerü

4

Başladı çekmege kahhâr ismini

Yazdı bir vakt içre ism-i resmini

Kaldırdı ortadan anın cismini

Bir darü’l fücûr üzre buldu zaferi

5

Çekdimle benefşe bir nice eyyâm

Soguk korkusundan su muydu ahkam?

Teşrîfine hasret çekerken encâm

Nevrûzî sultânın geldi haberi

64b

6

‘Asrında ısbanak[92] geldi zuhûra

Hakk kısmet eylesün ehl-i gurûra

Müflisleri sogan bahr-i surûra

Gark-ı lütüflar çokdur bederi

[91] Menekşe
[92] Ispanak

7

Ardınca yetişdi burasa[93] zeybek

Başı açık egninde sâde bir gömlek

Tonı yeşil sakal beyâzın hem seyrek

Şeyh sögüt (…) kuşansın kemeri

8

Kara gözli uzun ayaklı lak lak

Nâ-gâh gelüp çaldı kapuyı tak tak

Haram sarâyına girdi dal taşşak

Topladı başına hep serçeleri

9

Halvet hânesinde ibibik hâlâ

Görince nevrûzî oldı budala

Belinde peştemâl yanında vala

Na[z] û nezâketle çıkdı taşırı

10

Teşrîf itdi hemân nevrûzî sultân

Sarsıldı bütün eşyâ-yı cihân

Hamısın başına kondı bir togan

Mahv oldı kalmadı hiçbir neferi

[93] Pırasa

65a

11

Başın kaldırdı marul bak o esnâda

Yeşil câme giyen geldi piyâde

Sirke yogurt zeytun sarımsak-zâde

İstikbâle çıkdı bu dört kemterî

12

Dilber zülfi gibi çıkdı çemenler

Gayza düşdiler gonca (…)

Güya çalındı sorgıp oldı tenler

İhyâ itdi nevrûz cemler şeceri

13

Sünbül kâküllerin dökdi gerdâna

Açdı nikâbını girdi meydâne

Selâm virüb susam durdı bir yane

Erguvânda geldi gir[d]i içeri

14

Kınalar yakmasın hazin? nergisi

Kurbanlık koç gibi kılmasın hakkaten?

Münkiri irşâda manend nergisi

Mâ‘sûr olup gelsin Hak peygamberi

15

Yeşil çadır içre lâle-i ahmer

Şehîd-i fâni gibi oldı münevver

Kerbelâ sırrına olanlar mazhar

(…) Yâd itmesün nurı (…)

65b

18yok

26

Gelü gök yüzinden bir na’ra tablak

Nedir deyü bakdım gördim hep çaylak

Yaglı kurşun gibi imânı çıblak

Pervâzla gelür gayet haşarı

27

Geldi ol biçâre seyyâh akbaba

Koymasın gezmedik şehr [û] kasaba

Başında karkalar gelmez hesâba

Kimi kak kak git der kimi gel beri

28

Başladı geçmeler turna taburı

‘ibretle bakarsa gaflet şaşurı

Karakuşun didikleri imânı kurı

Geçdi önlerine çekdi neşteri

29

Biçâre turnalar tutdı bir feryâd

Bozdı sâflarını kâfir cellâd

Me’yûsı oldı ahr misâl-i şeddâd

Geri geldi ol dem kuşlar kaşmeri

30

İncü gibi akdı bunca revânlar

Seyrâne çıkdılar tâze civânlar

Elvân elvân açdı cümle fidânlar

Saçdı yeryüzine misk-i ‘anberi

66a

19

38

Hakikat yerine gelib de hasret

Gül-zâr fenâya itmez ragbet

Eger ‘âşıkında var ise gayret

Varsun bir dâneden alsun hüneri

39

Âkile mizân-ı hikmet bu dünyâ

Münkire esbâb-ı ‘ibret bu dünyâ

İnsâna bir büyük kısmet u dünyâ

Bu yerden açılur maksûd derdi

40

Hamd olsun bahâra erdik kadriyâ

At sürüb meydâna girdik kadriyâ

Şeş çehâra beş yüz verdik kadriyâ

Târîh itdik gördigimiz zarı

KOŞMA

[11'li hece ölçüsü]

Hüsnüne magrûr olma ey ruh-ı mâhım

Niceler bu tarz-ı revîşden geçdi

Bâlâya (…)elvâh-ı âhım

Gûh âhım tıg-ı keşîşden geçdi

Seni bî-mürüvvet seni bî-vefâ

Kim kime iylemesin itdügin bana

Şimdi yâr olmaglık istersin ama

Neyleyim sevdigim iş işden geçdi

Bülbül-i şeydâyı kafesden uçurduk

Elimiz irmedi gitdi kaçurduk

Biz güzel sevmeyi gördük geçürdük

Bu 'âşıklık alış verişden geçdi

66b

11

Zanbak dedikleri vezîr-i güldür

Vezîr-i gül olanın yâri bülbüldür

Yâri bülbül olan hep ehl-i dildir

Ehl-i dil olandır hakkın müfteri

22

Sarı şebboy il beyâz gülzâr

Sarmaş dolaş olmuş bu il dildâr

Gûşe-i ‘uzletde feslegan nazar

Mest etdi mestâne ehl-i dilleri

23

Ziyâ tavus gibi solmaz çiçegi

Rengaren örünmüş nakş ipegi

Kadife denilen gözler bebegi

Devr ider esdikçe seher yelleri

24

Kuşatdı dünyâyı dürlü çiçekler

Hayretde kaldı cümle melekler

Hasretin çekdigim sivrisinekler

Takmış takındırmış hançeri

25

Başladı şiddetle esdi poyraz

Yokdan peydâ oldı cüzi bir ayaz

Çıka geldi hemân kırlangıc cân-bâz

Haşrı neşr didi geçdi ileri

21

Gark oldı eyice sitâye? dünyâ

(…) bülbül oldılar nüma

Yıldız böcekleri ardınca zira

Sahn-ı gülistâna çekdi feneri

67a

22

Yaşıl zümrüd gibi zeyn oldı zeyn

Kara kışın şerrinde hakk kılsun emin

Her kuş lisânını icrâ-yı ayin

Egninde yazıldı vakti seheri

23

Yeşerdi bülbülün ziyâret-gâhı

Canan alır senin açıldı râhı

Uyandı uykudan hârı siyâhı

Çekdi bülbüllere karşu teberi

24

Düşdiler feryâd-zâra bülbüller

Hazır itdi cismin dâra bülbüller

garîb garîb bagırıp hâra bülbül

‘alîl mahzûn gezer zîr û zeberi

25

Uyandı bülbülün zârına güller

‘arz-ı cemâl etdi yarına güller

Yandı bülbüller reh-nârına güller

Kâfir dikenlerden yangun cigeri

26

Güller güftâr ider bülbüller aglar

Bülbüller zâr ider hep güller aglar

Güller firâr ider sünbüller aglar

Tutdı gülistânı matem (…)

27

Ma’şûkından cüdâ düşen ‘âşıklar

Nice âh itmesun bagrı yanıklar

Agyâr didikleri zu’mu fâsikler

Helâk etdi nice şâb [u] (…)

67b

Yakdı ciger-gâhım âh Kerbelâ

Gayb itdi on iki şâhı Kerbelâ

Çün Hayber gâhî gâhî Kerbelâ

Cem'-i 'âşıklar bek oldı ezberi

Gördigi nesneyi müflis nümâsı

Aldı agûşuna cefâ sefâsı

Kara yüzlü pire başlar belâsı

Tahta kehle[94]siyle çekdi 'askeri

Baş egmiş gökde ezhâr-ı yıldız

'ibâdetle meşgûl gice û gündüz

Kendi hâlinde dervîş-ân nevrûz

Varup dag başına atmış minderi

Baş açık karanfil rû-yı semâya

Açub nikâbını turmuş dünyâ

Hüsn-i Yûsuf gibi bin Mehlikâya

Hükm ider çiçegin bu ser-'askeri

[94] Bit.

Yaşıl hil’ât gark olup zanbak

Gösterir Mansûra sırrı ene’l-Hak

Bunda da bu sırrı görmeyen ahmak

Noksândır imânı kılsun hazeri

SONUÇ

Âşık şiir geleneğini için antoloji mahiyetinde olan cönkte, bilinen şairlerin şiirlerinin yanında bilinmeyen şair ve şiirler de gün yüzüne çıkarılmıştır. Yunus Emre, Baki, Âşık Ömer gibi ünlü şairlerin bile yazılı ve bilinen şiirlerinin değişik formları bulunmaktadır. Halk şiirinin şifahi yönü, tek ve bilinen bir kaynaktan çıkan ürünlerin bile varyantlaşarak değiştiğini gözler önüne sermiştir. Geniş şair ve şiir yelpazesiyle bu cönk metni, birçok dönem aşığı ve âşık şiiri hakkında bilgi vermektedir.

Destan-ı Terzi metni ve Bâkî'nin divanında yer almayan mısrası gibi bilinmeyen birçok metine; Sabrî, Mecnûnî ve Vehâbî gibi tanınmamış birçok aşığa yer veren cönkte, Türk Edebiyatı'nda gün yüzüne çıkmayan birçok şahıs ve ürünün bu cönklerde gizli olduğunu göstermektdir. Dilden dile dolaşan ve ilk icrasından farklı özellikler ve yorumlar kazanan ürünler, Halk edebiyatı için hem dil hem içerik açısından değerli kaynaklardır. Bu şiirler ve şairler, yeni çalışmaların esin kaynağı olacaklardır.

KAYNAKÇA

ARTUN, Erman, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2008.

ARTUN, Erman, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005.

ARTUN, Erman, *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2004.

ASLAN, Namık, "Manzum Dinî Hikâyeler ve Kirdeci Ali'ye Ait Olduğu Söylenen İki Hikâye Metni (Güvercin ve Geyik Destanları)" *Erciyes Üniversitesi Sosyal Biimler. Entitüsü. Dergisi* S.20, Kayseri 2006.

BAKIRCIOĞLU, N.Ziya, *Yunus Emre Divanı*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1981.

BÂKÎ DİVANI, haz. Sabahattin Küçük, Kültür Bakanlığı, Ankara, 2015.

ÇOBANOĞLU, Özkul, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemlerine Giriş*, Akçağ Yayınları, İstanbul 2007.

ÇOBANOĞLU, Özkul, *Âşık Edebiyatı Geleneğinin Eminönü Merkezli Aşık Edebiyatı*, Eminönü Belediyesi Yayınları, İstanbul 2006.

ÇOBANOĞLU, Özkul, *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü,* Akçağ Yayınları, İstanbul 2000.

Derleme Sözlüğü, Komisyon, C.I, II, III, IV, V, VI Türk Dil Kurumu Yayınları Ankara 1968.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitapevi Yayınları, Ankara 2010.

DİZDAROĞLU, Hikmet, "*Halk Şiiri-Saz Şiiri*"

ELÇİN, Şükrü, "Cönkler ve Mecmualar Üzerine", *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, C. I, Ankara 1988.

ELÇİN, Şükrü, "*Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu*" *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, C. I Ankara 1988.

ELÇİN, Şükrü, *Âşık Ömer*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1999.

ELÇİN, Şükrü, *Gevheri Divanı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 1998.

ERGUN, Saadettin, *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri*, Semih Lütfi Matbaası ve Kitap Evi, İstanbul 1938.

GÖKYAY Orhan Şaik, "*Cönkler Üzerine*", Folklor ve Etnografya Araştırmaları, İstanbul 1984, s. 107-173.

HALICI, Mehdi, "*Âşıklık Geleneğinin Kökeni*" *Çağrı*, S. 436, Ankara 1996.

KARAER, Mustafa Necati, *Karacaoğlan*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1988

KAYA, Muharrem, "*İstanbul'un Çalgılı Kahvehanelerinin Halk Edebiyatı Açısından Önemi"*, Türk Edebiyatına Açılan Pencere İnci Enginün Armağanı, haz. Hülya Argunşah, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, s.329-336, Ankara 2014.

KÖKTÜRK, Şahin, *Cönklerden Bir Cönk-AMASYA CÖNKÜ*, E Yazı Yayınevi, Samsun 2007.

KÖPRÜLÜ M. Fuad, *Edebiyat Araştırmaları 1-2*, Haz. Orhan F. Köprülü, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1989.

KÖPRÜLÜ M. Fuad, *Saz Şairleri I-V*, Akçağ Yayınları Ankara, 2004.

OĞUZ, M. Öcal, ed., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara 2013.

ÖZDEMİR, Z. Ahmet, *Avşarlar Ve Dadaloğlu*, Dayanışma Yayınları, Ankara 1985.

SAKAOĞLU, Saim; ALPTEKİN, Ali Berat, *Türk Saz Şiiri Antolojisi*, Akçağ Kitabevi Ankara, 2008.

SÜER, Fatih Ramazan, "*Bir Segirname Örneği ", Turkish Studies*, s.287-304, 2011.

SÜMBÜLLÜ, Yusuf Ziya, "*Yeni Bir İhtilâcnâme Nüshası Üzerine Değerlendirme*", *TiDSAD*, S.6, s.174-196, 2016.

TARLAN, Ali Nihat, *Fuzuli Divanı Şerhi*, Akçağ Yayınları, İstanbul 2014.

YAKICI, Ali, "*Âşık Tarzı Türk Şiirinde Destan Türünün Tasnifi*", *Milli Folklor*, S.19, C.3, s. 19-22, Ankara 1993.

YILMAZ, Yakup, *[H] 1285 Tarihli Bir Cönk*, *Turkish Studies*, s. 887-925, 2011

Zariç, Mahfuz, "*Geyik Destanı (Destan-ı Geyik), Ebû Zerr ve Kardeşlik Eğitimi*", *Heceöykü*, S. 63, s. 144-153, Ankara 2014..

Zariç, Mahfuz, "*Güvercin Destanı- Destan-ı Gögercin*", *Hece*, S. 197, s. 134-140, Ankara 2013.

DİZİN

‘

‘ÂLÎ, 49
‘AZÎZÎ, 48

A

Ahmet Kutsi Tecer, 10
Ahmet Yesevi, 1, 2
Akıska, 165
ÂŞIK ‘ÖMER, 141, 157, 158, 172, 173
ÂŞIK MAHMÛD, 106
ÂŞIK MEHMED, 147
ÂŞIK MUSTAFA, 144
Âşık Ömer, 5, 6, 7, 29, 32, 194
Âşık Tarzı Edebiyat geleneği, 1
Âşık Veysel, 10, 11

B

Bagdad, 165
Bahşî, 6
BÂKÎ, 47, 195
baksı, 1, 2, 3
Bayburtlu Zihni, 7
Beş Hececiler, 11
Bosnalı, 165

C

Cönk, 28, 35

D

Dadaloğlu, 9, 10, 14, 20
Dertli, 7, 10, 14, 30
DERTLÎ, 162
DESTÂN, 74, 148, 152, 179, 182
DİVÂN, 46, 67, 70
Divan edebiyatı, 2, 4, 6, 21, 31, 42

E

Ebced, 127
Enderunlu Fazıl, 5
Ercişli Emrah, 7
Erzurumlu Emrah, 10

F

Fuzûlî, 68
FUZÛLÎ, 50

G

Garb Ocakları, 9
GAZEL, 53, 68, 69, 71
Gevherî, 102
Güvercin Destanı, 29

H

Hafız Hüseyn, 95
Hayalî, 6
HÂZÂ DESTÂN-I GÖĞERCİN, 74
Hicâz, 165
HÛRŞÎD, 142
HUTBE, 105, 134

I

-I TERZÎ, 152

İ

İLAHÎ, 57, 91, 144, 164, 168
İstanbul, 1, 2, 9, 10, 24, 28
İzmir, 165
İzzet Molla, 5

K

Kadeh-i Câm, 114
Kahvehane Tarzı Âşık Geleneği, 2
KALENDÂRÎ, 45, 46
Karacaoğlan, 6, 7, 20, 123
Karib, 30
Karîb, 118
KARÎB, 135
KASÎDE, 72, 73
KEREM, 172
Konya, 165
KOŞMA, 36, 51, 52, 54, 65, 178, 188
Köroğlu, 6, 14, 18, 19, 20
Kul Mehmet, 6

L

Levnî, 8
Leylâ, 58, 59, 60

M

mahallileşme, 5, 7
Maktûnî, 152
MANİ, 90, 101, 103, 104, 105, 110, 111, 112, 114, 167, 168
Mecnûn, 58, 59, 166
Mehmet Fuat Köprülü, 2
Mevlana, 4
Mısır, 5, 63, 165
Muhammed, 14, 40, 56, 60, 65, 73, 81, 92, 100, 122, 141, 144, 160
MUHAMMEDİYE, 129, 132
Murat Çobanoğlu, 10, 11
Mûsâ, 163

N

Nauman, 2
Nâzîfî, 36, 179
Nedim, 5, 8
NESİMİ, 159
Nûrî, 30, 45, 46, 47

O

Osmânlı, 137, 138
ozan, 1, 2, 3

Ö

Özkul Çobanoğlu, 2, 23

R

Rumeli, 5, 165
Rüya motifi, 14

S

Sabrî, 30, 52, 194
SEMÂ'Î, 54, 125, 129, 177
SEVDÂYÎ AHMED, 160

Ş

Şeref Taşlıova, 10, 11
Şirâz, 165

T

Tekke Tarzı Âşıklık Geleneğini, 1
Tercan, 172, 173
Trabulus, 165
Tunus, 165
TÜRKÎ, 30, 106, 113, 125, 134, 139, 140, 141, 144, 146, 156, 158, 160, 162, 164, 166, 170, 172, 173

V

Vasfî, 41, 110
Vehâbî, 30, 43, 136, 137, 138, 194
VEZN-İ AHER, 176

Y

Yemen, 165
Yûsuf, 30, 43, 116, 136, 140, 165, 167, 192

Z

Zühdî, 53, 177
Züleyhâ, 167

EK - Bel_Yz_K1582 NUMARALI CÖNK

(ORİJİNAL METİN)

Bu eserin;

kataloglanması, dijital ortama aktarılması ve

elektronik ortamda kullanıma sunulması

İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)'nın desteğiyle

İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü (Atatürk Kitaplığı)

tarafından gerçekleştirilmiştir.

Proje No	:	İSTKA/2012/BIL/233
Destek Programı	:	Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı
Projeyi Destekleyen	:	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)
Proje Adı	:	Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması
Proje Sahibi Kuruluş	:	İBB Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Proje Yüklenicisi	:	Yordam BT Ltd. Şti.
Proje Uygulama Yeri	:	Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü - Atatürk Kitaplığı İSTANBUL – Beyoğlu

Bu sayısal kopya; eğitim - öğretim, bilimsel araştırma veya haber amacıyla kullanılabilir.
Ticari ya da başka bir amaçla kullanımı yasaktır.

Akademia Ekonomiczna
Biblioteka Uczelniana
K. 1582

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

فلندارس

1

جانمکی اویار افسه هجرانکه باقیه
دیوانه کوکل یانیجه بریدلن باقیه

کلمکی اغیار ایله اولکوسنه اهلسنه
لیفمکی افتاده لریدرم براقیه

جافا یغی ایکسنه بزلری اولکشمری طبعک
بیکانه سنی کلب رقیب جانته جافا قیه

بانکن سنک وایکی اغیار منافقه
کیت عقلم الکسی بکا بلدرمیا راقیه

بزلری بکوبه لالت وسنان براقیه
تحمل نکرم سنسز کفلن باشنه طاقیه

فلندارس

ای یار بنی سه افسه هجرانه براقه
یاقدن بوقدر یار بنی جانمی یاقه

جانمدن اکرواریسه میلک سنک ای کل
تحمل دیله فوایه قیوب بنمه قاقه

مرکانمدن ایدوب سنک بوزیاش دراجدن
عمرمن اوفنی بزه بنی جانمه جاقه

ای وبرا بنی سنک قدی سروبنه الجک
هرکز رخ کوکی صوکی میل ایلیوب اقه

کل اندر کی بکویه خالف نسیم اوی ادبت
جانه وارینی وارلغله یاریه اودلس باقم

دیوانه

ای حکیمی وقت اولدی کل یانمه الله ایجوه
برعلیجه ایت دردمی یایانمه الله ایجوه

روز هجر یکدی اجل وقتمدر ای لقمانه یوری
طورمه غافل سنی قل در رمانه الله ایجوه

جسم جانمی ربس باندی الکدیه الامله
برایجم صوسبتی سوزانمه الله ایجوه

بویله دلدر اهیله کنجی ملامت بکلرم
برترحم قل دیلی نالانمه الله ایجوه

بویله سویله کوی دیله ای کبه رسلان ای صبا
وصف حالمی اول شهی خوبانمه الله ایجوه

طوندی عزرائیل کریبانمه کی مندر سکا
ال قوشور جانمی جانانمه الله ایجوه

ناطقلده براکه اکوری امرای دیو
نوری اوی فیدا بدل دیوانمه الله ایجوه

باقی

سویلدمز کوکسنه بکا جانانه سویلدک سویلدسوه
نیلدی اول یار عالیشانه سویلدک سویلدسوه

نازیله کفتاری کلمه هلدن ایریبنی
اول جفاوجوری بایانه سویلدک سویلدسوه

دردی عشقی غیریه صورصلدی نه بلسوه جکمیانه
انی عاشقی نالانه سویلدک سویلدسوه

عشقدیه خالی دردیه اولدی احوالنی
باکز قلمه خمی میخانه سویلدک سویلدسوه

باقیادل طورسون کفتاری طاقت وارایکه
وقتدر اول خسرو دورانه سویلدک سویلدسوه

عزیزی

باکز نجوه سویدی جانانه سویلدک سویلدسوه
قوله رحم ایلز سلطانه سویلدک سویلدسوه

نظری ناشادیی الوه الطف ایلسون
کوستر احسانه ایدن اظهار خانه سویلدک سویلدسوه

دلدن اولده سوزی عشقی جاه کزاری یانه یقدم
یزم خوبانه نی نالانه سویلدک سویلدسوه

اول مهلقا سرزلف رخسارینه قرشو طورسون
طوه طشی کوبای هندستانه یرلدک سویلدسوه

اولدیسم غمده عزیزی وصلدن ارشکم
جانک واری ایدن طبیب خانه سویلدک سویلدسوه

تاخ دلبر سوسہ عاشوہ ملکی دردیمہ تاخ لر
تاخ لر کیفیتلیمہ ارباب عشقیمہ تاخ لر

ایلدیمہ کوکلیمہ دوو دوشر مکیجوہ اللہ
غمزہ کار کہ بوزر دلبندیمی کہ تاخ لر

بر قدح میہ رشای نزل سر سر مایی
خواجہ لر عشقلہ مناعیمہ بوقہ بن اندار لر

قجدی دیل غمباز بندہ قوندی قدی نخلہ
نالہ صنم اکد ایلدیمہ اوا ص لر

دیہ الحد خامہ وہ ثمدی الا اوزتمہ غمم
وقت اولدعلے سوزل البوہ قلمہ یاخ لر

وطوا

ھر کتابہ کیم لب لعلک حدیثیمی لر
رشتہ جانہ برلہ عشوہ الحلی شیراز لر

بوندہ دردم راز عشقلہ دیمدم برکمسہ
شرح دوشمشہ بہ سودی سنی دیمو اوا ز لر

شیخ مجانہ بیعہ زوننہ لر مسجد
باطہر یقندہ کرک کیم طوغری بولدیہ اوا ز لر

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

وصاد کاملک شاد ایلدک
نیاز گاه ایلدم داخاسنی
بو نجه فریاد یمه زار ایلدک
عالمده سوه لی بیر ناسنی

عاشقلک اولمی به سنک جانا
جفا فاقرنی ایلدک اجرا
کندک کی دلده حضرتاوله
بر پاره ایلسونه خلیلسنی

غنچه خم ایچونه خلیلم اه و زار
کلسه رویکه باقسونه اغیار
بوحسنه طراوت جونکه سنده وار
بانیچه سوسونه زجاجسنی

نقوشه

جسم ایله حالبوقاجمه سودیکم
سنه کی حسنکه عاشقه بولنماز
سن کی نادانه آجمه سودیکم
سن کی حالده حاضره بولنماز

بو عشقه محبت کلمکی سره
اولیز خلیلکه کرچه دلبره
جهانک دلبری کلمز بره
بقا سنده غیری مقصوده بولنماز

زمره عاشقلر میدانه کلسه
عالمده مردلردن مردانه کلسه
عاشقلرده بر کله فدا نه کلسه
بو بنده بشقه سنه بولنماز

ارایه لک غنچه دی صنجاقلرده
عنقلیب صنه اولسه نه حسنلرده
کنده رخسارکه بر دانه لرده
صبری کی بنده بانه بولنماز

نقوشه

ای کسه غنچه کل دلبری رعنا
ای فاتنی بالله ای ملک سیما
دنیالرالله دارده جاریلور
عاشقلرده کندنه جاریلور

بو دل صنه اولسه دانسانکه
بکلرم روز شب براحسانکه
بلیل زلهزار ایدر دانسانکه
کلی ایچونه بلبلده خاره جاریلور

اغلدرسلک دردیله طوریوب فصحانه
عکسنه دوندردی فتوی دورانه
سنلک کی جیه سنجاغه قصد زمانه
زلفکدن کی بخش ناره جاریلور

غزل

سال دوراندن نه کلدی محرم ماضی آه
نیده ال دعالرانلد بلرآه و آه
شرحه شرحه پاره لرآجدی دوندی اهی دل
شاه حسینا بلیمک کربلده عزم راه

ایندیلر دنیانی ظالمی نفسانی آشکار
بغدده اساسه دینی خاید یزیدی بدلقا
بیلمدکی سندان نسنه لب قیلدک شهید

بیلور ایکنه مادری خدا النسا ابنه علی
کوردی اول سلطان یکم ظلم تقصیری روا

استخوانلری بلا بدر رحمتده مانع طونه
خاک اولوب جسمای بدنم بختی خبر کده کیاه

رباعی

فراغتنه کل کوکل یاکلو اصبه ی نضل دلبر ده
بیلور سبه یکم دنا کلمز جهانه بجعده کوزلر ده

الی یاشه جدار بولی طریقنده
خلقدار اولیاء عاشقه سلطانی وخندده

بوکونه کرسیده برواعظ سوملک آغزنه
بولنماسه کر عاشقه حکم انی میرنه

اولنوب سبه برادری صوفی بزی نایلا خورنه
صانور کم کندی کلمه برابر اولمحتده

فلک عبادی عالمده صافیه الداغه مجنونی
نفس رفیقه اولمه حکم منه مرضی جبرنه

خوشم
کنج باشمده کوکل ویردم سبه سلطانه
نیاله اونه رنده جانده وبره سلطانه سودیکم
اغزکده بیوزکده نصبراله بره
بیاربیاره نانه دوکر سلطانه سودیکم

غافلده باندن جوبسوبه
افتاده لرالطافکی بوروسوبه
طمارلر چقلسوبه فانک فروسوبه
سنه لفده سانده وبره سلطانه سودیکم

ISTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

سبه بانانسنی بیدنه کل میدانه
ترک ایدوب باشی جانی آه قبانه کل غربانه

شبنم دوشمکله کولمه بیوبوبه
یاد ایدرسه اولکوزلری افغانه

جمله نفسکه عالمنه آه ایله باغیه
صفلر ایروبکارینه آه جولانه کل جولانه

من عرف نفسه هو قد عرف ربه

صوفی کروب هوبه آه بیوفانه کل عرفانه

الهی

ساقی دنیایه الدنم بوزده کم قالور صنمه
انع کوزوك غفلتده اویاك انع کوزوك غفلتده اویاك

قالنی آم قالنی حوا قالنی محمد مصطفی بوفانیده اومه وفا
انع کوزوك غفلتدن اویاك

فقیره استغفار ایله اقرار یکی تکرار ایله
یاصلوا بیزار ایله انع کوزوك غفلتده اویاك

ماسوادك یوموب کوزوك درکاه حقه دوندیوزلك
هدایتیده کوشش ایت نسوزیك
انع کوزوك غفلتده اویاك

اگر صنول ایاغند باخیر معنی سکرسه مرادنه ایراگر ایکنجی برمعنی سکر
برابرغ ایله اندک پشیمان اوله اگر اورته برمعنی سکرسه سوکلو اوله
اگر دردنجی برمعنی سکرسه ایاکلکر کوره بعضیلر دیرلرکه اوکونه
سوکلو اوله اگر سه بر برمعنی سکرسه عبادة ایله اگر ه کلی برمقاری سکرسه
کلو اوله اولوح ... بردیرلر اگر جمیع کوکلری سکرسه عبادت

... اوله انشاء الله تعالی

حدیث ... اوزره

من احسن قولا ممن دعا الی الله وعمل صالحا وقال انني من المسلمین

نظم

مصراع اذان آخری بودر

تمت دعوة التامة والصلوة القائمة آت محمدن
وسیلة والفضیلة والدرجة الرفیعة وابعثه مقاما محمودن الذی
وعدته انك لا ... برحمتك یا ارحم الراحمین

نظم

مصراع لوب ایده شرف جاودانی ایدر اوزجانه کندوزیانی
بولدراحرزمانك بوشانی خلوص عالم اولبدور متلاسی
فرشته قویمیوب ایلك ایجاد ایتمکچون جهاد خلقتی افاده
خلوص عالم بوکاهب اولدی معتاد ایجار الی فقیر واغنیاسی
جهنم اهلی بی هرد ولی کوره بقازندن حقارت بورنندن توتوب
باشنه المثل اول یالانی سوزه نقدر بدوی آنی بیلاسی
یعقوب مالنی کندو ایلی اسراف عمرسرمایه سنی ایدوب اتلاف

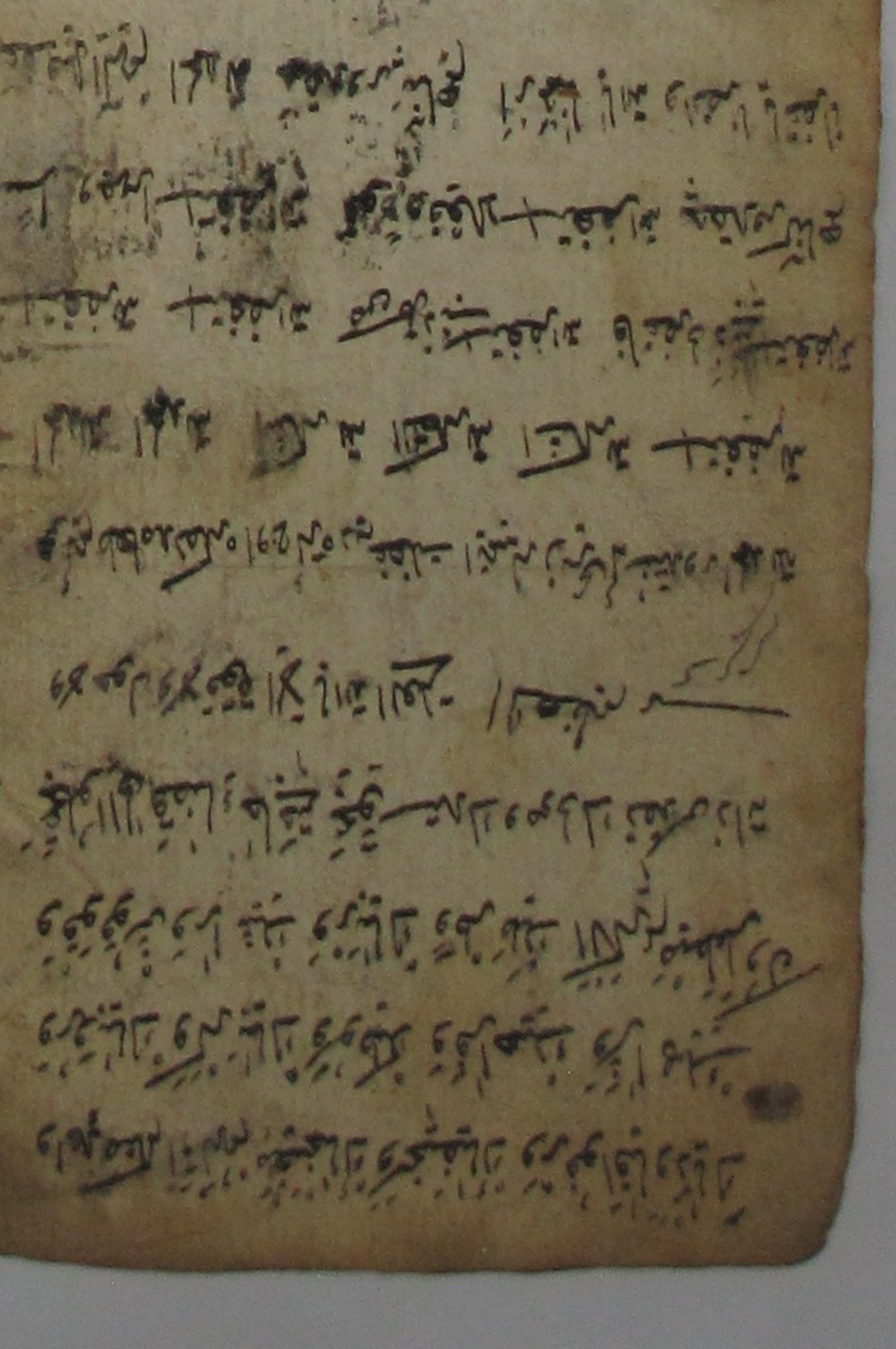

لعنت اولسون غربت الیه ادینه
روبامیم صمبه یتنه دینه

قاچاله قیوم قورشی کلور عقلینه
بزه اغری پنجه باشی غربتك

غربت الده غریب کمدر بلمزلر
اغلیجه جسم باشك سلمزلر

غریب ندر حالك دیکسور مزلر
بولمز یاره نی ایشی غربتك

غربت الده بیه قیمه کیمسه سور
انای بوقه کوزلر ندیه باشی دوکسور

یاریم یوقدر مزاریمه طاشی دکسور
بر چالیدر مزار طاشی غربتك

قرشمه

قدر معودی سنی اوکش برتمش
سپاه بکلر افکار دنی بند ایتمش

بر یانده ضیاسی عالمی طوتمش
بر یانکده بشریه جانی بند ایتمش

OT

[illegible]

[illegible] بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible]

بلبل عاشقه سیه کولدره دائم فغان سیه دلدره
سنده دوشسه دلدره غریب اونمه بلبل

بونس وصورنه بان درکه جرمانده مثلث یوقدرکه
صحار وقتی یاصه درکه بزیده اونوتمه بلبل
اونمه بلبل اونمه بلبل درکی درده قتمه بلبل

غزال

اغلمه طاصبح اولنجه دوردیه ایوب میام
دوکدی کوزیاشنی هم هجیله یعقوب میام
آنه دمنده دوشمی ترک اینمه بنی غام
بلزمکی بوغمدن کوزینه بنه محبوب میام

کاه غام کاه الیم کاه سیتام کاه جفا
چکدم بونلری بنه رغب وغوب میام
ای بکا طالب اولان درد الیم محبت غام
بنی ترک ایله آخی بنه سکا مطلوب میام

ای لبی غنچه فضولی بنیچه فاله اغلمیام
دست جور خله یوکدر سنکم بنی بنه مکتوب میام

دیوان

نالان دلده فالمویلان وده عهدیله امانده یوز
اویمایان جاهل سوزونه عاقبس ایله آزنده یوز

دوشمشام غربت الده واردیم بنه صیلمیه
اولور سوزی طولمز برفنا دنیاده یوز

عاقبل ایلدم برمرشدیه اندیکمی طوناکور
یتمه بیرلده وروب انلر تکه سنده بناکور

یوزده یوکلدوب مطاعلر وروب اندم صطاکور
اویله ایسه دورمز کچر اولوکن واندم یوز

کامیل اولان عاشقه معلوم بزم اصولمز
یاالهی اخرنده احسانه ایت سنوالمز

پیلر بنه ایاقه بنه اولنجه یتمه اولور عالمز
اویمیوز نفسی شیطانه جور میل عصیانده یوز

غریب

غوربت الده باشی یصدیغه کلنده
عجاب نیه وار ایشی غریبلغ

کلدم اولمز کیدم اولمز یانمه
اقاره کوزلرینلغ یاشی غریبلغ

غزال

الهی یاری قبل بکا سنده غیری یاری یوق
نه یوزیله وارم سکا کتا هدده غیری کاری یوق

سوروب بو منزله ایدوم ندمت بحنیه زلیخ
فیانی عشقه یار اولمیه صبا کی قراری یوق

کوکل یار اندی سبحانی کوزوم یاشی جاری قانی
قوبوشاری باشیله جانی بو یولده اختیاری یوق

نه دروشاح فرغنده نظامی تحدی دولنده
بو دهر اوزی غریبنده غریب قالمیه اکاری یوق

بنم عاصی یوزوم قره غریب اقباره بیچاره
قوتشماری بوکوندن ناره یه یانجه یاری یوق

دیوان

ای کنول نشاد اولور سیه چشمك یار اولسونده کور
اندیکنه چوردی کناهی بر کتاب اولسونده کور

نقطه اویوب صفحه لاجوه برعمال اسلمیه
جامه جسنده ابریلوب نه خوب اولسونده کور

قبره دخل اولنجه کلور اول ایکی ملك
منکر نکر اولوقتده برسئوال اولسونده کور

هیبتده دیلدن دولا شوب اولز مانده انسان کرك
صو عنایت ایلمیه اول غریب اولسونده کور

دکرکه عمر اسرفیله جلیسی بشماله اولمه
بو سوزلری اشیدنلر جلیسی بشماله اولمه

بار بلوب برلر وکوکل یقلوب وبرله اولمه
صنر اولوب مخلوقات برخطاب اولسونده کور

غزال

اسمی سبحانه وبردنمی ورنجیده یوردنمی قور
بنم کبی دردیمی ورغریب غریب اوغمه بیلمز

بیلورمی عاشقیسه کوله سنده قوریه کلمز بیله
بنم بنجه کی کوله کوز آقوب اوغمه بیلمز

بروز ایدوب اوجاریسه دکز دریا کبی عیسه
بنم کبی نجاریسه غریب غریب اوغمه بیلمز

بیلورمی عاشقیسه ویرده اوکاریسه ورغایت سرده
سینه یره کی اولدی اوزوه برورنده سینه فتنه بیلمز

قصیده

الدای جانمدن جانی شفاعت یارسوالله
بیلدر شاهی سرطانی شفاعت یارسوالله

سندن یوزدن کوزلرنه کوزلرنه ایوکورینور کوزلر
سندن نورلنه کجه کوندوز لرضیادر یارسوالله

سنی سوملیه یوزی کچر مقبول اولور سوزی
سنی سومیه نمك یوزی قره در یارسوالله

قبر یکزداله قالوه دیکنجه دفترینه یوه دیکنجه
حجی عمالك یوه دیکنجه شفاعت یارسوالله

مقبلره ضب اولدی دریالر ملك ایله دولدی
سندن جفاکارلره دردوه اولدی شفاعت یارسوالله

کناهم جوقدر کمه ورمز دفتی یه کمه یاقورمز
اسرکه یه کناه کارمز شفاعت یارسوالله

مولای انسوده غمانیلرم ایله سوده همدملرم
سندن قیونوره حاجتلر شفاعت یارسوالله

قصیده

ویرانه اولاجه دونیایه رونیاق ور دیونیلرسیه
طیرقوره جوریاله تنه تخم ور دیونیلرسیه

کیدیور دوغری یولدن حقه دخمت ایدر قوللره
حرامه صونیاله الله الیم ور دیونیلرسیه

بلبل عاشق درکولدن دخم قونار دللره
غیبت سویلیاله دللره دیکم ور دیونیلرسیه

صافدن کجه کوندز حضرت ایت اهلی عرفانه
هلاك حرامی سجمیاله جانه جانم ور دیونیلرسیه

سویله یلدن سوزلری غایت صوقه اولور اوزلری
یقاله کور میاله کوزلری کوزلره ور دیونیلرسیه

اولکشنده حاجی نه اوله عمر کچر کلمز اوله
زکرده اولمیاله دیله دیلم ور دیونیلرسیه

ور اللهدن امیه دیله محمد یارینجه اوله
هلاللدن اولمیاله ماله مالیم ور دیونیلرسیه

یونس ایدر مالیم یمانه اجال کلور ورمز امانه
یولدشی اولمز ایسه ایمانه اولور ورمز دیونیلرسیه

کندی اندہ کوب ویرمہ بہ سکا
سہ باغلہ تلہ بوکوک جنی بکا

رضی اولدی اول دوغادہ اشبو قولہ
کیم رسولہ اللہ الوب صاویلہ

رسول بیوردی بجاغی کتور دیلہ
صحابہ قیفویہ اونور دیلہ

الدی بجاغی مبارک الینہ
جالدی اولدم اولبارک قولینہ

ندکلدی بجاغہ کسمہ صاقلہ
اولیہ کہ سیمہ برزرہ اللہ

بجاغہ اسرا ایمدی صول یانہ
اوردی بجاغی رسول صاغ یانہ

پس رسولہ اللہ کسمدی بجاق
بنجہ کودہ کسمہ دی اکا صو

دوغادہ تفکر ایدہ بقاردی بو اشہ
کیم رسول بنش مشدی عظیم تو شہ

اول دوغادہ سکندی اولدی جبرائیل
کوکرجہ سکندی اولدی میکائیل

ایکسیدہ اولز مادہ اغلشیلر
هم رسولہ اللہ یاغینہ دوشدیلر

دیلہ کیم سہ سیمہ اول آخر حبب
هم اولور سیمہ جملہ دردنہ طبیب

اولیہ یدیہ سہ یز دلمز دی نوفلہ
نہ بش یز دیلور دی نہ ملہ

سہ سیمہ آخر افی جیہ تلہ سوری
اول خدلہ سوکلی پیغمبری

بزلہ جوف مسجد تلہ بلنور
هم صنابوب شفاعتنہ کلنور

هو جلب دستور یلہ کلدی سزہ
ظاهر اولدی لطف احسانلہ بزہ

بزہ یاردیہ سہ شفاعت ایلہ کل
تمومیزہ هو قاتندہ طویلہ کل

کیم اولہ کیم شرح ایدہ شفاعتلہ
روز قبل حاظرہ عنایتلہ

جودہ مصطفی ذدہ دیلدی یونز دیلہ
کیمہ کوکہ زودہ اولدی اولیکی ملہ

جملہ بودہ ختم اولدی اشبو کلامہ ویر صلوات محمد مصطفی یا ولدم

کور دیکه برکوکرجیه کلدی اوچار
قوندی رسولك دیزینه قلدی صچار

ایدر ای ایکی جهانك فخری رسول
شفاعتنك اومغا کلمیه قبل قبول

اوچ کوندر بر دغاده بنی قوغار
جانم الیه قصدینه اولدی سیور

اشیتدم ای ایدیم بر خوشی خبر
منشویده نقل اولوب بو مقبر

کذلك ایله کذلك کلمش شمدی کلور
اوچ یوروی ور مارسول اوکسوز قلور

امانت قبل کلمکه بنی کذلك کل
بنی سندن استرایه یوره دکل

کولمزسه دستور ایله اوچایم
یوجه یوجه قیاله قچایم

جوده اشیتدی رسول بوسوزلری
یاشیله دولدی مبارك کوزلری

رسول ایدر دکل بنوم کرهاده
بونده کلدیه جوده اشه اولدی ناچار

جوده کوکرجیه کردی رسولك یکنه
سره بو امدی نکرینك نقد دینه

شول ساعت هوده ایدی بر دغاده
بر کوکی تنز دوب قیلور فغاده

دوغاده ایدر یارسول ویر آوبی
بوخسه حسنه قلورم به جانمی

اول بنم آویمدر کذلك مکمل
قوقمز اومویمدر بوقه دکمل

هوه آنلك انلك دزه ویر مشدر بکا
ویرمز ایسك دعوضی اولدی یاریه بکا

رسول ایدر بر قیونه وسمز به بکا
سره باغشله تنك بوکوکرجینی بکا

دوغاده ایدر به قیونی المزمی
کوکرجیه دیه اندن بولمزمی

تنز ویر ازیت ایدوب ازمه بنی
بونونه المغل اول التی قاتی

التی یوزکی وار اشده یوله بقار
اندن ترك ایلمك یوزك یقار

رسول ایدر آوی انی طتلودر
سوزی اشدسوزه اشتمك قوتلودر

کیدن ایدر به کیدنی ارادنه
سز دستگر اولمه پردنه

ایشو سوزی سویلیوب دوندو کدو
دکله امدی نکری حکمدن کل برو

مکه اول کافر یکی آدم کندروب
یولونه وریه طوزله قرودیوب

کلوب طوزغی قوروب کندیلر
اول کیکیکی طوزله ایله طوندیلر

قلدی کیدن طوزله ایچره اغلیو
حق جلب بویرو غونه بل بغلیو

کیدن ایدر ای عالملریه سریه بلاده
ای تمو درتیلده درمانه قلدده

هجج قایر منه بنا اولدی جفا
الا پابنده اولدی بنا مصطفی

درتیلم درمانه اشدریا حکیم
به طعفای سنده لطفنه عظیم

قلدی کیدن طوزله ایچره طوریر
حق تعالی جبرائیله بیوریر

تز ارشی کیکی کتور دی
طوزغیله احمده یتر دی

جبرئیل کیکی الدی طوزغی بیله
طا جناب احمده کتوردی هله

کلدی کیدن اورتیه الله دیو
حالی کور یا رسوالله دیو

سز عایلمانه بنم کچ کلدیکم
سز معلومدر بنم نه اولدیکم

اول کافرلر کورنجه کیدنی کلدیکنی
مصطفی اولنوزه بویله عروز لندیکنی

قرقیده اولدی مسلمانه اولدیلر
قوسی بیله ایمانه کتوردیلر

مصطفی اصحابیله شاد اولدیلر
قیفوده جملهسی ازلت اولدیلر

کافرلر کورنجه دنیه دونیلر
دنیه عبادنه اولنجه نار کوردیلر

اوقویانی دکله بنی یازنی
رحمتکله یارلغه قبل یاغنی

هذا دستانه
کوکرجینه

اشید امدی ایده یم برخوش خبر
کم نه دیمشی اول رسوله مقتبر

اشید امدی برحکایت ای غافل
منتویده اویله اولدی ناقبل

رسول ایکندی نمازینه قیلمش ایدی
دعا ایدوب ال یوزه صالمش ایدی

یارسول بکا پایندہ اول بوکوده
بورکم باغینه درماده اول بوکوده
ابرغشم اول ایکی قوزو لره
عالم خبر ویریم بنه انلره
جودة اشتنگ مصطفی بوسوزلری
باشیله طولدی مبارك کوزلری
رسول ایدر کافر سوزوم طوطمده
کیکی بکا باغشلده یا صطمده
یا پایندہ اولیم قیلمك قبول
اکه کلمز ایکی پهاسنه الك
انلر ایدر نمز اکسك صطالیم
الا پایندہ اولورسه طوطالیم
کیکمز کلمز اولورسه بزطوروزسنی
بویله بلکم اولدو روز بزسنی
رسولك اقراریله کیکی صالدیلر
قوی ایکندیه قور قلدیلر
جونکی بولدی ابتو قوی قلدیلر
کیکی اولدیده صالیویردیلر
دردیله کیمك جفری یوله
واه اکاکم قوروردی دیله

باوز اوندن اوغلمسونه کمسه
قوزولر ابرلغینه کمدی دوشه
افلر ایدی کیکه کوزمکه باغلی
بلکی کجه دی طاغی طاشلی
طاغ طاشی دره تپه دیمز کچر
باشی یرنیه کوزلرندن قانلر صچر
دری ایدر ای ایکی کوزیه قوزی
بنجه صوریم سزیه حالمنوزی
کلمنوز بردی یوزو نوزی کوریم
قرنوش اجلد بردی اخذیده یم
ای ایکی کوزیه قوزولر کلمنوز
شمدنه کدوسز اناسز قالمنوز
بولدی ایدر انانه دویدی جانلره
دیلکه کلمز ایدی بوسوزسنلره
انانه کلدی سویلرسنکم سوزی
دیکه بوده ایدی بزه بوسوزی
کیکه ایدر کافره طوطولوشامدی
هوه رسولنی پایندہ ویرمشامدی
ابتوسوزی اشیدوب اغلشدیلر
انا سیله بر زمانه ملشدیلر
دردیلر سوریه بزه اولدی حرام
دیه سیه رسوله بزده سلام
قوبزی بوطاغ یاشنده اوله لم
بکی رسولنه قوربانه اوله لم

وسول ایدر جوزه نوزسز سوز طوطوده
کیدهٔ نجاده بنجه طوطوده
اشبو قوله رضی اولوب دوره
کیکه بوغازینی جوز دیلر

هو جلب دل وبردی لطفنده اکا
ویرمه صلوات دیدی سکا
ایدر اول ایکی جهانك سردارینه
هو جلیلك سوکلی پیغمبرینه
تکری بر درسه رسول سیه بی کمال
بر ده کوکده اشبو سوز اولدی عیان
هر کم بوندن صو بلدیکی سنی
اوندن آزات اولسریاریه تنی

هر کم اول بوندن سنی صو بلدی
یاریه اول طمودینك قناری
بیدکی زفری اوله یرکاجه
یوزی قره اشدوکی اوله هرکه
هر کم سنك حکمنه فرمان اوله
یرکا جنت بولدشی رضوان اوله
بو دنیی کوپسو کلوی یاصه صفی
بر قره یاذوح وار کوردی جفا

8T

بو الدن کلمشدیم بو غریب
اذ ایدوب قزندشم یاوی قلیب
کلوبه مکهٔ طاغینه قوزولدیم
ایکی قوزو قوزو لدیم کز لدیم
ارکه قلقوبه اون اوتلیم
کدو کلوب قوزولدیم امزیدیم
بوکا قدر کلوب اولدیلر
جوره یانم اودیله بقلدیلر

قجامدی بوغیدکی بنده مجال
قزندشی یاوی قدرنده نه مجال
قزندشی کشیه هنلو طاغ
اولدی ایرسه ایر یورکنه یاغی
قزندشك یاوی قدرنده نه اولور
کم لرنده یانمی الجوه اولور
کشنك قزندشی یوردن یاغیدر
مالی موکی بغیسی هم یاغیدر
شمدی ایردی بکا یرکونده دشمی
نیلیم اول ایکی یوزلی صاشمی
دشدی یوزه تاکه اون اوتلیلر
نه بولورلر اشن طاغده اولدلر

الهی

ارای ارای بولسم ایدنینی
ازیدنگ طوظوناسورسم یوزونو

حقه نصیب ایلرسه کورسم یوزونو
یا محمد جانم ارظولرسنی

صدقلانه کرمشم
بن بوحقه یولا

زحمه جه قلمدی بنم ایشم ده
یا محمد جانم ارظولرسنی

ابوبکر عمر عثمان له بله
یا محمد جانم ارظولرسنی

بدر مبارک سفر اولسه کتسم
کعبه یولارنده قوم لره بدسم

مبارک جمالیک سیدمده کورسم
یا محمد جانم ارظولرسنی

علیله حسن حسین انده
یارین قیامتده حقه دیوانده

سوکولوجانه تحده
یا محمد جانم عرظولرسنی

بتشیر جور ایلدیکه ای نازلی یارم بتش
اغلتمق آیلک اذیم کسب کارم بتش
بلورسنکی بنم قبی عاشقی بی جا یرسم
سنده انصاف قیلمدی ای شیوه کارم بتش
جوله بنی سودی دیو عالمه شاد ایلدیکه
بی سانا ندم اذیم بنه کی یاد ایلدیکه
خاطری عاشقی یقدی صانه صلح قاچ ایلدیکه
والوله ویردیکه جهانه نامه دیم بتش
لطفکه مظهر اولان نازشاد خندان اولدیکه
جکدیکم جورینه کوریده شعله قبلر کولدیکه
اولدیغم جانم درکده سنی بندان ایلدیکه
غیری دیکم شویله دورسون بوفکارم بتش
سن بلورسیله یوقیلک یاری یوقه یا باقی یوم
کوزلریم پرسنجلیم صوی چوف احمانی یوم
مرحمت کزی وفاسیلم دینی یوقه ایمانی یوم
عهدیم اولسون سومیام سندن بنی
ظلم ظالم نازلنکه جندن ایلک یاده یی
کل بترا غلاتنکه سن بوعاشق چاره یی
کمسه بلمز بلکی بوکوزلر انکسارم بتش

بیت

کباب اولدم بی یاریوم نه یرحالیک دیه یوم
عاشقلوه طرده کوملکده بنده غیرت کیه یوم

قم

حافظ حسنه
سنه ١٢٤٢
حا
٩

نتایج:

باشلك كلدى كتوله قلدوم نولايدى؟
باشلك كتوك كتوله باشلك اولايدى؟

برگچه ايقاولوب برگيجه قصدنى اوله لوم
سيلم سيلشلم زنياده تله صاغ اوله لوم

كم

سجده راعى سجاعتده عالمه نم برادرم فضيلتلو عبدالرحيم افندزده
سلامدن ايلا غندنصكره عوده نجه نزدوره جكم افندم
مسافر ديدكلرى اوج كونوردوده كوره اولوم نحالدوركه
بش كوده اولدى كتمكن نحالدور.

دل وبروب برافتى دوواز يار اولمقده كوج
كنج غرض افتى عشقيله زار اولمقده كوج
بغله يوب دل ملكنى سودى تاراج ايتدى
برگلى فضاره عالمه هزار اولمقده كوج
سيركلتار ايدهم اما كه اغيار اولمويه
اى برى دوجام مى ياركل اولمقده كوج
برمدم طبعه ماثل اولسه سوز نوفضولى
عاشقله محبوبى اما فابكار اولمقده كوج
نوبله دوقانوم عشقله ماجرا سى لطفيا
باشلم سودا دلده فرقت انكسار اولمقده كوج

بهجى اشكله اوغلم فاطمه عبد صباى ماكم خاطرى
ساقن يله كيفنه يه دوست كوكلى نه قدر بنكم كوكلى باقيد

ینه یشلندی طغلر کوکردی
عشق معشوقنه بیوز اکردی
کوزود وحکی پرده سنه دوکردی
سنه یشلی وشومله دوکه کلمدی

بزده مائل اولدق برچوره سادهٔ
افندیم عار اتمه کلمیور بنه
بر الله باده برنه منع
منع صبیه اخرمه ویران کلمدی

کدر قیب لرده یوکلری بغلندی
جکر جکم عشق اودینه طغلندی
تدارکی کودلری یوکلر بغلندی
بنم ایله یسوب ایچی کلمدی

دفیلر کوله یوزنه قیشیر
جکر جکم اوده دوشدی الشیر
بنی قویمتی یاد لله ریکز قنوشیر
یاد لرایله قنوشانمغ کلمدی

بولدیم جهانده قدیمی بلوغ
جمله دوشمانمی یوزیمه کولدی
سرمی بوکله قربانمغ دیدی
سر نه فاجاشه کیجه کلمدی

بیت

عجب حالدر عجب حکمت
نظر قیل کم شود دنیا به
فقدم اعتبار اولمان
ایدر عزتی پایه

عضمالم بودر افندم سنا
عشقکه دوشیلدک حالم یامانمز
عزیز باشک ایچون رحم ایت بنا
امامی رحمت کاتی جوادم هی

بونجه دمدر صقلدم دلده یارکی
هیچ مسرور اتملک بو اوادکی
کل یزه اغلتدیلک بی بی چارکی
امامی دلبر صاحبی زمانم هی

جانمک جانسک ای یوزی ماهم
نه میل وردم ایسه نزیر کناهم
افندم سلطانم ای پادشاهم
وجودم ملکه شاهی جهانم هی

باغشلاه بنی سودایه صلدی
نیلیم یوکل مبرده قلدی
بلکه یاسی عقلمی الدی
جمالک اونجه نوری عیانم هی

کوهری قدرکی ایلدی ایدراک
اولیسیله اولدی چشمی یوزده چاک
دردمندی بی چارکی ایلدک هلاک
الامانم هی فانلی یاسیم امانم هی

تمام اولدی کتابک انتهاسی
کرک دیرکاتبه ترتیب بهاسی

خطبه عيد ضحى تكبير تشريق

سُبْحَانَ مَنْ تَفَرَّدَ بِوُجُوبِ الْوُجُودِ وَتَوَحَّدَ بِكَمَالِ الْبَقَاءِ وَالْخُلُودِ
الَّذِي أَمَرَ بِتَطْهِيرِ بَيْتِهِ لِلطَّائِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ تكبير الله
سُبْحَانَ خَالِقِ النُّفُوسِ وَالْأَنْفَاسِ وَمُمِيتِهَا بِالْهُمُومِ وَالْغُمُومِ وَالنُّحُوسِ
الَّذِي جَعَلَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ الله اكبر
سُبْحَانَ مَفْتَحِ أَبْوَابِ التَّوْفِيقِ وَمُوَضِّحِ أَسْبَابِ التَّحْقِيقِ
الَّذِي شَرَّفَنَا بِشَرِيفِ يَوْمِ الْعِيدِ وَأَيَّامِ التَّشْرِيقِ الله اكبر

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْكَعْبَةَ قِبْلَةً لِلْأَنَامِ
وَفَضَّلَ هَذَا الْيَوْمَ عَلَى سَائِرِ الْأَيَّامِ وَجَعَلَهُ عِيدًا
لِجَمِيعِ أَهْلِ الْإِسْلَامِ أَشْهَدُ شَهَادَةً تُنْجِي قَائِلَهَا
عَنِ الْأَكْدَارِ وَالْآلَامِ وَتُشْهِدُ سَيِّدَ الْأَنْبِيَاءِ
وَخَيْرَ الْأَنَامِ صَلَّى اللهُ تَعَالَى اعْلَمُوا أَنَّ الْأُضْحِيَةَ
وَاجِبَةٌ عَلَى كُلِّ غَنِيٍّ مُكَلَّفٍ مُقِيمٍ فَالْجُعْلُ لِحُومُهَا
ثَلَاثٌ ثُلُثٌ لِلْهَدَايَا وَثُلُثٌ لِلصَّدَقَةِ وَثُلُثٌ الْبَاقِي
لِصَاحِبِ الضَّحَايَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
عَظِّمُوا ضَحَايَاكُمْ فَإِنَّهَا عَلَى الصِّرَاطِ مَطَايَاكُمْ
صَدَقَ رَسُولُ اللهِ وَصَدَقَ حَبِيبُ الْإِلَهِ الا ان اصحه
فالا افضم

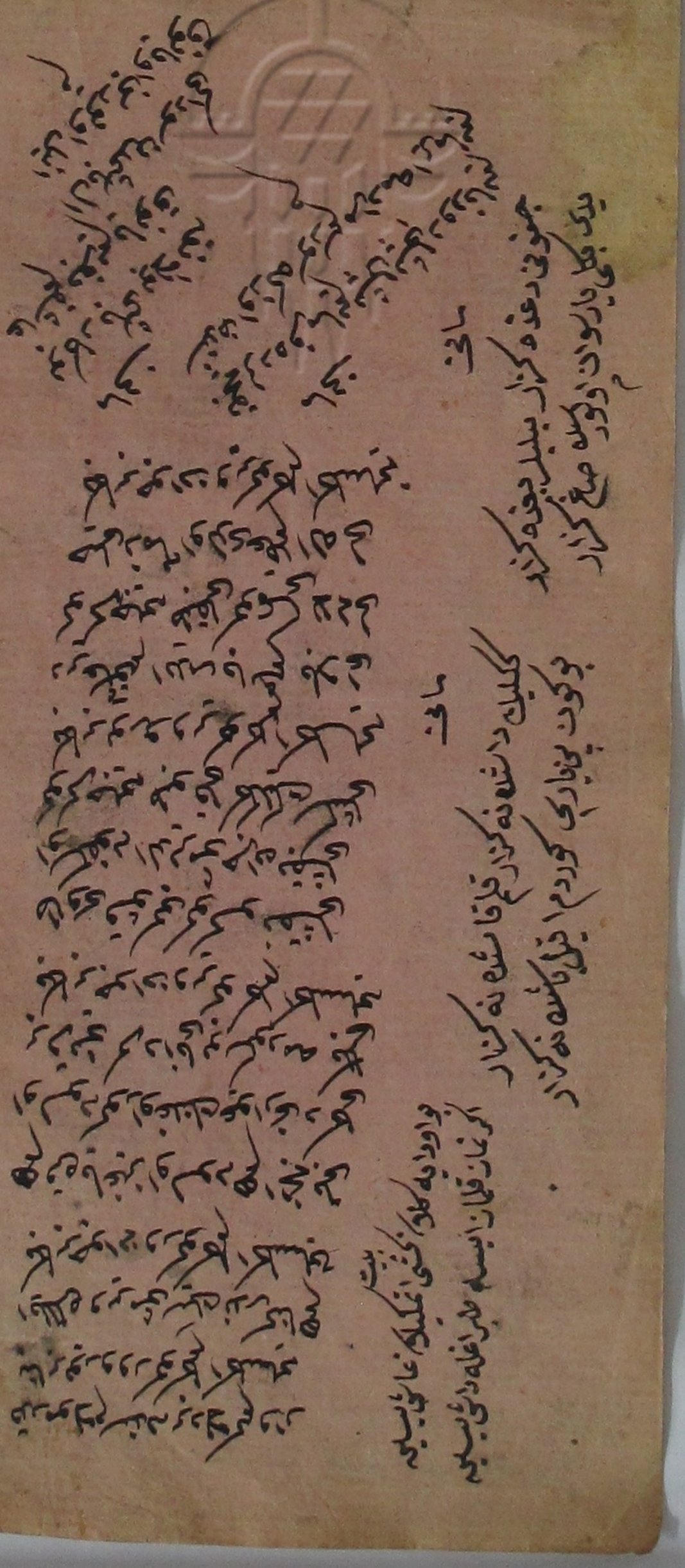

ترکی عاشه محمود

هی غازیلر شاعر عشقلر بکی
شوفه برکوزای مستم یوقه اغشی

سوکلی باریمه حصار قلر کبی
بکلوزار ویرجلت دوستم یوقه اغشی

عاشه عثمان

٦٦٦٦
٣٣٣٣
٩٩٩٩

نامرد لریك اوکوده نی المزدیم
هیچ کسه نك عملنی قلمزدیم

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

باد صباح سن الهی سودسله
تازه نوجوانم زمانه کلور

کشف ابدوب جهانی سیرک ایدرسله
دردیمه درمانم زمانه کلور

طلع غمزه لریك سنجه جفاکار
جمله ابدوب بنی سیماو دلره یغما

کمندیکی زلفنی بیوغمه طقمش
قتلمه فرمانم زمانه کلور

عاشقم جمله واتمه قالمشی کمانم
یولنه فدادر باشله جانم

قامتی نورسنه مانا جانم
عافتی دورانم زمانه کلور

عاشقم بوزیکه ای یوزی ماهم
عرشه ایریدی نه فریادم

محبوبلرك بجمله چشم سیاهم
عجب اول لطفم زمانه کلور

اویارده یولنه فدادر جانم
کرجه ایدی عرشه اوفغانم

محتاجم دائما لطفه لطفانم
اسم سلیمانم زمانه کلور

بت
یارم یارم یاد کلیم اولماده ایجوبه
اولویانلمز عاقلماده ایجوبه عالمده

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

قدیر مولام سندن برد لاکم وار
بنم حالم دوستم بلدور یارادان
بنم اغلیارم ایلی کزلو سیم وار
الادان اکلی قدور یارادان

هدایت اومادیم یارب خدامدن
قتلی یاکلر اقیدوم دیدمدن
بن کوزلرم دلبر قاچارادمدن
اوده بن چکدیم قوللور یارادان

اوزاق یولدره دکیلدر کلندی
جکر حکم دلبلر دلبلر دلندی
اولومدن غیری یوقدر درمانی بولندی
عبر یلوق درمانه قدر یارادان

قره اوغلکم الدور یانوب یاندوره
ایجوب عشقله تکرار بلادره
قدیر مولام عزرائیل کوندوره
بنم جانم دوست الینده یارادان

م م

بنده سیمه نزدن ایلمدی اولیاره بلم نیلدیم
قشلری ابروکمانی هنکاره بلم نیلدیم
عاشقلر ضوندم افندم حاکمه بلدم
ملک حسنک صاحبی سلطانمی بلم نیلدیم
عندلیسم هر سحر بن بحارزاوله م
بکم کوندوز اغلمقدن برساعتجلک درمام

عاشقلر ایسلک ایسترسه یارک دوستنه
نیاز و مستلک دوستله وارد و برمه ذوقنه

نوركى الهه

الهه الله سوزنسك كل بن فاز اليه
يابز بركوه نازل اليوب كلسك نوار
تا غمام اولدى جفا لردن شمانم نشان اليه
ث نوابدور عاشقه مذهب قلسك نوار
ج خيالك ايه بكزر ايكى قاشلر هلال
ح اليه حسنك يرتحتى قورتى اسى زالجلال
خ خدانك احمد يله لبلرك اب نور اول
د دل اولدم عاشقكه بر علاجم قلسك نوار
ذ زلفك جنكمشم دنياده كله لى بويه
ر ريحانه بوملدم ضعيفه اولدى بويده جانم
ز زياده قدح ايدركز جوى انجه لجاسه
س سلامم بارسن بوركن قدم السله نوار
ش شكارن دردده دوشدم اصلا علاجم بوملدم
ص صحبتشدم اغلمغه بحجه كوتور كوملدم
ض خصمك اولدم جنانم نولدى بنم بيلدم
ط طبيبم غلط ايله يوزنه كولسك نوار
ظ ظالم ايله ظلم رقيب ايلدى جور له ال
ع عقوبت بجرم چكلديكم غايت ملال
غ غمن مولاء فلسانه بوحمد زله
ف فتاد ديناره بكا بارغا اولسله نوار

ISTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

حمدیه

جونه ادم جنته کیردی بجود ولطاری

محوایلك لدی کردی ایدوب شکریه اخلاص

تقرب کردی الی الیس حسد قلدی ایدوب

ای بلمزادیغ دم ایدر دی شکریله اخلاص

کلاب جنته نحو اسین فرایدوب طرانه

کرکم جفدی برطاوس ایدر دی فخریله اخلاص

دیدی نحو یلس زیلس سن اکراولمایدوك هرگز

دیدی اولمك ندندللد قلدم نافکریله اخلاص

دیدی چندریو جسکی دیری طوتیدیره خوفدن

هان تالم جفر جانك کوریوفه ریله اخلاص

جونه ایشدی ان طاوس یله نیله بولشدی

خبر یله ویردی انی فی الحال یوسزی سزله اخلاص

بالی اولدی وقت جنتده دوکبی صورتده

ایاغی دربلندی انك ایدردی اهرله اخلاص

یوکوزیچون اکا رحمی تمام بردی ایلیس

عاصم

دیوانی

کور مدیم دنیاده کزیم سن کبی حسنه کورمدم
جمله عالم بولسه قربان اولورسن بیرده بنه

سنده بو نازی ترکت بولسه کور ذلک وارا کون
نه سو نازای افندم هر کوران انسان بنی

بن سکا انسان دیمازم یالنیز سنین یاهوری
غم دکلدر بر کرور اولام بولسه شمدن کیرو

یاری عشقیدن ایرم بو عشق سن قاریپ
ایله مش یاری نهایی صو بلرم سلطان بنی

کوهری

بنده سنین نارکی البتی اول اغیاره بلمم نیلدیم
قشری ایسه کان دالداره بلمم نیلدیم

عرضحالی ایدیم افندیم حالمی شرح ایدیم
حسنی ملک صاحبی هرنکاره بلمم نیلدیم

اول رقیب دین سیز ایمان سیز بنی یاردن ایدر
خار الندن غنچه وطلین تخنا سنی بولمم نیلدیم

بلبلم کول زار ایچنده خاره بلمم نیلدیم

اول رقیب دین سیز بنی ایمان سیز بنی یاردن ایدر
حق بلاسین ورچاک انیاده بلمم نیلدیم

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

محمدیه

رسولن فخری موجودات — بیوردی سروری عالم
قیامتده دیلکم حاجات — کلور مسلملر اطفالی
که هم اولدقده دیوانه — جناب ایجون قوقولر
هم الیغلادیلر قاتقات — که انلر صف طوطوب جمله
بولدی جنتده ارکور — دیه جبرائله الله
قبوده دورمه لر بزات — کله لر جنته جمله
رخی سوکلی انا من — دیلکم قانی بابامن
کرک من دیلکم جنات — اتا سن انا سن بیرم
انا کور انا کور — مکلر یده لر انده
صباح — سن یکی دیلکم معصوم کناه لور انده یلور
حادای الله لور عاصی — اوبوب نفسی دهریی
که طایع قیلمه کر اوقات — یاته سیلر حضتمده
بوسون یده لر صحه — مکلر ک انی یحک

فغازی یه لغی کی قنی اغلاو شلر کرامات

بلرن بکن صورة الله ندر بوصیحه یا جبریل

دیه موءمنلر اطفالی صاحبدر دکل طاقات

اتاسن اتاسن بیزه کرک مژدیه لر جنات

اولر اولمایجق بزه اولامی زوقیله لزات

اولرك صوجلرین بیزه بغشلیه کرمدن حق

والدیزی یا جبریل اولر ایله طمویه ات

دیه خبر ائله الله قنی بزات اولر الله

که ور محشرده بزن یوقله بیم جودقاطع الحاجات

اتالرین انالرین بولوب الره تسلیم ایت

بغشلادیم قموصوجوه که قلدیم بن لرین ره طاعت

بوکون شاد اوله لر جمله الین الکرینه الوب

شفاعتله قموانده اولر داخلوه جنات

الهی صادقی قولك بولردن حصه مند ایله

ایکی عالمده اعطا ایت اکا عزتله تکریمات

انس المظلهم یا ذری بونقلی دکله ای عاصی

نه دولت اولکشکم اکا ایمه بونجه شیرات

قموا حبابنه دخی اتاسینه اتاسنه

کرم دن بخشش ایت جنت سورلر دورلو زوقیاد

تمت التمام

اولدی

خطبه

الحمد لله الذی خلق کل شیء وهو علی کل شیء وکیل

الذی لا یستحق العبادة غیره وهو علی کل شیء وکیل

فسبحان الذی هو مولانا نعم المولی ونعم الوکیل

هذا انا

ونشهد ان لا الذی قال اذا وقعوا فی امر العظیم

فقولوا حسبنا الله ونعم الوکیل

یصلیه

صلی الله تعالی علیه وعلی اله واولاده

عن ابی هریرة رضی الله تعالی

اخر ما تکلم به ابرهیم علیه حین القی فی النار

حسبی الله ونعم الوکیل صدق رسول الله

الذی صاحب الحوض والکوثر والسلسبیل

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

کل بزم جانده سنه عذبریم قبلگاهیم مصطفی
عالم اونده سن بزم سین بادشاهیم مصطفی
یونه وقار کل فراقم مسئله سویلدی
وبالاخره یوق افتادیه مصطفی
مصطفیلک یونه بن کورسنه بو مرج ایدر رجمه کیدار
اق کمادن زده جفت بکلر بیه بیه بیش جنکیدیه
خلیللک کدیه نه واسدیم جانیلن بیرام ایدار
نکیه قربانه دیمشلک ایشده کلدیم مصطفی
مصطفی نیاز یونه بن کورام نیند رام دنیا مالینی
افکمادن زده جفت بکلر سیر ایدار مملکتین
بن اولو بنه واصیتم حواجمه سویلدیم
تربیم مزرعه داشینه یازی ویه سورمه مصطفی
عاشق قریب غفت التمام

سیر قدیم مکتب انجنه بر کون قال اوقور
روحی انور صباحی سو بلبل لبلری مجلسنه اقور
زنبه زیبه خوبسن دارسنه انزیه اقور
حقیقت بلبل مثالی شافیوب قال اوقور
زنبه وحیک کورنجلک قلمدی جسمده بیه
سودیم لایحه شاهد اولسون دورت کتابه
بو فقیر بو نزین بقدیم اتمدی بنده سن جنابه
دینه جوکوب یوسف مثالی شافیوب قال اوقور
غفت التمام

وهابی در کی خصمم اردیم

عسکری بنی جوالله صوسنز قیلدیم

طوتدی عمی مزرق ایله برز دیم

بو جلاره بنم بوزیکی قنم ور

محمد پاشام در کی بلورم سنی

عسکرم قصاب در کسر انیسانی

سیلمز ایسه ایجر لور قانی

حیطده بورم بوزیکی قهرمانم ور

وهابی در کی بنی بلمین بلمز

میدن کلمیجه بکی بلمز

در یاد کلنده پری قرنلنمز

امان سز کومنسز جوی بیانم ور

محمد پاشام در کی بو عصیم جنک خرلده

یاقدر لور طمور مایی حیکی

سلطانجیم طرملیدر دالدر

کله کنورم جوق احسانم ور

وهابی

محمد پاشام درکی عثمانلی یتشدی

برعشق دشدی حولی رنشدی

الفلین عثمانلی برقیدی قشدی

بن بلمدیم بویله دشمانم ور

محمد پاشام درکی اجلدی نصرت

اورم غازیلرم ور ملکی رخصت

اونو سنی دیبس الصاحب دولت

سلطان محمد کی پادیشاهم ور

وهابی درکی حیوك سویلیم یلدم

غر یانلو یانیده هپ دشمه الدم

ده یانم کیدی چاره سیز قلدیم

نطاقیم قلدی ندر مانم ور

محمد پاشام درکی دهن نقش کار

بوجلری باشم ایدرم در

مقدار فی یلدیدب شکا الدر

بنم بوجوللرده شاه سلطانم در

وهابی درکی بوللهد الوقیانم

قنادم یقدر نصل اوچیم

بکا یوز نهر ور ایجیم

ظلمنده قلدم جوق فغانم ور

محمد پاشام درکی قنلی بوکیم

فارم ور رب غملی محد یقیم

غریان شنجلر دیشی سوکیم

هیچ دستانه قدر مدیدانم ور

وهابی درکی جفیجکدم زحمت

حقا عثمانلیده وریشی هیبت

تورکی

حَلَارَتِ مَوْلَادِنْ بُودُورْ نِيَازِيمْ
يَرْوَانَلَرِ بِيْ نَارَهْ دُوشَهْ سِينْ

دِيلَرِمْ كِي دَرْ دِينَهْ دَرْمَانْ اِلْسُونْ
شَيْدَ بُلْبُلِ بِيْ زَارَهْ دُوشَهْ سِنْ

تَانْ فِدَتْ اِيكُودَلِيكْ قُورْبِي سِنْ
مُودِيكْ هَرِي سِنْ جَانِكْ جَانَكْ لُونْ

اُوتُورْ اِيكِي دِيشِيكْ بِزَدَهْ دُوكُلِسُنْ
كَجْ يَاشِكَهْ اِخْتِيَارَهْ دُوشَهْ كِ

اِيكِي يَقَكْ بِزَارَايَهْ كَلْمُونْ
سَنِي كُورَانْ نَرَهْ مَرْحَمَتْ قِلْمُونْ

اَغْلَامَقْدَنْ بِزَدَمْ يُوزِيكْ كُلْمُونْ
قَرِيبْ مَنْصُورْ بِيْ زَارَهْ دُوشَهْ كِ

عُمْرُومْ زَهْ اَغْلَاتَدِيكْ سَنْ دَخِي كُلْمَهْ
خَبَرْ مُورَزْدَهْ بِزَدَنْ اَلْمَهْ
اُولُورْسَكْ اَمْشَدَهْ هِمْ اِيمَانْ بُولَهْ
يِبْلَانِي جُوقْ قَبْرِ اِسْتَانَهْ رُوكِ

اِيكِي كُوزِيكْ بِزَدَهْ هَمْ اُولُونْ عَالِمْ
اَلْرِيكْ يَانِنَهْ كَزْ سَلُولْ سَلُولْ

كَجْ يَاشِيكْ اِيجَنَهْ هَمْ كَزْ سَفَلْ
شُوبَلَهْ بِزِ سَتَمْكَرَهْ دُوشَهْ كِ

نورکی

...ی آزوره جلد نغزه باز دور جلت

بوده بویله کیدر سه نوبهی بوزدوراجلت
امانله اینه کمر بلکه بانورم طالمی دیلکه

صاری صاجن باشره طرور
بل اسر طولاشدور
یوسف زلیخا کی حق بزی قادشدور
سویه یکمی آدی حتمش عف ایله رم اولدی بزایشر
فره طاووق تپه لی قولاقلری کوبه کی
بکا اولسن دیولر شمدیکی قیزلر شهه لی
امانك اوعلن اویانسنه کول باصدقه طیانجه

ایالق قاصلدی البرسمل کسبی مالی یدم
صقلسین تورل خشار من الغنی بلورد کر

برجنانکی جوری ایلدوعقلم نارضر
قلبن الهام برقربت یورم سی لسن
النجن المشعشعین اونورمش کشکن
نجله بیلجانلو یانورعبرتی لمسکن

ایکی جهانك پادشاهی دین محمد عشقدن
قلبین الهام برقیارت یورم سی لسن

عاشقان معشوقه قرشو جلدوعی زایله
اندکجه آرزودی یوجه طعنه بن قاری

یاالهی آجانمی یارشدی باریمه
قلبه الهام برقیارت دالبرکی لحیم

غرت الزنده قلبیم اغلمقدن کاریمز
شمدیکیزدن بن جورمدی الله زی یاریمز

حبر کندن طرد لیم دفع الی افکاریمز
قلبنه الهام برقیارت یاریم سوله

ISTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ATATÜRK KİTAPLIĞI

بجد الوتار ریشر

باچی سکمک الماش عما نکر قارکر

غایة شریف کنکر بلا مانی دکر لور لور

ثلثه الله پر قبارت دایلیه کلیه

عسکر

بیت

مکره البر تنکی هنکی بغاشلوم دیر ارتوق

قونکبی یقلریکی حیلکبی دقلریکی سنان اکر

یقلریکی یکادرکی دیر ارتوق دشمان

بیت خورشید

تهام کند ایکی دالبر

برسبی ماهیمه یکا زر

قولاج قولاج عوام قلریکی

صالشی ماهیکی زر

جقاسم باریک اودسبی نا

سیم قلنمه قلاکی

کرمشی کاکالی لباسی

سکمشی ماهیم بکی زر

دیخ اتمش باغی بستان

وردیی بوسنام دغی

قلدرمشکر زدرغی

کوکوسی ماهیمه بکی زر

باریم کلورکول

عورکند بانی له یله

فرقوصاجی ایکنده

دوکتی ماهیم بکی زر

تمام

الهي محمد

محمد دنيايه كلدي قرا

عاشقانه غزل

جوز ماندد انتظار یم قالمیه یالکوز مدیم
یره صیدیه کوکل صیدیه اوهایه کوز مدیم

کلیه خانه سنله کونر کبی شعله ویر
کلیمز شمس قمدن حسن ایچون کوز مدیم

سن کوده لر شاهی بن مده 8 ایکرمی حصه
کوزه کوزم سوده جانم دوشدی کوکلم حکمه نیه

کوزله بوزیکی قاش ایدر ال بن قلبمه کوز مدیم
یا فیشنی بیلک قاشه دکر حسن ایچون کوز مدیم

عاشق
عمر

ای دلی کور کل غافل اولم جونکی سنیدن بزدر دیر
حق یولونه ذکر دلوم تا کی بو جان بزدر دیر
جمله دن کتاب اندی حقه بر بلمك انجون
شکر ینه قادر کلوز اولو قورآن بزدر دیر
عذرائیل بوکون کلنجه ورد حامل مز
نجه صوصوز هم ایمانسز صورمدی احوالمز

اولی منکر ونکر صورنجه سوالمز
دیلاریم حق شاشرم سون جمله عصیان بزدر دیر
بنده بر کون امر اولوب سنطار کبی بتم
کرك جمله

قورق

كلّه كلّم سنا خبر صورمیه

كلمه اوجوب كتمه قوه دور بلبل

سنكي محبتك قلبم اوزره

وجودم شهری دونار بلبل

كوكه قوز يكنه قونمه

آسكي دوشمانك دوست اولور ضمه

كمه سني صاريخ جك خان اينانمه

اور غيبك قصدي جانم در بلبل

ثناه اولور كه رخم البلبه قولنه

طبيب اولور انده ملهم بولنه

مفرده اولوب قونمه كولنه والنه

خاري وار ايسه كلي قدير بلبل

لاعاج

اوکوزللوک وقت ایچون
همان مفتت صوحبت ایچون
اوسسدیسی تا زاول وقت ایچون
محمد ریم بیله اتارب

کوردیم کوزدم یاکی اچنده
سویلنور تاکی اچنده

کوردیم سیوانی اچنده
بویله بیوحسنی قمرب

مفتونی جاهلی روارجیب
داوده دوشوراولدی طبیب

شبی وصلت اولله نصیب
دیمدی طلیحی اخرب

نورکی عاشق محمد

برقوناق یابدردم یتیم مالنده امان امان
ایجنی دوشدم عاجم شالنده امان امان
اصلنی صورارسه بنیم مالنده
آلما طلغم آلما آلی آکلمنی
آلتوندکمرصیقمش ابنجه بلنی
کلین اولدم کلین بنده بلمدم امان امان
آلیده یولی بیطوم لره بنمه دم
بش لیره وردم فایضجینن یرینه
آلیده گتدی دریالرلر ایچنه
اجل کلمش فایق جینک صوحی نه

حسنوبی کوه‌یه اوریخ
غایبنه غیرات کوه‌ریخ

بده‌رگه‌دن بان سوریخ
خاکسایی اصله گه‌ریخ

پرسوریخ اوکوزلی
شمدی دیکل ناز زلی

جشمی سیاه اندی اندیب دلی
بان کبی یلک وال بده‌ریب

لذت اولوز نه‌کسندان
قه‌دقدیب کوکوال قوه‌کسندان

بیر ارسنی نار کسیدنه
جذوبه‌لر یزیب اکنزیب

کوزریب کوکول اندیب هوشی
اوجدیب کوکول خلدیب قفسی

اوسه‌کسی بیلمز خوشترانسی
قده‌کوکلمان قلفوریب

دکه‌کی انلظ فرنگی
یوشهیده بوقدیر دنگی

زرخلویه کوکل باغلیه ایرنگی
نبات بیازنه دنسوریب

دماغینه دلسی وده بیلم
باشکریب باادصمه اولیلم

بیرکوزده نبی کاشوریخ
اوله بیم باریب هوشده ریب

بوال اوکوتمز نوکاغنه
نصیل وریم باغنه

دهلت ایچون دماغنه
دوالدریم بیمور زریب

ایزهی کلدیب کوزیمه
نبی قوال اندی اوزیمه

بیرکوت بقدیم یوزنه
اندیب هیچاب دوکدیب تریب

اغشام اوینه کلدیمه
صباح نوکاغه کلدیمه

بوکوکل کزاز بله سینیمه
کاه ایلریب کاهی کریب

بسنانه

بیر عیسی طفلینه کوکوان وار ایدیم
اتا بندان بوف ظنیری

بیر باغشده الدیم اقلیم
بیر تازه کوان بولدیم سرین

قوده بی کتمز ایمدان
صبحیب کتمار خیالیمدان
گزار کن کندی خالمدان
درشوده دی شوده سی

سعد و چقمز ایچریمدان
بدر یوکیم یاغمی آریدان
غالبا جنسی بریدان
والبده بی یابدی

باشی سشدیر اون باشینه
جانه صیانیز یاقشینه

گیمشی قیلوز فی یاشینه
بغلمشی ماوب جانیزب

سوریز فاشی هلالی
بریشان برجمی بالی

عشقینه دوشن وار اوله لی
لهجیم اردیم قلدیب دریب

دستان ترزی

سودی کوکول بزیوسری
صنعتی ترزی کوزه لی

حسنی نی بن عنتصری
شرح ایده رک سوبله ملی

مدحنک فائقنی
بن کبی بیلک عاشقنی

ایلدی عشقکده دلی
دوشدی کوکول جاره سنه

قاشلرینک فاره سنه
لهجه مهباره سنه

یاندی درونم کوره لی
کندی کوزل نامی کوزل

لهجه کول قامی کوزل
کوکلومک اعرامی کوزل

دکلمه بورنکین فلی
عاشقنا جانان کوره بنور

48

درتلر مدرمان کوره بنور
صورتی انسان کوره بنور

سیرتی حرماحصلی
مادرینک تسلی بری

لعلی بدخشان کوهری
غالبا اندیدری

اصلنه غلمان دیمه لی
حنیلره بر شوخ جهان

فتنه فتاح زمان
قامتی نورسیده فدان
باغمزه لیک بی بدل

جوئکه سوزاولمز سوزینه
قاشته شهلا کوزینه

حاصلی دنیاپوزینه
کلمه مشاصلا بدلی

سوسلوجه یوسکوالی هنی
کوسملت اولدوه سوه سی

سیموزه ری صورة حوسه
بلحم اکا شتل ملے

بزاید ویان سیموزری
سوملے بویله کوزلے

ماملکے مان سری
جمله فدا ایلمه لے

رهخنروشن بلبه لرتن
نازی کد اعنجه دهن

بر جمله به ویه ویه
براو بوجیزاد استملے

باده صون کولکینه
طورمه صاریل غرعینه

ایچ لکینک هربریه
دکمل التون وملے

دکسه دیکن نازایده رك
وصم اونانوب هم کوله رك

سویلیه جانم دیه رك
کلدی بویه سیم اودلے

تمت تمام اولدی

نور کله

مبتلا بم خاطر مده فکر یارا وسیلك دکل
کولاجمالك کور مبه لی اهم زارا وسیلك کل

الاحکوب فلسم فراغه عشق بنی راحت قوم ز
باشده سودا دلده زحمت قلبده نارا وسلك دکل

کلدیلر سلك بوجهانه سن بولور سلك دونی
اهل دکل کاملر ایله ابلهر دایم صوحبتی

صافین اوجاهللر ایله انجمد دایم اونقنی

المخالی

عاشق عمر

سکادم سکای عاشق عمر
کرجك عاشق ابسك دلده خبرو

اکر بلورسك فنا فنا کفی
بدبختی ملکده نوردن خبرور

عاشقلر سوبلنور هردایم قصدی
صای اوکوز اباغین بلمنا بصدی
او نوردن قندیلی عرشه کیمه عصدی

دعایو قاریدن بناجیه وید
بالفك اغزین یازیلان یازی

یونس بالق ایله اندی نیازی
اصلا اندکه احمدی بش وقت نمازی
وخدانجه بلدی اندن خبر وید

نسخه اسرای سمارنه شاهی هم لطفکه در

یا محمد احمد محمود قاسمک یقارین

تورکه عاشقه عمر

اطلبه خدمت ایلیه لریولبولرار کانه بلور
شیطانه خدمت ایلرلر اتاشی سوزنه بلور

براغیلد بردنورنه بورقانه دوتر کتا
معناسنی اقیوبیانه بلور

جنه بك مباح درصه نوردنه یاپوسی
یتمشه ساعت یردنه کلورم سك عنبر
قوقی

یدی اقلم دوریه کوشه دربودنیانك هپسی
خوبلانه فانی دونیای دوریدوبه کزنه بلور

درکه عمر شوجهانی دریغم مهنه بنم
جق شوکور خدیه سوریغم محبت بنم

بنمشابکی یوچف مك م بسی دیه جنه بنم
ورم بنجه بلی افلاطورسه سیدم نه بلور

التمالتمام

نسمی

سورهٔ شمس اضحی جانابوکون وجهکده در

ایش واللیل اذا یغشی ایلکی زلفکده در

جون بنینا فوقکم سبعاً شداداً دی دی حق

هم جعلناه سراجاً اول یدی جطلکده در

رب الاکدم جون که سکا تعالیم ایلدی قلم

علم الانسان مالم یعلم اول علمکده در

والسماذاة البروج اول صلح قاشك کبدیکك

هم جعلناه طباقاً سبعاً اول افلاکلکده در

انیکه یازمش در نصر من البشر

اوقیانوس فتح وب جمله والنکه در

زلف قاشی سقف مرفوعا اولدی اغزیکك سدسبیل

جنیله حور غلمان بیت معمورکه در

زلف قاشی کبریکك جون حق دیدی ام الکتاب

ذکر سودایه احمد
بجنس

د[illegible] کوکلاسنی کوردی اوچکار
دوه یکه درمانی سن سین افندم

د[illegible] جفوب بولدوه بقار
کوکلومی اکلادیجی سن سین افندم

[illegible] ویردیم شای ملک شاهی
[illegible] عالم ایچره دوسن سین برماهی

سنایندم هردم ای خوبلر شاهی
بلبلی شیداده سن سین افندم

کوزلاسنی کوردیم دیوانم اولدم
جمالین شمعنه پروانه اولدم

کوکلوم سناویردیم موبتلا اولدوم
اولشاهین بقلی سن سین افندم

کمسه کودهمش سن کبی کوزل
الاکوزلری فی هردایم سوزدار

سانی صلاتنی برخوشجه کوزار
اول کلک سکتلی سن سین افندم

هردایم کلوسین سلوی دوانم
سکاسویلیوردیم ای سین بیانم

سنی صورماغه وار دبر فرمانم
فرمانلی نوجیوانی سن سین افندم

ایقلرینی بیجه بیجه بصار سین
زرجه سوزیله بردن کوسرسین

طالین عرض ایدن یکدن کسرسین
اول کوزل ماه تابان سن سین افندم

دبرسه دایه شبنم الف انور
اضرنه برکف ایله دانور

بابی کدا اکا بابلور اولور
کوزلری شمشی دافی سن سین افندم

صح الحافی علی عفا عنه
سودایه احمد
مختوجی
١٢٤٠ه

قناعت ملکنک بادشاهیم
تورکی درتلی

اورادار کارم عفو اغفور

حمد فحلو قانك بورکناهیم

شوکت دارایم صبور شکور

دورت سلکك خلق ایتمش خلاقی جهان

هر بیتی بن بس مؤکد هان

میدر کانك بار ایجبریله قران

غزرائیل ارواح اسرافیل صور

وروب بر شجر دن خطاب اولدی

وحی ربانیه خیران قالوردی

عقلی فکری وبروب هاموسنی اولدی

اهلی عشق اولانلر ناموس عارلرنی

عشقك دریانم حد کنارلرنی

قلمك کندی قدرلرنی

واقف اولور حکم ایدر سلیمانه صور

بنی مجنون اتلی بیچی لیلا

کیمیور سودی بلکه دلا

درتلی هر تره یزدیسه مولا

قصاسنه رضا یلاسنه صبور

ترکی شعر

یلهم سرخوش میدر سایخدر قلقمش
الاکز سیاه سرملور جکمش

طرمش ذوالفی کردن دکمش
صالی ورمش انجه بلك استمش

قبدر زکردنکی اقدره سجلمز

بنکه باقلمزای ایله کوردم
اعزیکی شمس فردشدیکی کوردم
قرمزی بنفشور رب بك کبی

عام ۱۲۲۶
م م م
م م م
م

ترکی عاشر عمر

اغلمقدن دیه جی کرین ایلدن وشم ده دور
سیه جی جنون کیجه غریبان ایلدن وشمدور
کیجه کندن اغلمقدن زیاده برخبر
کندیب دردیله مهمان ایلدن وشمدور
شمس طلوع ایدجی سماده شمدیک جقدیر آفتاب
قیلمز خم قدی السم شاهی عالمی جوب
کوکلمک ملکنی یقوب ایلدیک جام حرب
بی پهان جورنی یا یان ایلدن وشمدور
سن جهانک بوسوق سکک بن ذیخه یلیم
مدتی یعقوب شاهر زاسی افغانی قلیم
عبرت اندوهرین رقیه بنله جوریم یلیم
الدیب بی جاره قربان ایلدن وشمدور
بیعر مجنون اولدی ای صنم قیل علاج
کز عجب وشمه قیلم قرمانه ایلدن قرشمدور

غفرله ۱۱۳۴

دیارِ شهریِ ترک اندی
سنی عرطولیوب کلدیم

غربت بنی اختیارلاردی
شفاعت یا رسول الله

دیلرما کی ساکاریم
مبارک روضنی کورم

اشیکنه یوزیم سورم
شفاعت یا رسول الله

م م م م م م م

مانی
انجه یم اکسیلمایلم جلوسین
بوف یاریم قوشسون مردیس جلبا

مانی
ارمدالدی دشمی کندی یانی بشری
سوب سوب ابرالم شاهزکری

مانی
کجه لک دکسه سین اویندیم برسه کلن
یاریم کوکولک بوزشهوزدشیدیم اکه سین

مانی
اسد نبلدهنار بل بل قزجناد

مانی
بندن سلام لورالسون قرموی کزله یار

فلدهم جینیم کوکزله کرجه بنم
عقم نک التن دلن انجینیم

مانی
قلتیکه اردشحصه الله من سودم شیه
کذالیک کو ملخ یقاه انجوج بک صیصه

الهی

مُبارَكْ يُوزِ بِينْ كُورَمْ
ثُرْبِينَّهْ يُوزَ وُمْ سُورَمْ
بُوجَانِي يُولِينَهْ قُوْيُم
شَفَاعَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهَ

يُوزُم قَارَه كُنَاهْ كَارِيم
وَلَكِنْ عَاشِقَامْ ذَارِيم
شَفَاعَتْ سَنْدَنْ اُومَارِمْ
شَفَاعَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهَ

عَفْوِّ لَيْلَا مِعْرَاجْ
اُولُورْ سُونْ عَلَّامَهْ سَرْتَاجْ
جُمْلَهْ عَالَمْ سَاكَا مُحْتَاجْ
شَفَاعَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهَ

دَفْتَرْ لَرِمْ حِسَابْ اُولْدِي
كُنَاهْلَرِيمْ عَذَابْ اُولْدِي
جَاكَرْيَانْدِي كِتَابْ اُولْدِي
بُوْدُنْيَالَرْ خَرَابْ اُولْدِي

اَلَا اَيْ جَانِمْكْ جَانِي
شَفَاعَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهَ
بَيْلَرْ شَاهِي سُلْطَانِي
شَفَاعَتْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهَ

نورکی

بنلا شعله نیاي کلدیم کل اني
برکون شاز اولوبه کلدکي کوکل

مغابو سحر ایمش دالدسمنک
قصدي جان ایمش بلدیکي یرکوکل

کیجه کوندن یاریک طالیلین قدریم
مفلس زدالبریک اودن سدیم

یرښه دکلیجه سلیي سودیم
هیچ برندن صفا بلدکم کوکل

نرده کوزل کورسک بنبلک اکورسک
یرسک درد کبی جکمم دالدیر

هرنري ورسک برنه بلورسک
حیوان المدن اشتا اولورسک

آینه کاکل برکون بشمن اولورسک
عاقبت سورم کلورسک کاکل

۱۲۲۵م

58

توركى كرام

طورناكيدار سيني بن يم ايلترم
ترجمه برخسته كورم ديه سيز

اكر بزسوداصورار اولورسه
ترجمه خسته كورم ديه سيز

بن اوجاريم قنادلريم قيرلدى
قربت ايلدم قوم بقريم دلندى

بن برشيجك قولاق بولندى
ترجمه برخسته كورديم ديه سيز

خسته دوشديم كمسه بلمز حالمى
الله الدير ديم عيجه كولمى

نه دياركيدام بلم بولمى
ترجمه برخسته كورديم ديه سيز

كرام ديرم خسته دوشمش ايكيلر
آه اندكجه قولقلريم جكلر

حاجى بكه الشى كوجكى بولنلر
ترجمه برخسته كورديم ديه سيز

تمت — الحمد لله

ترک عشق

هجرده کوشسنده یوقدم حسته
کوزلرم یولده دیر قولوغیم سسته

یوظاعیف جسمم تزمان کلیر

هجرنا کوشسنده یوقدم حسته
یوضعیف جسمم جان تزمان کلیر

کوزلرم یولده دیر قولوغیم سسته
ماهمدنا برخبر تزمان کلیر

عقلمی ذی الدی قاشلری هلال

انلاح ایجون کتدی کوکلومدن هلال سوذوشمیلا یارلاح بلاسی
ذوهلال دشلری دوردیم تزمان کلیر

دوذشب اغلیرم امان الوامان
یوددی جلکله قلمدای دومان

وریک کیلوکن انام یاسنی یعلمنه مرسی

الوب کتاب لوردین اوکوز بوق سلیس

بلدم شمدی کوراملک استدی

سریکه نه بیجسی الله دیدی وریکه

صورنجم ودستلوریبنجه یرین

کوزم کلکم ودیلیس لوریسیم فلین

فریسیکنه السدیکه صرمه

حربت الله الوبه قلدیکه وریکه

عمه صلح

سنه

٩٤

61

بغدی

نیجوبه دوشدك جنجوتك نصدبه
بقان كلوبه زبانبار اوسنه
طوغوزای یانا سك بربابه اوسنه
اوبه برابده جانه دبره سك سودیكم

وزنی اخمه

ای دل جنت نبوجانمنه وای سروی قامت جانه ایجره جانك
قبل جانمنه وای سروی قامت جانه ایجره جانك باغی قدانك
قبل جانمنه وای سروی قامت جانه ایجره جانك باغی قدانك نوروزده نهانك
وای سروی قامت جانه ایجره جانك باغی قدانك نوروزده نهانك جانم جانك
جانه ایجره جانك باغی قدانك نوروزده نهانك جانم جانك

اقتادك اولدم كل بی صولدم صوریقانولدم جوركلی جانانه
كل بی صولدم صوریقانولدم جوركلی جانانه اولدم پریشانه
صوریقانولدم جوركلی جانانه اولدم پریشانه ای قتاده ودانه
جوركلی جانانه اولدم پریشانه ای قتاده ودانه آخر زمانك

برخوبه دلسك یك دلبرلسك یك برجفاسیه سرك بلنمز
یك دلبرلسك یك برجفاسیه سرك بلنمز نقشك اكمز

سوكی

امانلاه دردده درمانم دوادر اصلك عالمده
امانلای جانم جانانم دوادر اصلك عالمده
بنشه رویم سمنبره حسانه بوادیله واهی
امانلاه دلدار سلطانم دوادر اصلك عالمده
بقالطف ایلسك شاهم نولورکه جانم اولسونه
امانلای غنچه دهانم دوادر اصلك عالمده
نمفایلبور زلفده بوكلی واهم
امانلاه ای دردده درمانم دوادر اصلك عالمده

سرعی

کلو کلشن سمای اغلار کلو بلزار خارا دنیا۔
ایه راه وفقانه بلبل قلبدر کل انتخار ادنیا۔
اغنجه لبلک بنفشه کیبو جامه طاغلار
امانه ساقی کوزل ساقی کوکلده قلدیا ادنیا۔
شرابا بجسه بولکوزه کورم اوشوخی جلوه گاه ادنیا۔

بو فصل بهار اولدی ابر شبدی موسم عشرت
بولبل مسرور اولوب بولاله لر شهرت
بولوسمه کول بولسون ولی دیوانه لر شهرت
نیجون طوتیار کول شوه سیه واریخنده اهل بیت
نه لازم سحابلمك غیری بو فصلده جامم قدحم اولسون
دیارم باب دلطفله بو افتادی غلامم اولسون
سحای سودیکم نه اولسون بیك کزسه مم اولسون
امانه ساقی کوزل ساقی کوکلده قلدیا ادنیا۔
شرابا بجسه بولکوزه کورم اوشوخی جلوه گاه ادنیا۔

خوشنه

ای ناله سحرم اینه بایچه بنده
بولبل مضطر اولوب بوزه جیضمونه
بوخنه عزیزی خرمانه ایله لر
برکره عاشقلر بوزه جیضمونه
دلهایلر کوجلد حالنه اکلامز
عرضحال ایلسم سوزم دیلده قالمز
اله باغلسم فایشونده سویلامز
کوزلك سودیکی بوزه جیضمونه

بیم نصیحت بوسوزم اما
سوزیمه اینجوب کوسوزنه با
جلمونه سوزلوسیه برزه با
سیاه زلفلری بوزه جیضمونه

نظیفی کوزه کوزه آزنا خطائم
حالنه رحم اینجون فاتحه کمائم
قوی بخه اولدیسك وحشی رامم
نه لازم بولبل باره لر بوزه جیضمونه

د سنامه

کوسهایله سوزیمی عاقله نه باقه
نیه حفظنده بیانی کوزل
بارانه غریب اول نادانی براقه
غیبتکی بیلمه انسانی کوزل

غیبی یوسوزلرمی کوشیله برجیه
صاغنه بیکیمسه یوق ایلکیمسه
سنی زم ایده نلر سه ایله مدلیمسه
عارف اول موجب عرفانی کوزل

اینجمه لی طای مجمعه باله
زیره اول ملکیدر کعبهٔ علیا
لقد کسی جالبی خوسنه کوملک اولسه
صابر اول لقمه جالخبانی کوزل

ایل ایچوره کندیکی آلته باغمه
سنده عرف درسکی الده باغمه
کندیکی یل ایلک عیبنه باغمه
سنده صادق اولسه نقصانی کوزل

سنی السنه یرلی سهایله اوزه دیه
لسانکی حفظ ایتمه نازه سوزه دیه
احبابینه دکل جیمیه کوزه دیه
آنکله بنمه دیه عیبانی کوزل

63

کندینی بیلمزه بک اوزله بیضه
صاغده دیه کوشه بوسوغ اینجه حضه
اصالت زیسه کوکسله طاقیه
ظلمتده جیه حاه نابالی کوزل

هر دعا ایچنده دیلاوزلکی
الله اچ صوله یه دوندیر یوزلکی
اولمه دیه جنته دیلکه کوزلکی
اولمه کاملی ایمانی کوزل

عمرکز عالمی آله یرلرل
نیه بی طوغه کیدیکی بیلرل
حالکدیه شکایته ایلرفولرل
زاده عالمده حیرانی کوزل

زاده ایچوره عالمده صبح حاکم غیبو
کلورکورمزدیه جوره صابر صالیغو
صوزایدیزده آدملره باقمو
سوی خاسیدایلر ارکانی کوزل

کندینی مدح ایدرسنی دکل باقه
اسرار نوجیده اولدیه آفاقه
الندیه بر نسیج باشده کوندیه
دیلوردیلوسویلر بیدانی کوزل

بدنجیله آدی دیایلدیرمه
اونا غازی اولوشجاغلدیرمه
سنده یوزسه یورمانی کوزل
طوغلمه جیایله قیاغلدیرمه

دستانه

۱

بیاض غدونا زابلا ایام بهار
کوهی نزاکنده کوشزدی سری
فهرمانه زمهری اخه روزگار
جلدی طالبورنی قبلدی نفری

بیاضه جلدم باهه کوشزدی جهانه
خمیده خلیج جکیه کبد وحیدانه
خالقانی جلدم باغمه آلخانه
فتح اندی خمسی آلدی تهری

۲

ساحه بردالفجور کوردی بوحاله
طوعیه دی باشنه بدی فعالی
سرایجوله جلدم اجکه خالی
خواجه نفقه کلدی ابرد
باشلدی جلجله فهرا کمن
بازدی بروفعه ایجره اکم کنی
خالده دی اوزاده آناه جمن
بردالفجور اوزره بولدی ظفری

۳

جلدمله نفقه بر نجه ایام
صفوه فورفوسنده سویدی اجام
نشر نفقه حسن جلکه کسه
فوردوزی سلطانه کلدی خبری

۴

عصرنده اشباحه کلدی ظهوره
جمعه فسحه البلوه الغل غدوره
مفلسلری صوغاره بجوسروره
غرفه لطفله جوفنه بدری

۵

أردنجه بشدی بواحه زبیله
باشی اجیجه اکلنده ساده بر کوملاه
طوی بشیل حفاظ بیاضه لهم سبدله
شیخ سکوت اکلی فوشافسه کلدی

۶

فاره کوزلی اوزره اباغلی لعبه لعبه
ناگاه کلوب جالدی فبوبی طاغه طاغه
حرامی سرایه کیردی دال طاغه
طوی بیدردی باشنه لعبه برجه لری

۷

خلوتخانه شنده ایبلی حاله
کوردنجه نوروزی اولدی پریشانه
یلنده بشنجیال باشنده دالغه
نادرنه اکلدجیقدی حالغه

۸

نشر نفقه اندی خمسانه نوروزی سلطانه
جمار جلدی بیوزه اشباب جهانه
خمیله باشنه فوندی برطوغانه
محمد ارسلنده خلدی لعبه برنفره

١١

باسه خاله ده ماروك باده اوانساده
بيشك جامه كيسه كلدى بياده
سركه بغوشه ديبوده صاره صاحه زاده
استقبال ايجيدى بورينه كلدى

١٢

دلبر زلفك جيقدى جنك
غمزه دوشديكجه دلفكار
كوباجالندى صوروغبه اولدى تنك
احبا ايدى نوروزه جلاد نجدى

١٣

سنبل كاكلكه دوكلدى كردانه
اجدى نقابى كيدى جبدانه
سدم وبرقبه صوصم طوردى بربانه
ارغوانده كلدى كيدى ايجدى

١٤

فخاله بقصه ضربه زلفى
خوبانلره خوفه كى قيلسه جوناسبى
خنكدى ارسناده ماشه تركيبى
ماسوره اولمش كلسه جمعه بيجدى

١٥

بنسل جاده ايجره كلدى اخمه
سرخيدى خاطر كى لعل ترى
كرمدى سره اولدكجه مظهره
بنوباده ايجمكه نوريه طبعه

65

٤٤

كلوكون بوزنده برغوره طابنده
ندره بوبافدم كوردم لعب جابنده
باغلمش فوشوبه كبه اجماى جيبنده
بر اوازله كلور غابنه جنده

٤٥

كلدى اول بيجاره ساغ اوده باباسى
فوجاسه كزه دله سرخ فصبه
باشنده فاخره قلنز حباره
كمى فاخره كيمش دركى حل برده

٤٦

باشنده دى كلمه طوزيا طابورى
غمزه لرباغاره تخطفنه شاشورى
زره فرسنه ديه كلدى اجانى خورى

٤٧

كجه اوكلره جلدى لشكرى
بيجاره طوزيالر طوندى بغداد
بوزدى صاغنه بنى اوكاف جلدى
ماتبسى اولدى اخر منالى سنداد
كرى كلدى اول دم فوشلر فشارى

٤٨

انجوكى افندى بوزنى روانلر
سياه جيقه بالتاره جوانلر
الراده الوانه اجدى جلانلر
صباجيدى يه كجه نوبه صباح عشيرى

۲۸ ۲۹

حضرت بدیع حکمت حرث
عاقل بزاده حالت بود بنا کلمه آفینه ابن غینه
خانه اسیاب عبد بود بنا آری شقشقه دار اسم غنی
انسانه بر سیول فضه بود بنا و سوسه یی دانه ده آسوده غنی

۴۰
بو بیده اجیلو رفصوده دی
حمد اولسون بهاده ابردن فدیا
آنسوز جیب عبدانه کبدن فدیا
تحمیل فدیا
نار بخ ابیدن کوردیلمز ضیا

حضرت محمد اولمای رده صاحم
نبی لربوطه زیر ولسنده کجدی
بالله بر سلیمی الواه آهم
کوره آهم طبخ تشنده کجدی

سن بی صوفی سنی بیوطا
کم کبه البسه ابدوکه بیطا
شوی بار اولقاله البسه اما
نه بیم سوده کبم البسه لشنده کجدی

بلیلی شبه ای فضه لدا وجود رده
الوزار مدی کبدن ذا جود رده
بز کونلی سوه بن کوردیکی جود رده
بو عا نقاله البسه در شنده کجدی

۶۶
نه یاحم دیه کلی وزیر کلدی
وزیر کوره اولاد تنج یاری بلبلدی
یاری بلبل اولاد حضه اصل دلدی
اصل دیل اولاد حضه مفصل دی

حیاری سیوه ایل بیلکنه کلدی
حیاری صحه طولاسه ایلنه یوایلی دلدی
کوشه اخز لنده فضه کاه نطاری
صحه ابندی حرتانه اصل دلاری

زیبا حاد سکه لی صوطز جلی
رنکارنک اورتشه تشنه خه ایلی
قدیف دنبله کوز لربه کی
دوراید اسدکجه کربلای

فرشانده دنیای دوریو جیوکلی
جیونده قالدیکه جیده سلیکلی
حیره نبه جلدکم سیوی سیکلی
طاشمه طاشیده برصه کلدی چیکری

یاشلدی شهنده اسکلیوریه
یوقدنه پیدا اولدی حزنی یرایه
حیفه کلدی حیاه قرنفلی جنایه
حرتشر دیدی کیدی ایدی

فرقه اولدی ایچه حضایه دنیا
حضه بن بلبلدا اولدیم تنها
بلدیز بو یکدی اولشه یرا
حضه طلتانه جلدی شنوف

بسل زمرد کیم تزیه اولدی زیبه
فره قیشه کوندوه صه قیلوه ایده
کرفوسیه لسانی اچدی آیه
اینکه باشلدی وقتی کمری ٤٦

بشردی بلبلم زیارته کاشکی
جانانه الدینک آچیلدی راحی
اویاندی اویقوده خماری سیاحی
جیکدی بلبله ترشو نبری

٤٤

دوشدیلر زیاد زاره بلبل
حضر اینمدی چیقیه داره بلبل
فریب فریبه یاشیه خاره بلبل
عیبه کمزوه لر تیرو زیری

اویاندی بلبلک زاره گلدی
عرصه جمال اینمدی یاره گلدی
یاندی بلبل یاره نازه گلدی
بکا فرد ایلیندوه یاپیلوه خبری

٤٦

کولدی کتابه بلبل آغلدی
بلبل زاره بلبل حیه گلدی
کولدی فراره بلبل سینیدی آغلدی

٤٧

طوندی کولستانی صاغ کمری
عشق فندوه جدا دوشه ساغلدی
نجه آه ایشوه یاقری یاغلدی
اچیلدی دیدیکلری زخم فاغلدی
صلاح اینمدی نی سیاسی

یاندی جیکدی آه کریلدی
عیبه اینمدی ولوله نعره گریلدی
فندوه جیدی کاشکی گریلدی
بنجم عاشقلدی اولدی زیره

کوردیکه نسنه ی صلح عاکی
آلدی آغزینه کیدی صفاکی
قاره یوزلو پیره باشلدی لاکی
نغمه گرهه سیدی جیکدی یکدیکی

یاسه آلمیه گلده از حاری بلدیکی
عباد تله مشغول کیدی کوتدوز
کندیکی عالمده دریا یه تدوز
واریب طاغه یاسه آچیلمه ندیکی
یاسه آچیلمه ز شفل روی کاره
آچیلمه قاغه طوریمه دیکاره
حسه یوشه کیدیه مراقاره
صلحه ایدر هوکمکی یوکسکدیکی

بشیه قالمشلدی غرقه دلیه زنباته
کوسترمنصوره کری اتا الحمه
یوزنده دهیوکی کوریمه الحمه
قصاندی ایمانی قیلوه حذری

Cönk—
Tahsin Nahit Uygur